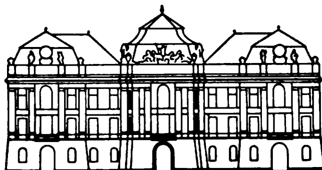


ΛΟΙΜΟΛΟΓΙΑ·

SIVE

PESTIS NUPERÆ

APUD

POPULUM LONDINENSEM

GRASSANTIS

NARRATIO HISTORICA.

Authore *Nathanaele Hodges*, M. D.
è Colleg. Londin.

Non quærit æger Medicum eloquentem, ſed ſanantem, ſi tamen ita competit, ut idem ille qui ſanare poteſt, comptè de iis quæ facienda ſunt, diſſerat, boni conſulet. Sen.

LONDINI,

Typis *Gul. Godbid*, Sumptibus *Joſephi Nevill* & proſtant venales ad Signum *Canis Leporarii* in Cœmiterio *Paulino*, 1672.


WIEN

Egregio, & *Spectatissimo Viro* Georgio Waterman *Militi* & *Prætori*, Johanni Howell *Militi*, *Syndico*, & *Servienti ad Legem*, Richardo Chiverton *Militi*, Thomæ Allen *Equiti* & *Baronetto*, Johanni Fredericke *Militi*, Johanni Robinson *Equiti* & *Baronetto*, *Duci Regio ad Turrim*, Johanni Lawrence, *Militi*, Thomæ Bludworth *Militi*, Gulielmo Turner *Militi*, Richardo Ford *Militi*, Samueli Starling *Militi*, Roberto Hanson *Militi*, Gulielmo Hooker *Militi*, Roberto Viner, *Equiti* & *Baronetto*, Josepho Shelden *Militi*, Dionisio Gauden *Militi*, Tho. Davies *Militi*, Johanni Forth *Armigero*, Francisco Chaplin *Militi*, Johanni

Johanni Smith *Militi*, Jacobo Edwards *Militi*, Patien. Ward *Armigero*, Dannetto Forth *Armigero*,

Johanni Dawes *Militi*, Roberto Clayton *Militi*, } *Vicecomitibus* Londin. & Middlesſ.

Johanni Moore *Armigero*, *Celeberr. Civitatis Londin. Senatoribus Digniſſimis*, *Populoque Londinenſi S. P. D.*

Patres Conſcripti, & Cives optimi.

UTI ſolenne apud Veteres aquam haurienti fontem vernis floſculis decorare, pari ratione me decet acceptam à *Vobis* Provinciam, Studio, & diligentiâ meâ reddere ornatam. Hoc Equidem muneris lubentèr *Vobis jubentibus* ſuſcepi, *Faventibus*, impendiò conficere aggreſſus ſum; adeòque ſperandum, quod ſub *Veſtris Auſpiciis* tam proſperè geſtum ſit, id nunquam *Gratiâ* & *Patrocinio Veſtro* poſſe orbari. Nullus dubito

dubito *Vos omnes* mecum juxtà velle *Regem Nostrum Serenissimum* prono, supplicique cultu Venerari, *Qui*, ut *Sibi Civitate suâ Londinensi*, nihil chariùs, pensiùsque videretur (quippe de Vestrâ veluti Totius Regni Salute admodùm sollicito) *medicos* ad vim *Pestis* edomandam constitui voluit: *En Indulgentissimum Patriæ Patrem Sceptro, & Purpurâ ultrò aliquantispèr sepositis, Civium Suorum Sanitati Consulentem: En Regni etiam mineralis Imperatorem, in Chemiâ versatissimum, ut Metropoli languenti succurratur, Antidota verè Regia propriis manibus conficientem! En Medicinæ majestatem, pristinamque ejus Dignitatem, scil. Monarchiam propè subversam, auspicatò jam restitutam, immò nobilitatam, & ab innumero Empiricorum grege, cæterisque malè practicantium technis nefariis vindicatam!* Maximo Hoc *Pietatis* Exemplo vos adducti, quicquid vel *officium*, vel *humanitas* à Vobis postularet, alacri, & parato animo, etiam infimæ concivium sorti impendistis, quò ubique constaret, vos non ex iis quibus benè fiat, sed ex ipso operis eximii beneficio quærere mercedem. *Vobis Solis* vidisse contigit

mala

mala eà omnia quæ *Pestis contagio*, *Navàlis Belli atrocia*, & *totius propemodùm Urbis conflagratio* invexêre, sed (quod majus est) hæc omnia *invicto animo* pertulistis. *Vobis Solis* vidisse contigit, *Populum Pesti*, *Bello*, & *Flammis ereptum*, sed (quod miraculi instar est) *inter ipsa Damna fortiùs crescentem*: Ita ut difficile sit judicatu, utrùm in *animis vestris*, *tristibus*, vel *lætis*, major fuerit *malorum*, an *Bonorum* contentio? Gratulor interìm *Vobis* (viri Dignissimi & de Patriâ optimè meriti) quòd mihi (Pace Vestrâ) licuerit, tam *Florenti Urbi* inservire; uti & fas duxi, *Fatis meis* gratulari, quæ mihi concesserint, ut *Vestræ in utraque sorte testis essem Virtutis*.

Vestræ Dignitatis Cultor

Observantissimus,

Nathanael Hodges.

Peril-

Perilluſtribus, Doctiſſimiſque Viris *Georgio Ent* Eq. Aurat. Collegii Regii Londin. Præſidi Digniſſimo, Doctori *Balduino Hamey*, Doctori *Franciſco Gliſſon*, *Alexandro Fraſter* Archiatrorum comiti, *Timotheo Clearke* Med. Regio Ordin. Doctori *Johanni Micklewait*, *Carolo Scarburghio* Eq. aurat. & Med. Regio ad Turrim. Doctori G. *Bewoir*, cæteriſque Collegis amiciſſimis, omnimodâ eruditione Spectatiſſimis.

EXpleto jam ſilentio Pythagorico (Viri Eruditiſſimi) nè cui ſit mirum, me paulò loquaciorem, tot, *&* tanta Nomina *ſimul, & ſemel compellare: multùm vereor*

me

me hàc in re tamdiu feriatum Vobis *displicuisse, quoniam susceptæ Provinciæ seriùs omninò, quàm mea in Vos observantia poscebat, rationem reddidi; siquis purgandi locus, ego hoc dicerem, nempe fœtum proditurum à flammis territum resiliisse, donec Lux propitia magis, & vitalis affulserit. Sin verò editionis tardæ gratiam fecerint historiæ Nervi, veritatis candor, prospera phænomenωn pestilentium disquisitio, neutiquàm me vel senescentis moræ pænitebit.*

Cùm Lege Liciniâ Cautum fuerit, Nequis ipse sibi ferret curationem *(vita quippe Patriæ dicata non temerè, non privatìm tollenda, quâcum ipsa patitur Respublica) hinc sana Medicorum constitutio, adeòque horum judicium acre longâ experientiâ firmatum, & quodammodò certum, integritate etiam illorum incorruptâ*

ad-

adstipulante, morbis quibuscunque, vel Pesti, par meritò existimandum. Certè Vobis (Viri Clarissimi) Sanitatis humanæ gubernatoribus, Cives Londinenses non imposterum in scopulos infames impingent, naufragium perhorrescentes; neque quò incolumes, & sospites evadant, necesse habebunt ope adscititiâ.

Ego Vos omnes *Exemplo habui, vel in Luis curatione:* Vos *me ad Medicinæ Rationalis Cynosuram collineare docuistis, siquidem* τοῦ ἐνδεικνυμένου καὶ ἀντενδεικνυμένου *cognitio, omnibus Pseudochymicorum, ostentationibus, nugisque Specificis anteferenda.*

In narratione hâc, uti omnia graphicè tradidi, ita de industriâ, quantum licuit, controversiarum Syrtes evitavi; & quoties à viâ tritâ deflexi, tramitem ingressus subobscurum, non tam contradicendi Studio, quàm veritatem

ritatem in re arduâ explorandi, problemata nova protuli; quæ tamen omnium examini lubens subjicio, vel probanda, vel refellenda, prout cuique videbitur: etenim nisi aliquantulùm erravero, Lectoris veniam frustrà rogarem: haud minùs increpanda quorundam pertinacia, à Veterum *decretis ne latum unguem discedentium, ac suspecta* aliorum *vacillatio, philosophandi libertate in Scepticam degenerante.*

Quod ad narrationem hanc spectat, animi ambiguus, diu apud me deliberavi, an eam supprimerem; vel publici juris facerem? tandem libratis utrinque argumentis, tenuitas mea delegati officii cessit ponderi, munimentum grande & inexpugnabile sibi spondens à tantorum Virorum *patrocinio: sub* Vestræ Societatis *umbrâ, me non minùs à* Male*volorum*

sannis,

ſamis quàm ab ipſâ peſte immunem fore confido.

Vale Tu (Vir Celeberrime) eruditionis, juxtà ac Collegii Apex & Præſes,; Ædes Collegii *ſub* Veſtris auſpiciis è *cinere ſurrecturas auguror & ædificium à* Fraternitate tantâ *pulchrius fore: Valete omnes in cœpta nobilia paratiſſimi, Artem medicinalem, tum Galenicè, tum Spagyricè, publico mortalium bono, adornare indefeſſi pergite.*

Excellentiis Veſtris addictiſſimus,

Ex Ædibus meis in Parochia S. Stephani ad Galli torrentem, aliàs *Wallbrooke*. Dat. *Jan.* 1. 1671.

Nathanael Hodges.

In



In Librum Ornatissimi Viri, & peritissimi Medici Doctoris HODGES.

QUis memorare valet Patriæ discrimina? Casus
Cùm Terræ æquaret cladibus ira maris!
Corpora peste gravi, rapidis simul ignibus ardent
Tecta; parat tristes quot Libitina faces!
Sæviit atra Lues, latè bacchata per Urbem;
Nec Sibi jam Medici dextra ministrat opem.
Sed Tu Scriptor ades, qui pennâ, atq; arte, potentem,
Hinc memorare, illinc scis superare Luem.
Stet precor Urbs, Surgátq; Viris, murisq; Triumpho
Nè vacet; en Palmâs dat Medicina novas!

Henricus Bagshaw, S. T. P.



In Eruditissimum Librum Domini Doctoris *Hodgesii* Λοιμολόγου & Λοιμολοιγοῦ.

A*Gmina morborum cingunt quot tristia corpus?*
Mille phalanx Pestis Sola quot ipsa vorat?
Hoc Duce Selecto, *fatum superavimus: arma*
Pharmaca construxit; mors satiata fugit.
Vulnera Sanando tribuit lethalia pesti,
Scripsit & Historicè Casare digna pari.
Morborum nidum, Pandoræ pixida vicit,
Estne Hic Λοιμόλογος, Λοιμομάχοςve *magis?*

Johannes Lawson, *M. D. è Coll. Lond.*

Authore



Authori Pereruditò super Editione tractatûs de Peste nuperâ Londinensi.

CUm grassaretur strages morbosa per Urbem,
Incola tectorum cùm foret atra Lues,
Prodiit intrepidè Vir Doctus, & Arte refregit
Vim morbi, infectos, ausus adire lares!
Non in fronte Libri Crux rubra appingitur; illum
Volvens, jam tutò fata aliena legat!
Antidotis Author munitur, Stringere dentem
Momus non audet, concidit ipsa Lues.

G. M. è Colleg. Londin.

SECTIO.



IN
Pestem Nuperam LONDINENSEM ;
EJUSQUE
Historiam à Viro Cl. qui & interfuit, qui & ei partim curandæ præfuit,
Nathanaele Hodgesio, M. D.
è Collegio *Londinensi* pertextam,
CARMEN ELEGIACUM.

CHriste salus rerum, & tu Vitæ Spiritus auctor,
Tuque fave cœptis, ô Pater Alme, meis:
Adsis, dum refero (Vates ego Apolline nullo,
Te nisi;) quas clades edidit atra Lues.
Cùm bello sæviret adhuc navalis *Enyo*,
Et freta purpureo mista cruore forent:
Ne foret incolumis tellus, è littore longè
Tutò prospectans prælia facta salo;
Prorupit mox dira Lues, terrâque marique
Mors æquis tandem sæviit imperiis.
Desierat pugnare globis jam navita classe
Subductâ *Batavus*: pugna parata nova est.
Missilibus morbis certat, gaudetque ferire
Eminùs incautos nex inopina viros.
Advecta est ergo, quo panni & lintea, vento
Londinum, *Hollandæ* credita *Lernæ* rati.

Quæ

Quæ postquam ex latebris nostras prodiret in auras,
Confestim accensò fomite sparsa foràs,
Undique se explicuit, quaquà via facta, secuta;
Corripiens validâ proxima quæque manu.
Lapsa velut temerè, famulâ emungente lucernam,
Myxa solet totas igne cremare domos.
Ut loca complentur, displosò sulphure, fumis,
Quos benè celârat fida caverna diu.
Utque bituminеos adaperta fodina vapores
Recludens, flammas concipit atque vomit.
Non aliter pestis, quæ panno inclusa latebat,
Proruit ingenti libera facta malo.
Vidi ego, cùm fulsit liventi tincta veneno
Stellula, quæ tantæ nuncia cladis erat:
Quæ nebulâ incessit dum circumsepta, malignè
In terras virus despuit usque suum.
Vidi funestos crines, oculisque notavi;
Vidi & præsensi fata futura metu.
Scilicet humanas terrent præsagia mentes,
Iræ proludit dum pater ipse suæ.
Illa quidem, in veras flammas arsura per artus,
Æstu febrili tendere cœpit iter.
Illa domos strage immani, sed corpora primùm
Straverat; ut fieret par domus & dominus.
Eripuit Cives Urbi, mox Civibus Urbem:
Divisum imperium Pestis & Ignis habent.
Quòd si pestiferas causas anquirere fas sit,
Quas ex occulto res minùs ipsa docet;
Non est dissimilis Pestis natura Veneno,
In se etiam gravius quid nisi pestis habet?
Sive hæc plaga Dei est, & fati certior ictus,
Et quemque, ut metam missa sagitta, petit.
Sive venenato fingatur ab aere nasci:
(Natura artificis quippe ministra Dei est.)
Tabificis quando aura Notis, aut acribus Euris
Imprægnata tonum perdidit ipsa suum.
Corpora tabescunt, madidus si squalleat aer;
Et si sit justo siccior, usta rigent.

Spiritibus

Spiritibus gravis utrinque est. Hinc asthmata, febres,
Et Phthisis, atque aphthæ; pestis & omnigena.
Mitior es, Borea, quanquam violentior audis,
Quòd putrem verras aera flaminibus.
At vos, O *Zephyri* molles, sempérque faventes,
Spirate æternùm lilia, vosque rosas.
Anne id, quod Chemiæ credi voluêre magistri,
Verius; ex terræ viscere nata Lues?
Nempe quòd hæc mineris repleta *Mephitin* opacam
Exhalet, cœlum ructibus inficiens.
At tu, quæ vitam dederas, si fata datura es,
O Tellus, genitrix alma, sepulcra dabis,
Si tibi debita mors, saltem hæc solatia præstas,
In gremio placidè posse cubare tuo.
Denique an id vero simile est magis, astra supernè
Ut sibi, quicquid id est juris, habere velint?
Aereis impressa locis, vis ergo maligna
Astrorum, pestem parturit atque famem?
His variam cœli faciem debemus, & anni
Proventum, incertas temporis atque vices.
Nec tamen intereà vanos laudamus *Agyrtas*,
Qui turpem quæstum nobili ab Arte petunt;
Queis de sorte hominum statuit malè calculus errans,
Nascendi quem vel consilii Hora regit.
Quicquid sit, vapor à terrâ, vel inertia Venti;
Aut vis Astrorum, suscipit Aura notas;
Quas in se gestat, dum currum fida ministrat
Pesti, quo latè vecta triumphet ovans.
Sed nec se illa diu conclusam in fomite celat
Aereo, hàc spargens undique virus & hàc.
Haud aliter ferri massâ ex candente propago
Ignea dissultim, follibus acta, volat.
At postquàm certam fixêre miasmata sedem,
Atque illapsa dolo nobile viscus habent;
Serpit amara lues per cunctas didita Venas,
Communi prodens cætera membra neci.
Principio morbi, correptum conscius horror
Occupat, & gelidus concutit ossa tremor.

Tum languor fesso lumbos atque ilia vexat ;
   Et somni invitum dura libido premit.
Mox urit, qualis peracutis febribus, ardor ;
   Atque urget cordis sæpè dolentis onus.
Singultus sequitur, suspiria ductaque ab imis
   Visceribus ; demum dira phrenesis agit.
Extrà comparent etiam certissima signa ;
   Cæruleis inter pectora stincta notis,
Et reliquæ partes maculis liventibus ustæ,
   Ut se mancipium noverit esse luis.
Et bubo, ut fit, per cunctos consurgit Adenas ;
   Alis, inguinibus, gutture & auriculis.
Hic sperare licet : verùm si splendidus Anthrax
   Bile tumens oritur, vix datur ulla salus.
Sunt etenim variæ facies, speciésque, gradúsque ;
   Neve unam gaudet Pestis inire viam :
Mille viæ Lethi ; postquam tu, Pestis, adepta es
   Imperium, factæ sunt tibi mille viæ.
Nam tu, fascibus acceptis, cùm regna teneres,
   Omne genus mortis sub ditione tuâ est.
Tabes, atque Lues Veneris, nodosa Podagra,
   Febris, Erysipelas ; omnia Pestis erant.
Sic *Roma* quondam inviso regnante *Nerone*,
   Non erat ampliùs Urbs, Urbs erat una domus.
Sic cùm seditio fervet civilibus armis,
   Latrones omnes ad sua castra trahit.
Illa quidem in trinâ posuit prætoria parte :
   Cor, jecur, & cerebrum nobilis illa Trias.
Quæ Cor invasit, lateri fatalis adhæsit ;
   Quæ Cerebrum, capiti vulnera sæva dedit.
Quæ Jecur aggressa est pestis, descendit ad inguen
   Mitior, absque operâ, docte Chirurge, tuâ.
Nec minùs ipsi ægri variis ritúque modóque
   Usi, quos variè ceperat ista Lues.
Hos sævus dolor in rabiem converterat ; illos
   Sensibus orbatos presserat alta quies.
Quo foret affectu, quas partes quisque secutus,
   Aut quid tentârit, longa referre mora est.

Hoc

Hoc satius deflere puto, quàm dicere versu;
Hoc malim tacitis pingere lacrymulis:
Sic patri obductum est velum, cùm staret ad aras
Jussa mori passis *Iphigenia* comis.
Heu! rerum facies, facies miserabilis Urbis!
Eheu! fatorum quàm Libitina ferax!
Sandapilâ veniente omnis decedere turba,
Cedere mox fatis ipsa coacta suis.
Nutricesne loquar, quæ pravis artibus usæ
Ereptâ vitâ diripuêre bona?
Pestiferas Lamias, quæ, dum morientibus instant,
Furaces adhibent, carnificesque manus!
An viduas, quas funereis junxisse jugales
Juverat in luctu sæpè faces facibus?
Constitit hæc at enim charo lascivia turpis,
Persephone nuptis cum Domiduca foret.
Ultima pars restat, quæ sit medicina paranda,
Quam Medici meliùs te docuisse queant.
At quis in hâc Medicus præstantior Arte medendi
Illo, quem coràm, Lector Amice, vides?
Qui stetit illæsus densa inter funera, Pesti
Victrices solitus conseruisse manus.
Ille audens animi relevamina præstitit ægris,
Cautus *Apollineâ* lusit & arte malum.
Duplicibus sertis jam te tuus ornat *Apollo*,
Cui geminam famam Pharmaca, Scripta dabunt.
Cæsar uti peragens & scribens prælia dextrâ;
Dux melior, dubium est, Historicusne foret.
Sed nec consilium deerat, quo frangere morbum
Possent, quod Cous fecerat antè senex.
Pestem carbonum flammis extinguere tentant;
His tamen illa magis fervet adaucta rogis.
Nec deploratis seclusio profuit ægris,
Et sanos pariter tradidit exitio.
Illud erat magnum. Mentis fiducia præsens
Reppulit intacto corpore sæpè malum.
Ingressum multo sudore ejeceris hostem;
Sic venalis erat proposita ipsa salus.

At si principio morbi mora ducitur, hæret
Implicitus, (memini,) nec facilè excutitur.
Namque & ego afflictus lethali tabe jacebam;
Respexit tandem me quoque diva Salus.
O quàm Te memorem, cujus bonitate perenni
Mors ipsa in lucrum cesserat, Alme Parens.
O quàm tu facilis veniæ, quàm lenis in irâ?
Tu quia mitis eras, non quia dignus ego:
O jucunda meæ & longè pars optima Vitæ!
Votisque & studiis otia grata meis!
Sed neque Te, curásque tuas, Clarissime *Tymmi*,
Prætercam, quibus est hæc mihi parta salus.
Summe Pater, faxis, nunquam ut partæque salutis,
Officiique mei dememinisse velim.

Ad. Littleton, S.T.D.



SECTIO PRIMA.

De Pestis nuperæ Ortu, & Progressu.

SUb calcem Anni *MDCLXIV* stylo antiquo Lues hæc (cujus historiam contexere aggredimur) futuræ tragediæ cæpit Prologum agere; quid quòd tunc temporis unicam familiam in Urbe *Westmonasteriensi* infici, duorum, triumve mors repentina, concordi symptomatûm adstipulatione firmata, sat, superque comprobavit: Exinde Accolarum aliquot trepidantes Contagii effugiendi ergò, *Londinum* concessêre, quibuscum unà commigravit fœcundum *Pestis* seminarium, atque hoc pacto *Morbus* adhuc *Infans*, in unâ aut alterâ domo velut *incunabula* agens, *improvisâ* miasmatis venenati *disseminatione*, sensìm *adolescebat*, & propter neglectam

lectam initio ægrorum *seclusionem*, paulò pòst *universam* adoriebatur *Civitatem*, planè insuperabilis: Sic scintilla, Anno sequenti, dubium unde excussa, dum non opportunè, idoneísve artificiis supprimeretur, in eam impensiùs exarsit flammam, quæ nec *Civium lachrymis*, nec *vicino Thamesi* ubertìm affuso extingui poterat, verùm triduo in totius propemodùm *Celeberrimæ Civitatis* incendium succrevit: quamobrem cùm vix quid interfuerit discriminis inter utrasque *Calamitates*, perquàm *gravissimas*, minimè quidem aliena à re videatur digressio, aliqualem in Peste hâc illustrandâ *incendii* descriptionem identidèm exhibere; præsertìm cùm compari fato, simili ardore, & conflagratione *corpora humana*, ac *domicilia* fuerint incinerata.

Utprimùm ad *plebem*, mirari nova *facilem*, pervenerat, Pestilentiam in Urbem incidisse, effatu sanè incredibile est, qualia de mortalitate jam imminente propalarentur *Auguria*; *voxque* & *præsensiones* populi, perinde ut opinio fert, de rebus hisce existimantis, proh nimiùm *fatidicæ*! Utpote quas strages cumulatissima

ſima brevì conſignavit! ubi autem ad plures permanaverat rumor, & quid mox obventurum alter alteri tradiderat, avidæ omnium Expectationi ſufflaminandæ quamplurimùm contulit conſueta à Peſte noviſſimâ Annorum *computatio*; quippe apud vulgus percrebuit obſervatio, quòd *viceſimo* quoque *anno* in *Anglia* graſſari ſolet affectus peſtilentialis; quaſi poſt *confectum* intermiſſionis *ſtadium*, novus ſubinde invaderet, velut ſtatutâ lege, *paroxyſmus peſtilens*; quæ Hypotheſis ſin minùs obtineat, ut longâ licèt exemplorum ſerie rata, ſagacioribus non æquè arrideat, iſtud tamen compertiſſimum habeo, *viz.* hanc *acrem*, necnon *religioſam* de ingruentis Luis adventu *ſuſpicionem*, plebeios juxtà intemperantes, ac judicio minùs firmo præditos perterruiſſe, & in eorum *phantaſiam* tanto metu *commotam*, & *perturbatam* characteres impreſſiſſe indelebiles, unde correptio indubiè facilior, & celerior propagatio.

Quibus rumoribus, conflatâ velut conſpiratione, ſuffragabantur *Aſtrologorum* à Conjunctionibus, & Cometis *præſagia* vix clementiora, peregrè nunciata, *has* futuri

periculi *hariolationes*, quanquam apud *sanos* nulla iis habebatur fides, *Cives* tamen infimæ sortis quamplurimos perculisse, & miserè eos affiixisse, observatio quotidiana edocuit; quæ scilicet eatenùs Luis *exacerbationem* promovebant, quatenùs animos Mortalium prosternere, corporisque succos degeneres reddere nimiùm quantum idoneæ erant: enimverò cuicunque rem paulò accuratiùs pensitanti luculentèr patebit (ut plebs hâc dehìnc levetur superstitione) coitionem Saturni & Jovis, scil. in signo Sagittarii, *Octobris* die decimo, & in eodem signo Saturni & Martis occursum *Novembris* duodecimo, *Pestem hanc* nequaquàm indigitasse, nedùm (prout auguratum traditur) illam produxisse; nam præterquàm quòd *Lues hæc* cœlorum satu propinquo non orta fuerit (uti infrà dicetur) hujusmodi *Conjunctiones* pari lege *Commodorum omnium* quæ tunc contigêrunt, ex æquo ac *infortuniorum* legitimi parentes jure merito censendæ.

Simile esto *Cometarum* judicium, quocunque minaci (ut loqui amant Mathematici) fulgentium adspectu, sive magè

subli-

sublimium, è multarum ſtellarum *conglomeratione* conflatorum, certis quibuſdam periodis *coeuntium*, ſive *humilium*, è divite particularum ſulphurearum venâ, in Atmoſpheræ regionem evectâ,. & ibidèm accensâ, conſtantium; quippè miraculo non eſt, *ſpiritus igneos* in ſuimet ſublimatione ulteriori negotiatos, vehementiſſimâ partium inæqualium, & diverſæ indolis colliſione *flammam* concipere, utique ab irregulari fomitis tractu motum erraticum proficiſci; adeò planè de nihilo in tanta ſollicitudine erat *Civitas*, populúſque erecto voto timebat malum, ab *Aſtrologis* duntaxat confictum, & expeditum, qui *ſuorum* interpretes *portentorum*, hâc in re *Planetis*, *Cometiſque ipſis* magis malevoli eminebant: Nil tamen avertendis terroribus ſuffecit, eò quòd ad hæc *vaticinia* obſtupuerat *multitudo*, pericula enuntiata certocertiùs eventura anxiè expectans, & credulitate nimiâ ſua quodammodò provocans, & præcipitans Fata.

Cæterùm, nè diutiùs in limine hæream, non hìc loci prætermittendum, Gelu immodicè ſævum menſe *Decembri* occœpiſſe,

ad tres usque Lunæ circuitus continuum, cujus rigore glaciali Contagii vis exitialis constricta, elumbis evasit, & consopita; paucissimi itaque tempestate illâ desiderati è languentium numero.

Mediis Natalitiorum solennibus *Juvenem* invisi valdè febricitantem, exhibitis actutùm *Alexiteriis*, post elapsum biduum pustulæ binæ (in alterutro nimirùm Crure una,) statìm emersêre nucis myristicæ magnitudinem circitèr adæquantes, quibus iterùm, atque iterùm conspectis, facilè comperi quonam morbo laboraret æger, & tum à colore nigricante, tum à circulo eas ambiente, illas hàud hæsitantèr pestilentes pronuntiavi, neque falsum me mea habebat opinio, verùm, (Numine conatus nostros fortunante) convaluit Juvenis, secundæ adhuc correptioni superstes, casum hunc inserui, ut qualem *Lues* mox à sumptis fascibus exercuerit tyrannidem, consultò detegerem, quæ non *importuna*, & *amens* aliquorum more, leges *Patriæ*, *Medicorumque* consilia confertìm excussit, aut exuperavit, partìm ut *brumalem* aeris *constitutionem* meritò vindicarem, in quâ ob vim frigo-

frigoris maximam; claustris aereis *hermeticè* velut obseratis, malitia effluviorum coercita, & refracta erat, & siqua *languida* exhalationum veneratarum *admissio*, in loculis illis (quasi uterinis) fridigissimis extemplò secuta *Embryonis maligni* extinctio, sicuti in domo predictâ, aliisque evenisse satis erat manifestum, algore arctissimos *morbo* cancellos circundante.

Tardissimâ hyeme solutâ *rediviva Pestis* sensim viguit, & se ab angustiis in latitudinem laxavit, tanquam carcere effracto asserens libertatem; haud secus ac *flamma* aliquantispèr oppressa æstuosiùs exarsit Furiis ultricibus debacchata: Miranda erat *cæli* indulgentia, *subita* quippe, & *anomola* aeris mutatio non minùs *ver*, ac *hyemem* vitiabat, ita ut, si *generi humano* inter fausta numeraretur omina, quòd *vegetabilia*, quòd cætera animalia *Cælo* admodùm *benefico*, & *clementi* potita, optimè floruerint, minimè quidem incessisset *Lues*, *nobis mortalibus* nimioperè infesta.

Quamprimùm *Magistratus* (cui Sanitatis publicæ cura potissimùm incumbit) virus

virus pestilens indiès *auctum*, & *Corroboratum*, simul ac ad plures *Parochias* serpsisse malum animadverterat, illicò *edictum* (prout consuetudo inveteravit) de Ædium infectarum occlusione promulgatum, nè *amici*, nè *consanguinei* incauto ad infirmos ingressu *Contagium pestilentiale* adirent, & oppeterent, aut indultâ ægrotis foràs prodeundi copiâ, ulterior populis *Luem* spargendi ansa præberetur.

Quoniam verò circa hanc *separationem*, an illa *proficua* siet, vel *fatalis*, multùm hodiè ambigitur, & anxie differitur, mihi fas sit compendiò *Gentis nostræ* morem percensere, & argumenta utrinqùe allata sine partium Studio liberiùs expendere.

Domorum occlusio

Quod ut expediam, præmonstrare oportet Legem *Authoritate supremâ* sancitam adstringere, ut *ostia domorum infectarum* obserentur, utque *Crux rubra* æquilateralitèr extensa ad tres, quatuorve spithamas appingatur cum *subscriptione Censoriâ*, simul ac *deprecatoriâ*,

Domine Miserere Nostri.

Custos utique *armatus* eâdem lege constitutus

stitutus erat, qui nocte, & interdiù præ foribus agat excubias; officio nempè hic tenetur, *victum idoneum*, quin & *Medicamenta* incarceratis porrigere, nec non *occlusorum* quorumcunque *egressum* inhibere, quoùsque *transactum quadragesimale* fuerit: *Præfecti* licèt *Sanitatis*, & plebis *Tribuni* hæc, & alia omnia *impigrè*, & haud *perfunctoriè* exequerentur, Cuncta tamen ex transverso cesserunt, *Morbo* magis, magisque indies *ingravescente*: Ecquis Consternationem eorum à Societate libera proscriptorum exprimere valet? præcipuè ubi initum cum *Lue* Contubernium? quem fugit *pusillanimitatem* contagii fore *prodromam*, & *faciliorem* illi parare *victoriam*? Certè res hæc in nulla versari Contentione videtur, quandoquidèm omnes ferè à cæteris relegati, diem obiêre; scilicet hoc habuit summi juris *præfata occlusio*, ut siquis proximo ante quadragesimum die correptus esset, cæteri ejusdem familiæ non ante confectam recessûs novi periodum eâ liberarentur, quæ diuturna seclusio cunctos singulatìm heu nimis frequentèr mactavit.

Ad

ministran, Ad promovendam insuper *Segregatorum* cladem lethiferi *Nutricûm* doli accessêre, quarum *complures* (de iis non licet molliùs loqui) alienis opibus inhiantes *ægros* strangulabant, *parotidem* incusantes, aliæ (horresco referens) *tincturam* saniei pestilentialis *hauriendam* exhibuerunt ; profectò nil *has* absterruit occasione sceleris exequendi *admotâ*, vel *quæsitâ*; verùm ista *Sexûs* propudia *profligatissimæ homocidæ*, utcunque ob *testium* defectum infanda facinora impunè ferant, nullus tamen dubito, eò quod tot *innocentes vitæ suæ* pariter ac *bonorum* exhæredes fecerint, quin perditi animi, *Judicium Divinum* haud sint evasuræ: *nonnullæ* autem legem *talionis* patiebantur, *una* è multis insignitèr detecta erat, *hæc* enim domo effractâ, in quâ omnes nuper extincti, spoliis se opimis oneraverat, sed *lucrum* fuit brevi *abreptum*, siquidèm non multos metita passus (tanquam Cœli dextrâ barbaram rapacitatem vindicante) *sarcinam*, h. e. *comparatam* improbissimè *prædam*, pariter ac *vitam* deposuit: Memorabile etiam fuit *Civis cujusdam* infortunium, quem *nefariæ istæ mulieres* (an feræ dicam) fato

(handwritten margin notes: "ministran, tiu negui, tia", "poena talionis", "historia")

fato ceſſiſſe ſuſpicantes, *veſtitu* pariter ac *ſuppellectili* penitùs nudarunt, proh inaudita crudelitas! pridiè enim *vir bonus* pro deplorato habitus, mox convaluit, & quaſi *renatus* Mundi Theatrum denuò ingreſſus eſt, profectò (nè plura conſecter) tot, & tam fatales erant *Nutricûm* technæ, ut utinàm, ô utinàm tanti Criminis *artifices* (quod ipſam ſuperat barbariem) formidando poſteris ſupplicio plecterentur, nè forſan impunitas futura fiat peccandi illecebra.

Adde hùc, quòd *memorata* domorum *occluſio* proximos abegit, qui ſanè feſtinantiùs è *Civitate* ceſſêre dilapſi, quàm *incendio* adjacentes lares *deprædante*, & quemadmodùm deerant manus (omnibus ſe proripientibus) quæ victrices coercerent flammas, ita fato conſimili ſemet præ formidine ſubduxerunt, qui alitèr phreniticis, & delirantibus regendis inſervirent; equidem ex animo credo, quòd plurimi hodiè in vivis fuiſſent, neceſſario *vicinorum* auxilio freti, niſi propinqua ſecluſionis trophæa *amicos* longè fugaſſent. occlusioni noxa.

Quin fidem his ampliſſimam conciliare videntur

videntur *pestium aliarum* exempla, quæ non priùs cessare observata, quàm *patefactis ostiis* indulta quibuslibet foràs exeundi venia, & libera societas; proinde siquid Authoritatis habet secunda aliarum Gentium *praxis*, ea quidèm concedenda immunitas, quæ *animis* mortalium, juxtà ac *corporibus*, insito Naturæ privilegio congrua.

occlusionis utilitas & necessitas.

Restat jam, ut quid ex altera parte produci possit, æquè expendamus; prout igitur neutiquàm Crudele habitum membri unius, aut alterius sphacelati amputationē solennem instituere, sincerarum partium tuendarum gratiâ, pari methodo piè & dextrè administrata Reipublicæ disciplina, *publicæ securitati*, potiùs quàm *privatæ* prospiciens, *paucorum Civium* incommoda meritò postponit *Universæ Orbis totius utilitati*; dato insuper, coortam *semine contagioso* pestilentiam (quod infrà probatum dabo) quodnam precor indagine humanâ remedium exquiratur absolutius, quàm *tempestiva* sanorum, infirmorumque *separatio*, præcipuè, si *quanta* solet esse ipsius *morbi malitia* in memoriam revocemus, malignitate pestiferâ non *cor-*

pus

pus solùm, sed *animum* afficiente? etenim quis non obstupeat artificia mira *correptorum*, ut hi in proximos iniquè fiant injurij, & illos *eodem* imbuant *veneno*? hinc studium oscula ingeminandi effusissimum, ut extremum spiritum adstantes excipiant, quocum velut ludere solent moribundi; hinc tot *insignes Triumphi* à transplantatâ Ulcerum sordidorum sanie; ut taceam mulierem illam quæ in ipso ferè mortis articulo mariti amplexus obnixè efflagitavit, cui miser homunculus morem gerens, dignissimas obsequii, & libidinis incautæ pœnas luebat.

Demùm, ut eximam hanc dubitationem, non sum nescius permagni interesse, ut ubi primùm cœperit *Pestis*, mox *Edicto*, (Maiorum more,) domorum infectarum *occlusio* imperetur; quo quidem consilio actutùm *Lues* extingui poterit, nullo deinceps artificio, postquàm longiùs abierit, & aliorsùm per aliquod tempus transvecta fuerit, domanda; exploratum haud minùs, *expeditâ* pulveris bombardici *explosione conflagrationem* compesci potuisse, nisi in utrisque malis obstitisset longè *periculosissima* consulendi *mora*.

Si

pestis p coi- tu efflagata

pulveris pyrii vis

uti Vienne 'e loco con- tumacie

Si tamen imposterùm (quod avertat Numen) *Lues* debaccharetur (Pace superiorûm dixerim) haud parùm expediret, si *Ædificium* aliquod ad sanos (quotquot in ædibus peste infectis reperti fuerint) excipiendos extra Urbem extrueretur, quique *incolumes*, qui *integri* ibidèm per tempus statutum permanserint, in publicum iis prodire licitum foret, & optatâ frui libertate, amotis illicò correptis posteà (si id contigerit) peste, in *destinata* isti morbo *nosocomia*; quo sc. pacto horridum & Religione nostrâ, ac humanitate (vel ipso Mahumetano Judice) indignum prorsus piaculum evitaretur, *vivos* proh sævitia! velut *Cadaveribus* alligandi, & valentes cum correptis commiscendi: atquì ubi maturuerit *pestis*, dandum videatur *Legi* laxamentum; nam *occlusio* minimè fiat *par* incommodis *remedium*, contagio nimirum longè, latéque diffuso, non tantùm hoc *Stratagema* obici ponendo nè vix suffecerit, sed etiam, ut tanta *segregatorum* multitudo sustentaretur, dummodò denarii octo in singulorum usus quotidiè numerandi, *immensam* pecuniæ *vim* expendi necesse sit.

Tandem

Tandem, ut redeam, longiùs paulò divagatus, mensibus Maij, & Junij procedentibus, tempora *Civitatis* dubia, modò *sæviùs*, modò *mitiùs* (quasi feriata) alternatìm *pestilentia* affligebat; nunc *has*, nunc *alias*, per saltus (pugnâ velut laxatâ) invadens *parochias*, quòties imminutus *funerum* numerus, toties fidissima nos spes tenuit *Luem* cito citiùs *extinctum* iri, & denuò pro augmenti ratione, prostrati omnium animi, perinde acsi de *Metropoli* conclamatum esset; certè res hæc tamdiù in æquilibrio pependit, ut hisce induciis hoc amplius mali accesserit, mortales sc. de minarum terrore, discriminis acerbitate, & eventu, incertos, & sollicitos tenere.

Nequid taceam memoratu dignum, vix *posteri* credent quàm properè *Cives* tremebundi rus petierint, discessionem turmatìm facientes, adeò ut è *Londino* quis *Londinum ipsam* emigrasse existimare posset; similiter ac *incendia grassante*, portæ omnes, viæ regiæ angustiores erant, quàm ut populo fugienti sufficerent: postquam *flos*, & *robur civium* recesserat, utcunque tantum pabuli ablatum, Lues tamen hærebat;

pestis progressio. Civium fuga

pestis augmentum rebat, quæ tandem ſimulare fugam (Parthorum inſtar) viſa, ut celeriùs palmam conſequeretur, cujus *priſtina clementia* in *effrænatum* ceſſit *furorem*, non ut anteà *gradu lento*, & *pedetentìm* ſerpſit *contagium*, ſed citatis greſſibus *pernicitèr* explicavit curſum *viribus* quaſi *duplicatis*; quemadmodùm in pugna conſerendâ, primò *levi armaturâ*, & *cornibus*, mox *universâ acie* cominùs dimicatum; ita *methodo conſimili* in varia paſsìm Urbis loca *factâ* miaſmatum venenatorum *irruptione*, *Civitas* brevi ab innumeris aſpirationum peſtilentialium copiis erat *oppreſſa*.

800 mortui in una septimana Cùm itaque intra unius ſeptimanæ ſpatium (Seirio etiam ſidere ardente) *octingenti* in funerum rationes venirent, uti in difficili res, ultima expetebat conſilia, ita non minùs ſeriò à *Magiſtratibus* conſultum, quibuſnam (ſi fieri poſſet) modis inſtanti Urbis excidio ſuccurreretur: imprimis itaque Votis ad *Deum* verſis, ex *publico decreto* jejunium (efficaciſſimum *Iræ Cæleſtis* placamen) ſingulis menſibus inſtitutum, neque *oleum perditum*, aut *lachrymæ* protinùs *effœtæ*, quoniam ex eo *Divina indignatio* videbatur accenſa, ſi enim

remedia Theologica.

enim ſpectanda *Cœli* temperies, neſcio an *æqualior*, & *ſalubrior* tempeſtas *verna*, quàm *æſtiva*, eò quòd *venti leniores* amicè auram caſtigantes perflarent, *putrefactivam* ejus prohibentes *ſtagnationem*, & ſemina peſtifera utcunque ſubtilia, & occultiora *diſſipantes*, & *excutientes*, nec non *calor mitis*, & *moderatus* tum *inordinatarum* & *anomolarum* excitationi fermentationum obſtaret, tum *ſuccos* in corpore humano *depurandos* debito gradu & ſtatu ad amuſſim conſervaret, ac regeret.

Poſt decretas *Numini pacando* ſupplicationes, de *ope Medicâ* perquàm *neceſſariâ*, inter *Magnates* deliberatum; idcircò *Veſpaſianus Noſter* ut leniendo morbo nihil non *Divinum*, nihil non *Humanum* adhiberet, *Collegio Suo Londinenſi* de *Libro* linguâ vernaculâ *excudendo Juſſa Regalia* edidit, in quo (prout Majorum conſuetudo præſcripſit) adjectis *omnium Collegarum* Symbolis, eximium illuxit ſpecimen, & in *Majeſtatem Sereniſſimam* pergrati, utique & concitati obſequii, & in *Populares* non minùs *Judicii graviſſimi*, quàm *Indulgentiſſimæ Humanitatis:* neque

Societati Eximiæ publici boni *studiosissimæ* sufficit Chartas emittere, verùm ex *eorum* numero *plures* selecti, & constituti, qui pro re na â correptis consulerent, ad illos etiam ingressi, dignissimos se præstarent tam *Eruditâ*, tam *Expertâ Fraternitate*; Duo autem è multis, à *Senatu Londinensi* munus id periculosissimum subire, ex *Publico Consilio* jussi; haùd contemnendi stipendii spe factâ, *alacres* & *prompti* ad *Provinciam* accessimus, bene cauti, & admodùm solliciti nè *Spartæ ornandæ* conamina vel ultima deessent; veruntamen *Onus* vix à FacultateMedicâ sustinendum, quatuor humeris impositum; succumbere puduit, sufferre ad extremum virium contendimus, sed *pensum* omnimodam industriam eludere videbatur & superare: *Lues* quippe (capitis adinstar Hydræ) sat auspicatò plerisque in ædibus subacta, & detruncata, iterùm, atque iterùm cum fœnore succrevit; ità ut statim à delegato nobis officio utcunque Thoracem induentibus, de integrâ *morbi* depulsione protinùs desperatum esset.

Neque verò deerant insuper *Insignissimi* & *Clarissimi viri*, qui privatam in Peste

Peste compescendâ (periculi tanti Consortes) operam navarunt, è quorum numero (non sine honoris præfatione nominandi) erant *Viri eruditi* & *sagacissimi* *Franciscus Glisson*, Prof. Reg. *Cantab.* *Nathan Pagetius*, *Thomas Whartonus*, *Petrus Barwickius*, *Humphredus Brookes*, & alii haud vulgaris famæ etiamnùm hodiè in vivis; verùm Medici octo, vel novem mediâ in acie conciderunt, spoliis à *morte* fortiter reportatis onusti nimìs, & oppressi; inter quos expiravit Dr. *Gulielmus Conyers*, postquam Gloriæ monumenta, & Laudis Insignia in omnium animis condiderat.

Pestilentiâ tandem quoscunque conatus ejus propagationem inhibendi dedignante, & refutante, nos *correptorum* medelæ totam operam præbuimus, quod ut consequeremur, nullis (absit verbis ostentatio) nosmet subduximus periculis: fidem verò omnem superat, *Contagium* inter sortis infimæ homines *diffusum*, repentè admodùm luxuriasse; hinc præterpropter *Lues Pauperûm* vulgò appellitata, è quibus Holocaustum ferè immensum *Libitinæ* Sacratum; quantumvis autem *Urbs* ab

 opulentis

Lues pau[...] porum

opulentis Civibus *derelicta*, incoliſque aliis propemodùm nudata eſſet, *plebem* tamen aliàs ærumnoſiſſimam *Annona* minimè premebat; publici enim ſumptus, & affluens divitûm benevolentia non ſolummodò indigis paupertatem levarunt, ſed eorum tenuitas tantâ munificentiâ opiparè ſuſtentata erat; proinde cauſam aliam cædis tam notabilis magìs exploratam infrà aſſignabo.

Menſibus *Augusti*, & *Septembris*, non ut priùs, *cunctantèr*, & *languidè* proceſſit *Lues*, ſed rerum potita, & velut ſui juris facta *excidionem* oppidò fecit, quibus labentibus *tria*, *quatuor*, *quinque*, immò & *octo millia hominum* hebdomadatìm fatis ceſsêre: Quis cladem horum menſium? Quis fando explicet, quàm grave tempus? ingemuit *Orbis Britannicus* Urbis Primariæ tam luctuosâ facie conſpectâ! ſcilicet in *domibus* pleriſque, aut cadavera jacebant veſpertinam manentia Exportationem, aut languentes decumbebant in *Orci* fauces brevi ruituri; hoc in cubiculo audire erat alta *expirantium* ſuſpiria, illo minaces, incertaſque *delirantium* vociferationes; non procul aberant *Con-*

ſanguinei

sanguinei, & *amici* tam *aliena*, quàm *sua fata* proximè imminentia verè plangentes: Mors *puerperis* nonnullis erat pro *Lucinâ*, & *Tenelli* ab utero in *tumulum* non *aborturum* collapsi. Quem non misereret *Infantium*, Mundi *Candidatorum*, ubera defunctarum Matrum *vivacitèr* & *avidè* sugentium? aut *tori Genialis* eâdem nocte in *sepulchrum* mutati, cùm zonam, amplexusque primos invida Fata solverint? foràs occurrebant *correpti* hùc, illùc, per plateas, inebriatorum more titubantes; illìc jacuerunt *Comatosi*, & tantùm non *semimortui*; quæ gravis somnolentia non nisi sonoro tubæ novissimæ clangore discutienda: istìc obviàm se dederunt enormi vomitione fatigati, epoto velut aconito; medio in foro benè valentes derepentè conciderunt, perinde acsi *Contagium* prostitisset *Venale*: reverà haud dissimiliter se res habebant, ac in *triduanâ civitatis Conflagratione*, quâ prout *ipsæ Aræ* tot fiebant *victimæ*, & *Templa* toto orbe *celeberrima*, recenti devotione accensa, ardentioribus votis Cœlum petebant, marmora non se lachrymis suis immunia fecerunt, cæræ instar diffluentia; nec supplicia

diù monumenta exoratas habuêre flammas, nonnullis *alterum Martyrium* passis; uti etiam *Palatia* quædam *Augustissima* illicò absumpta, in *Greshamii* quoque *Peristylio* convolarunt undíque & solenniter convenientes *flammæ*, velut conjuratæ, *Commercium fatale* exercuerunt; quin & *mercibus* ex omni propemodùm regione *allatis*, unáque *crematis*, incendium hoc *novissimæ Conflagrationis* imago verissima & epitome videbatur; neq; *Sceptris amicis* nec *strictis Regum gladiis* Phanaticæ, & Rebelles flammæ pepercerunt; uti insuper *Hospitia* admódum *capacia*; uti Civium ditissimorum Ædes amplissimæ, nec non pauperum domunculæ eodem incendio in Cineres redactæ; quum erubuit Occasum suum Sol, & Regnum nocturnũ invidebat flammis, quæ ipsius Corrivales dies tot infaustos accendebant; (uti inquam) sine ullo delectu Urbs exarsit, & Concremata est, consimilitèr à congeneri *Pestis* furore nullus Civium ordo, nulla ætas, Sexusve, immunis, *Theologi* quidam gnavitèr Sacerdotali fungentes officio in Cœlestium albo conscripti, *Æsculapii* nonnulli (prout suprà memoratum) Antidotis &
ope

ope quam aliis contulêre, ipsimet destituti; testudinem non fecerunt *Milites*, qui tametsi ad insidias *morbi* vitandas extra Urbem castra posuerint, Contagii tamen insultus protelare non satis valebant: *multi* ætate *graves*, ætatis Constantioris *plurimi*, *juniores* ad vivendum firmi, *Sexûs* autem *fæminei* longè etiam plures succubuerunt; *Infantum* perpauci evaserunt: haud rarò intra *quatriduum* tertii Hæredes conscripti; inhumandis mortuis non suffecerunt Vespillones, Campanæ ob continuam pulsationem primò raucæ, mox elingues; Cœmitæria cadaverum protinùs incapacia; nova itaque, & ampliora in usum illum seposita; sepulchrorum vice Foveæ grandes, quæ triginta vel quadraginta loculos unico hiatu deglutirent: sæpe sæpius obvenit, ut qui alios mercede accersiti, hodiè vesperi ad tumulos viles extulerint, ipsimet sequente nocte iisdem conderentur.

——*Quis talia fando*
Temperet à lachrymis! ——

vix me cohibeam, quin condolendo liquescam, & in fontem, cum *Marsyâ* dis-

solvar: hoc quippe *Civitatis* tempore quid foret extremum dubitavimus; inter *Sacrum* & *Saxum* stetimus, *Urbs* enim *assiduis* ferè exhausta *funeribus*; nec dum *acquisita* malorum *levamenta*; nec dum *Lues indicata*; cujus rabies effrenis admodum nondum deferbuerat.

in Septembri 12000.

Sub initium *Septembris* morbi status aderat; quo currente, plusquam 12 millia septenario interempta: tandem aliquandò nequid in hâc rerum trepidatione intentatum relinqueretur, à Magnatibus quibusdam Præsedibus ad id muneris constitutis (Aulâ Regiâ intereà temporis *Oxonium* commigrante) veluti summæ rei periculum facturis, consilium de ignibus in plateis singulis per triduum extruendis initum. Hæc dum agitantur, nos *Medici*, magno animi impetu res gestas, & experimenta hæc incusavimus; & quoniam *Aer* omninò *purus putus* & *illibatus* extitit, supervacaneam, & inutilem fore ejus *depurationem* æquè atque sumptuosam, acriter contendimus; desideratissimâ *Civitatis* sanitate *Magnatûm* Authoritati, & præclaro aliàs *Hippocratis* nostri exemplo vix inscitè prælatâ: nobis autem nequicquàm

ignis usus in peste londinensi salutaris.

recla-

reclamantibus ubivis loci *Ignes* accendebantur. At proh dolor! lis ſuper hâc re orta actutùm dirempta fuit; triduo nimirum nè vix elapſo, Cœli lugubres non tantùm innumeris funeribus illachrymabant, verùm errores noxios uſque deflebant, dum *Ignes* ab imbribus effuſiſſimis extinguerentur. Sit penes quempiam ſuſpicio (per me licet) num *Ignes* hi tum futuræ *Conflagrationis*, tum *rogorum accenſorum* ominoſa cenſeantur Præludia; *viz.* ſive à vi carbonum ſuffocatoria, ſive à pluviali aeris conſtitutione perpetuò fatali, inauditæ cladis Nox advenit; ſanè ultra quatuor millia ante diluculum mactata: Exin conſultiùs agant, & infortunio noſtro erudiantur *Poſteri*, nec dum expertam licèt curationē, *Empiricorum* more, cuilibet cauſæ vel diſſimili adaptare ſatagant.

Submonendus hìc *Lector*, quòd maxima ſuppetebat *fructuum horariorum* copia, præcipuè *Ceraſorum*, & *uvarum*, quas viliſſimo pretio coemptas, uſque ad ingluviem multi ingurgitarunt, unde haud dubiò fomes in provocandâ Lue importunus, uti poſteà dicetur.

Neque tranſiliendum ſilentio ſtupendum

dum planè adjumentum cuivis *Civium* ordini beneficum, & summæ *Magistratûs* Curæ debitum, nempè *forum* pro more *apertum*, & omni *victûs* genere *instructum*; ita ut vix aliâ tempestate *esculenta*, & *potulenta* minoris venirent; hinc *Fames* quæ vulgò habita tot *pestium Domina*, quarundam *pedissequa* procul ablegabatur: atrocitatem *Pestis* hæc res plurimùm levavit; quocircà divinæ *Bonitati* Grates in æternum rependi æquum est, quæ ut ferè deploratam nobis leniret miseriam, è penu inexhausto hoc exprompsit & expedivit Cornucopiæ.

Empirici. Postillà, nequid deesset complendæ *Pestis* jugulationi, malorum velut *acme* & *complementum*, hùc accessit *Pseudo-chymicorum*, & *Empiricorum* innumeralium praxis; in quorum audacem inscitiam, & importunam temeritatem temperare mihi nequeo quin calamum stringam; Civibus nimirùm Antidotis, remediisque efficacissimis comparandis unanimitèr, & sedulò incumbentibus, Hi homines nequam, à literis bonis, & Facultate medicâ alieni, præparationes titulis tenùs duntaxàt proficuas, plebi in manus tradebant,

tradebant. Ecquis usquam Gentium Hos dolis, technisque nefariis exuperavit? quoties incolumitatem credulis pollicebantur, toties res ex adverso cessit; mirum professò erat unum quempiam evadere, qui illorum Curæ, ex fraude & mendaciis constantium, semet concredidit: Medicamenta utplurimùm ipsâ *Lue* funestiora videbantur, saltèm miseros præcipites impellebant: hìnc auctus Funerum numerus, Pestis etiam lacessita ipsos *Carnifices* aggressa, se in *ipsorum* scelera simul & *Magistratûs* hâc ex parte incuriam meritò vindicavit.

——Nec Lex est justior ulla
Quàm Necis Artifices arte perire suâ.

Hoc tempore *Quidam* è *Magnatibus*, *Legatus* de arduis Regni negotiis in *Galliam* missus, *Civitatis* etiam *Fautor Indulgentissimus*, utprimùm inaudiverat *duos Gallos* remedium Anti-pestilentiale certissimum invenisse, pulveris cujusdam Doses nonnullas transmitti curavit; cujus nos Medici Superiorum jussu, cautelisque ritè observatis, periculum fecimus, eventum præstolantes hactenùs inauditum,

tum: ſed montium *partus* fuit *lethifer*; ſingulos quippe prparatio illa mineralis ſomno ſempiterno conſopivit! abſit, procul abſit impoſterùm ut vel homunculi Sortis infimæ non ſine vitæ jacturâ peregrini & ignoti Medicaminis virtutem experiri cogantur. Certè quid magis à Ratione abhorret, quàm remedium unicum dari Catholicis (ſi Diis placuerit) dotibus inſtructum, intentionibus interìm Curativis aliis, atque aliis, perſæpè contrariis? idcircò ſecundùm varias in Peſte indicationes, diverſa medendi inſtituta intentè obſervanda; quod alibì monſtrabitur.

Accedit, quòd medicamenta quædam vulgaria ubivis loci proſtabant venalia; hæc utcunque ob caliditatem præcellentem, vimque inflammatoriam jure merito ſuſpecta, quibuſcunque tamen, nullâ ætatis, nullâ ſexûs, nullâ temperamenti ratione habitâ, indiſcriminatìm exhibita nocumento indubio erant: quâ de cauſa *Ars Sacra* pariter ac *Publica Salus* graviſſimè patiebantur; verùm *nos Medici* iterùm atque iterùm cum *Magiſtratu* rem egimus, nè horum *imprudentia*, & aliorum *audacia*, publico malo nutrirentur; quin potiùs

potiùs inhibitâ Imperitorum praxi instans præcaveretur Excidium: Hinc subortum *Problema*, Annon Grassante Peste, quam Medici tot consultò fugiunt (non tàm discriminis gratiâ; quàm ut aliis inserviant, avocati) cuilibet proingenii modulo medicari sit licitum? pari modo ac ad *Incendium* restinguendum, omnes certatìm se accingere oportet, ubi *multitudinis confluentis*, æquè ac *Artificum manus* necessariæ, ubi labor omnis expromitur.

Mihi hâc in re facilis & prompta defensio; etenim in valetudine instaurandâ *cautiùs* & *consultiùs* agendum, quàm in *recensitâ Calamitate* viz. præter Artis medicæ difficultatem à rei literariæ ignaris insuperabilem, nequaquàm minervâ crassâ exilia vitæ humanæ stamina barbarè tractanda, ac tigna ædificii arrectoria; in medicinâ quidem administrandâ siquis error forte acciderit, incertus admodùm correctioni locus, nè dum in morbi, saltem peracutissimi medelâ bis peccare conceditur juxta Aphorismum ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ, ἡ δὲ δίαιτα ἀμετάκλητος, idcircò rem seriò pensitâti non is sum qui dubito quin longè

tutiùs

tutiùs videbitur *Medicos legitimos* omninò deesse, & Naturæ regimini totum negotium permitti, quàm *indoctos* & *inexpertos* privilegio arrepto medicinam facere; eò quòd *hi* mentis acie capti, cum Morbis *Anabatarum* more dimicantes, protinùs ignorant quâ ex parte hostis commodè impetendus, aut quibus confodiatur telis: hoc insuper non minùs dolendum *bardos hosce* sæpius impedimento esse Naturæ Colluctationibus, quibus illa nisi opera nixusque ultimi in re arduâ eluderentur, se proprio Marte à *Lue* sat auspicatò vindicare potuerit.

Neque erit in isthâc enarratione silendum, quòd *Labes infesta* aliorsùm signa intulit, vexilla dispandit, cum imperio obtinens expatiandi licentiam, & quasi profectionem parans adjacentia circumquáque oppida invasit; *Civibus* videlicet *dilabentibus* catervatìm in agros vicinos ferocitèr institit contagium; exinde *Pestilentia*, quæ primò vicatìm serpsit, paulò post in Comitatus longè dissitos divagata est: municipium haud ulli loco indultum; prædia interìm quò Thamesi proximiora, eò atrociùs vexata, fortè non tam ob

aerem

aerem humidiorem, quàm ob intuta Commercia: porrò Urbes nonnullæ, & pagi situ nobiles, propter eximiam aeris salubritatem, publicam participabant calamitatem, de quâ re infrà: scilicet hanc habuit originem, hos processus *Pestis nupera Londinensis.*

Cæterùm graviore Anni tempore jam circumacto, statuque morbi absoluto, pari passu inclinavit, & recessit *Lues*, ac sensìm crescebat, & progrediebatur: hactenùs licèt numerus languentium vix imminutus, malitia tamen ejus vehemens est visa aliquantulùm pacata; sanè paucissimi è medio sublati, iique propter errores haùd leves: ità demùm malignitate *Pestis* remittente, timor pristinus ex omnium animis extemplò ejectùus, & derasus: sive solenniori precationum genere *exoratum Numen*, & venia *supplicii* inventa; sive *infirmi* in obsequii certamen venientes remedia millies probata morigerè, & alacritèr sumebant; sive *Nutrices* in officiis fungendis tandem *cantiores*, magisque *fideles*: profectò ita evenit, ut sævissimâ conflictatis cum Pestilentiâ exinsperatò spes pristinæ affulserit Sanitatis, utique in

declinatio pestis

inopinata Conflagrationis periodus; lassis scilicet omnibus qui in ædium subversione exploso pulvere bombardico, aut incendio alitèr restinguendo occupati, cùm etiam *pabulum idoneum* satis & *procax* à *flammis* proh ninium *lascivis!* sed abundè *satiatis* repudiaretur.

Non propterea *Lues* (prout passìm increbuit Rumor) fomite deficiente cessavit, verùm ex indole *morbi* par erat *Exordio Epilogus*, in utroque sibi constans *benignior.* Neque minùs incessit admiratio quòd Typo pestilentiali vergente, uti cæteri morbi *lue ingruente* in illam degenerarunt, ita ipsa *Lues* talionis lege gratìs aliorum larvam induit, unde *Erysipelas*, *Cephalalgiæ*, *Anginæ*, *Dysenteriæ*, *Variolæ*, *Morbilli*, *Febres lentæ*, & *hecticæ*, in quibus tamen *illa* prædominium exercuit, uti ex infrà dicendis patebit.

Circa anni *suprema*, *idibus* nimirùm *Novembris* vix actis, ivit in melius *Valetudo*, & tanta fuit rerum facta commutatio, ut formidine *Civium* propitiatâ, quam plurimi (crebra licèt quotidiè funera celebrarentur) qui sanitati fugâ consuluerant, ad se primò redientes, sese

Urbi

Urbi intrepidè commiserint, atque *Decembri mense* non minùs catervatìm, ac se priùs subduxerant, de tardo reditu parùm solliciti, à rusticatione redierint: & ad suas ædes confluxerint: domicilia igitur quæ modò plena mortuis, vivis denuò repleta; nec non *officinæ* per semestre spatium *clausæ* peralacritèr aperiebantur; *populúsque*, ut pridem, in suis rebus agendis, commerciisque faciendis occupatus invicèm sese miscebat: immò quod dictu propemodùm incredibile, *Londinenses quidam* se confirmantes, quanquam paulò ante nè consanguineos quidèm, aut familiares ab *Urbe* profectos è longinquo salutare ausi fuerint, excusso protinùs timore, cubicula ingredi minimè trepidabant, in quibus correpti plures nuper expirassent: tanta demùm erat *languentis populi* incitatio, tanta fiducia, ut *plerique* lectos peterent defunctorum illuvie sudorificâ tepentes, tanquam de ipso Contagio maximè funesto penitùs conclamatum esset: *Connubia* ubivis certatìm *inita*, & ad resarciendum diræ mortalitatis damnum ferè *omnes mulieres*, quædam steriles habitæ (veluti Conjuratione factâ) in utero ha-

D bebant;

bebant, adeò ut tantis populorum impendiis, utcunque circitèr *centies mille* (100000.) (si fides quorundam calculis) à Peste jugulati, paucos intra menses exigua, pænè dixeram nulla tantæ stragis restarent vestigia: & sic quidèm exiit inauditâ clade fædatus Annus.

Atquì proximo vere residua quædam *Pestilitatis* semina è prioribus malis succrevêre, quæ non gravatìm Medicinæ viribus eradicata; & tandem veluti finito paroxysmo febrili omnia in pristinum statum redire solent: ita expletâ correptione *Cives* animum induentes *incorruptâ* posteà viguerant *Sanitate*; haud aliter *absolutâ conflagratione* ex suis Urnis *ædificia* surrexêre *firmiora*, quibus impar dehìnc sit *flammarum* invidia.

SECTIO SECUNDA.

De Peſtis Aitiologia, & de Contagio.

CUm inſtituti noſtri conſilium fuerit *nuperæ* præſertìm *Peſtis* originem inveſtigare, & ejuſdem *cauſas* tum *manifeſtas*, tum *occultiores* percontari, omninò quidem à re noſtrâ alienum arbitror pro *ſcripturientium* more univerſas *cauſarum ſupernaturalium*, *præternaturalium*, & *Naturalium* Claſſes ſeriatìm percurrere, ut in *illâ* propemodùm *infinitâ*, non minùs ac *incertâ enumeratione* interminata, & rudis admodùm *mali* tam *efferi*, & *monſtroſi* delineatio exhiberi poſſit.

Ut veritas è *Democriti* puteo eruta in aprico collocetur, & *Luis* genuina indoles detectâ fronte prodeat, *unicam* neceſſe habeo *Hypotheſin* prælibare, cui innititur totius argumenti pondus: ſcilicet *Peſtis* morbos inter *vulgares*, & *populares*

facilè *primatum* obtinens, à *Causâ* pendet æquè *Communi*, & effectui publico *omnimodè æquali*; hoc dato, rationi haud diſſono, *omniſariæ* quotquot occurrunt *Cauſæ particulares*, & *Privatæ* (quarum elenchus perquàm locuples) è *publicarum* cenſu unicâ velut liturâ delentur.

pestis per contagium Londinum delata.

Ad *Peſtilentiæ noſtræ* originem propiùs quod attinet; equidèm ampliſſimâ teſtimoniorum invictorum Authoritate munitus aſſerere nullus dubito, illam *mediante contagio* Inſulam hanc primitùs invaſiſſe; utique ex Hollandia fuiſſe *trajectitiam*, advectis ſcilicet hùc mercibus è *Regione illâ*, in quâ anno proximè elapſo ſtragem ingentem ediderat: ſiquis autem in ulteriori diſquiſitione ſollicitus, primordiiſq; *hujus Peſtilentiæ* eruendis, ſciat velim (modò Famæ ulla fides) ab *Imperio Turcico* unà cum *goſſipio*, cuſtode fomitis peſtiferi fideliſſimo, in *Belgium* delatum fuiſſe *Luis* Seminarium; quæ Orbis plaga vix unquam (ſicut perhibetur) ab eâ immunis, licèt ibidèm nunc *ſævior*, nunc *mitior*, & magis *pacata* fuerit *peſtis*, juxta *aeris*, *corporúmque* iis in Regionibus *temperiem*, ac *conſtitutionem*; ſi tamen cuipiam

pestis cum gossipio in Belgium delata.

Natales

Natales Pestilentiæ altiùs indagandi animus, & illius *educationem* intimiùs noscendi, *Plagam*, quâ *auram* duxit *primogeniam*, lustrare, varias, anomolásque *aeris* mutationes, *siccas*, *humidas*, *calidas*, & *frigidàs* repentino, & motu irregulari se invicèm prementes animadvertere, ei incumbit; unde miram *miasmatis pestiferi* varietatem elicere, *alterationes* utique quas ob diversam transplantationem *Lues* subiverit, detegere, haud difficile pensum foret.

Verumenimverò, nè in *Causarum* explicandarum limine præcipiti nimis gradu prosilire arguar, atque ad opprobrium *Atheismi* averruncandum (fateri pudet Medicorum filiis haud insolens) nè (inquam) in *causarum secundariarum* scrutinio operam navans, *Causa* (prout Scholæ dictitant) *Causantis*, cui veterûm, & Neotericorum plerique *primariam* attribuunt Pestis *originem*, parùm meminisse videar, *Professionem sequentem* hìc inserere apprimè necessarium duxi.

Scilicet *Pestilentiæ* τὸ θεῖον non religiosius ab aliis quibuscunque, quàm à me agnitum, noverint Universi; posse *Omni-*

potentem pro *Authoritate supremâ, & beneplacito inviolabili, quandocunque Illi visum fuerit, gladium stringere, arcum intendere, & sagittas emittere pestilentes*, non solùm *Sacræ paginæ* apertè, ac palàm evincunt; verùm & retroactorum temporum *experientia*, & *observatio fida* pleno ore suffragantur: neque minùs in *Peste hâc*, quàm præeuntibus, *Iræ Cœlestis* indicia erant admodùm conspicua; clarissima saltem emicuit tanti mali *Permissio Divina*: quandoquidem *Hæc Dei Opt. Max. Magnalia* longè supra Captum humanum posita (Mortalibus ad Tanti Jubaris fulgur cæcutientibus) detegere non Concessum, supplicia tamen à *Creatore* cœlitùs missa, delicta nostra *paternè*, & *leniter* castigante, venerari, & *flagellum* deosculari nos decet. At manum de tabulâ, nè forsan in me faba cudatur, quasi falcem in alienam messem immissurus *essem*. Quod ad *rem* spectat *medicam*, ubi *Causæ naturales* præstò sunt, ad *supernaturales* confugere, tum *Arte Hippocraticâ* indignum, tum *Rationi* summè injurium reor.

Hoc præmisso, demptoque offendiculo, recta,

recta jam patet ſemita, quam ingreſſi *Peſtis indolem*, ac *naturam* aſſequi poſſimus; Methodi gratiâ diſquiſitionem à deſcriptione *Peſtis* generali exordiar, quæ utcunque minùs ad Veterûm placita quadret; ſi tamen æquâ mentis ſtaterâ perpendatur, *tabula* haud iniquè haberi queat *Votiva*, in *Veritatis* templo ſuſpenſa ab *ejus Alumno*, & *cultore obſervantiſſimo*.

Peſtis deſcriptio, viz.

Peſtis eſt morbus, ab Aurâ venenatâ, ſubtiliſſimâ, maximè exitioſâ, ſimul ac Contagioſâ, complures eodem tempore diverſarum Regionum corripiens, à peculiari potiſſimùm Spiritûs Nitro-aerei alteratione velut Corruptivâ, ortus, cum Febre utplurimùm, et aliorum Symptomatum perquàm graviſſimorum Satellitio ſtipatus.

Non magìs manifeſta, & clara Lux meridiana, quàm particularum harum quarundam ſenſus; earum explicatio ex aliorum eruditis Commentariis tam proſperè erui poterit, ut oleum, & operam perdiderit, qui velit illuſtrationi inſiſtere; in obſcuris dilucidandis paulò obnixiùs inſudandum.

NB
Peſtis deſcriptio

Imprimis dicitur esse ab *Aurâ*, utpote inter *quam*, & *terrestre*, seu *fæculentum toxicum*, discrimen ingens: *Hæc* scilicet omnes dedignata cancellos neutiquàm coerceri possit, tam *rara*, *subtilis*, *aerea*, & *pneumatica*, ut *exiles* ipsiusmet aeris *porulos* facili negotio subintret, & penetret, illi hospitio juncta; quod autèm fixum, compedibus velut injectis, intra suam mineram, & certos limites, fugæ incapax, detinetur.

Venenata additur, ob proximam cum omni *Veneni* genere affinitatem, *utrisque* vitæ *adversissimis*, & ægros *ritu*, & *methodo* haud *dissimili* perdentibus; discrepantia in *gradu* potissimùm sita videtur; nempe Luis *facultas deleteria* quibuscunque *mineralium* tincturis Arsenicalibus, *animalium* maximè virosorum, aut *insectorum* veneficæ naturæ, vel *exquisitissimis* eorundem *putrescentiis*, *vegetabilium* denique *aconitis* multis parasangis antecellit: quin & *Lues pestifera* omnium venenorum *naturam*, ac *ferociam* participare videtur, cui in rerum natura par non datur; utpote in *quâ* conspicuè eminet *putredinis* & *malignitatis* perfectio. Eximia

Luis

-luis malitia uti in *plurimis*, ita præsertìm in *puero quodam* se prodidit, cujus *cadaver* in ipso mortis articulo *subviridem* induit *colorem*, quo à *matre* conspecto, *mulier*, quid rei exploratura, nostras quàm properè accessit ædes, solicita suspicione me *toxica*, medicamentorum vice, exhibuisse; remedia autem erant *Alexipharmacorum* tutissima, nimis serò data; *viridis* interim *tinctura efferam, veneficam*, & quasi *Vitriolatam* morbi *indolem* abundè manifestavit.

Subtilissima nuncupatur, tum ratione *primævæ simplicitatis*, priusquam è *minerâ suâ Centrali* exhalaverit; tum ob *miram defæcationem*, dum per varios terræ anfractus transiverit, sive transcolata fuerit; tanquam *sublimata* summè *volatilis*, ultra *meteororum* genesin è vaporibus *crassis*, *corporeis*, *ponderosis*, & *mixtis* Constantium; immò *fulgur* illi cedit; ictu oculi ineffabili celeritate corpora è *longinquo* putrefacere, interficere, & Sphacelationes instantaneas inducere potens est.

Quoad *modum cædis*, plerúmque tam Clandestini solent esse Pestilentiæ aggressus, ut correpti velut ex insidiis opprimantur,

mantur, neq; vestigia *ejus* odorari detur: Increpandi itaque, & habendi suspectæ fidei, qui *sensibile* voluerunt esse Luis *seminarium*, *olfactui* nimirum, & *visui* subjectum; dum quidam (credat *Judæus*, &c.) *hausto odore suavi*, velut *rubi florum* mense Maij prodeuntium, sive *aliorum gratissimorum*, se correptos opinati fuerint: alii è contra quasi *cadaverum putridorum* effluvia naribus se ingerentia incusârunt, quinetiam nonnulli mirè Lyncei, se nubeculam rubram *pestilentiâ* gravidam à *Cœlo* dilapsam conspexisse crediderunt, pluraque id genus, *nimiæ*, *facilisque credulitatis*, aut *phantasiæ vitiatæ* commenta; potiúsve *timoris* omnia *sinistrè interpretantis* Symbola: attamen non is sum qui inficior *Auram hanc subtilissimam* sæpenumerò *corporibus crassioribus*, *pinguibus*, & *densatæ materiæ* immixtam, & fore *olfactu* & *conspectu* perceptibile, de qua re alibi.

Quàm porrò *Exitiosa Lues*, si strages in priori Sectione *memorata*, ad *perniciem* illius *insigniendam* neutiquàm suffecerit, minimè res esset operosa, innumera *homicidii*, & *tyrannidis inauditæ* exempla in medium

medium proferre: hinc *Pestis* apud *Hebræos* appellatur דבר quasi *perditio*, aut *res perdens*; perinde ac si ad Universum genus humanum funestandum nata, & apta esset: proinde *Lues* dicitur à λύω, quòd dissolvat, *perniciei certissima*, cujus quidem fatalitas in *Pestilentiâ exquisitâ* egregiè perinsignis, quâ, *Lues* non tam parat exitium, quàm in cædem ruit expedita, cujus ineffrænato furore *Regiones quasdam* devastatas fuisse ex *Annalium* monumentis, *veterûmque* commentariis luculentèr constat.

Lues demùm *Contagiosa* vocatur; quoniam eò impudentiæ ventum est, ut aliqui luce meridionali occæcati, in *Pestis Contagium*, argumentorum vice, *suas* promere *hallucinationes* ausi fuerint, & *nupera Pestis* nostrâ tesserâ ortum *Contagio extraneo* debuerit, atque etiam propagationem; ad omnimodam litis solutionem expedit naturam *Contagii*, *ratasque leges* compendiò tradere; priusquam ad hoc pensum me accingam, cætera *descriptionis* membra tractanda veniunt.

Accedit nimirum, quòd *Pestis complures simul diversarum* Regionum aggre-

ditur

ditur, ad eam diſtinguendam, tum à *morbis* endemiis, h. e. *uni loco appropriatis*, atque etiam à *Sporadicis*, qui licèt *populari impetu* graſſentur, *huic* tamen, aut *alteri Regioni*, & *terræ tractui*, *ſparsim*, & ſecundùm *Cauſarum procatacticarum* apparatum, non minùs cenſentur *peculiares*, quàm *pernicioſi*; ſed ſermone ulteriori his de rebus abſtineo.

Jam tandem haud intempeſtivum erit, ut vela reducam, dilucidaturus, quonam pacto *Lues à peculiari potiſſimùm Spiritûs nitro-aerei alteratione, velut Corruptivâ, oriatur*: Hic labor! hoc opus! novitatem rei nemo intuitu primo in malam partem accipiat; quàm vera ſit Hypotheſis hæc, id ſequens examen docebit; Verùm ut firma ponam fundamenta, quædam præfari fas ſit.

Primò, *Spiritus nitroſi Centrales* tranſpiratione Copioſâ, & perenni, verſûs terræ ſuperficiem, ad omnifariâ *Naturæ* diſpendia jugitèr reſarcienda, & varios uſus, paulò pòſt dicendos, *undiquàque effluunt*, & *Emittuntur*. Ab hâc *minerâ ſalinâ*, per Univerſa terræ viſcera, *influentias vegetas* diffundi, conſimilitèr ac *lucem*, *Calo-*

remque

remque vitalem à *Sole* aeream regionem tot, tantisque virtutibus impregnante, & ditante, impertiri, apud neminem pro incredibili, & absurdo habeatur: Siquis insuper conjecturæ locus, utcunque maximâ distent intercapedine *Sol*, & *Centralis Sal*, mutuos tamen Depereunt amplexus, velut magnetismo quodam.

Equidem nescio an detur par amicitiæ conjunctius: quidni etiam eodem modo à fonte emanent, vel immittantur *hi Spiritus*, ac *Radii Solares*, *tum particularum emeritarum* protrusione, tum *fermentatione*, ab *acidorum* forsan commixtione; verùm hæc recondita, hæc involuta, intimi quærant *Naturæ consulti*, & *aruspices*. Plenam huic Hypothesi fidem afferre videtur *Experimentum sequens*, viz. siquis *ineunte Vere*, ubiubi *Sol* nos appropinquare solet, *terram* effoderit; cujus *infusione*, *filtratione*, & demùm *liquoris lixivialis evaporatione*, v. a. e. peractis, in organi fundo plus sextante *Salis* reperiet, quàm si aliis anni partibus (Sale-nitroso licèt non tantâ copiâ varias ob causas ad necessarios tamen Naturæ usus vel illis temporibus effluente) eandem

Experimentu[m]

dem *terræ* quantitatem. simili artificio tractaverit: Præter dispendium incredibile *particularum subtilium*, adventu ignis *pennatarum*, & *avolantium*; unde (ni fallor) manifestò liquet, tum præmemoratum dari *spirituum salinorum effluxum*, & velut *sublimationem*; tum quoque *spiritus Salinos* Sympathiâ quâdam *Flammam superiorem* Concomitari. In *dictorum Spirituum* energiâ explicandâ nè sim multiloquus, sciat hæsitator *horum* virtute non tantùm *Vegetationem* peragi, reseratis sci: fibrarum cannulis, & amicâ, nec non salaci *eorundem* insinuatione; *Aerem* verò *spiritibus* admodùm *vitalibus* conditum, *Creaturis quibuscunque*, juxtà ac *Humano generi salubrem*, & beneficum reddi. Ab *iisdem* insuper *spiritibus nitroaereis*, modò illibatis, *sanguinis*, *succorumque* statum optimum, *spirituum* disperditorum redintegrationem, *languentiumque* restaurationem pendere; nec non viscera, membraque omnia, viz. totius Corporis *integrias*, ab eodem nitro, vigorem, & integram mutuari sanitatem, conjecturâ augurari quid herclè absurditatis? Nec quic-

quicquam videtur vero magis congruum, quàm *eidem Fonti* cruoris *salsuginem* deberi, & nequaquàm *particulis salinis* alitèr *ingestis*, vel *mineræ salinæ* nuspiam loci in corpore humano etiamnum repertæ; neque insuper meâ duntaxàt opinione nixus assero *huic Spiritui coccineum colorem* acceptum referre *sanguinem*, atque *salem prædictum* citra ignis accessionem, & vim, *purpurascere*, tum quoque fusum *rubescere*, & eâdem lege alios similitèr posse liquores *tingere*: Cùm nulla nos ex adversâ parte premant argumenta, hâc in re pluribus verbis commorari nolo.

Secundò, Diversimodè alterari *Spiritum hunc Nitro-aereum* multifariàm contingat; vel sci: ratione *Primarii*, & (si sic loqui liceat) *Seminalis inquinamenti*, sive & frequentius longè, ratione *accidentalium*, *adventitiarumve impuritatum*.

Quandoque *Sperma Universale* languescit, degener fit, intràque suam matricem tincturâ imbuitur, *Vitalitati*, & *Naturæ balsamicæ* inimicâ, & plerumque contrariâ: Quotièscunque hoc evenerit, toties Terrarum Orbi bellum indici quis igno-

ignorat? atque etiam hinc *Luis Universalis* causam verissimè deduci posse: sin verò dicta Alteratio *privatìm*, sin *modis fortuitis* illata fuerit, eventus hujusmodi accidere suspicor, vel propter nimiam *spiritûs Nitrosi* dilutionem, à *pluviis* frequentèr *immodicis*, ac *intempestivis*, unde *vapores* exhalant, & elevantur *insulsi*, *crudi*, & *insalubres*; ab humiditatis quippè prædominio vim oriri putrefactivam omnibus in Confesso est; unde *Vermium* & *reliquorum Insectorum* examina, Pestis adventum imminentem certò præmonstrantia: quinetiam sæpe fit, ut *spiritus vitalis* siccitate gaudens, à *pluviali constitutione* propemodùm extinguatur, & tantùm non *diluvio* pereat; *cujus* si virtus vel tantillùm imminuta, proh quantum exinde *humano generi* nocumenti! quod in locis palustribus abundè conspicuum; ubi ob *putres*, & *sonticas exhalationes morbi* quotannis *perniciosi* grassantur.

Spiritus porrò *Nitrosus* intra terræ penetralia à Calore præfervido illum vehementer urgente nonnunquàm *alterari* queat; præterquam quòd à *foco extraneo*, & tam *præcipiti sublimatione*, *Spiritus* hic

hic *effætus* reddatur; *vi* nimirum *balsamicâ* orbatus, quam precor absurditatem sapit, posse illum *calore tanto* accendi, & *fusum empyreuma* contrahere? à *quâ adustione* varias proficisci ægritudines verisimillimum reor: hinc etiam *vegetabilium* νίκρωσις (recepto conterraneis meis vocabulo **Blasts**; hinc *pecorum* improvisa Lues; postremò hinc dira sæpenumerò *mortalium* strages.

Ut hæc absolvam, fieri potest *Spiritum Nitrosum* varios terræ anfractus permeantem, *defæcationis* vice, *halituum venenatorum corruptelas*, & *inquinamenta* participare, *eandem labem*, sive à *mineris Arsenicalibus*, *aliisve id genus*, acceptam, *Aeri* confestìm impertire: Hoc quidem in *Plagis Africæ Occidentalibus*, sub *Æquatore* positis, crebrâ observatione ratum, & confirmatum habemus; in quibus *pluvia* virtute *septicâ*, & adeò *causticâ* impregnata, ut *Vestes* è vestigio, *cutim* utique coinquinet, & propediem *maculis*, velut *stigmatibus pestiferis*, inurat. Quæ res cùm ita se habuerint, nemini instar miraculi sit, post magnos *terræ* motus *Luem* sævire, quibuscum *spiritus* hâc de causâ

pluvia caustica

veneficus explodi conſuevit. Quin & *Nitrum* tincturâ impurâ, & aliquandò lethiferâ *imbutum*, ſuâpte ſponte, tanquam, *acidi* occurſu, qua data porta tentat eruptionem, & in tranſitu, vel fugâ, *malignitatis* veſtigia poſt ſe pluriès relinquit: ita ut *Animalcula ſubterranea*, viz. *mures*, *talpæ*, *ſerpentes*, *cuniculi*, *vulpes*, &c. malum futurum *præſentientia*, latebras, & cavernas deſerant, & ſub dio in medium prodeant, ſe cautiùs *ſubtrahentia* à periculo, & *peſtem* idcircò imminere præſagientia: Hinc ſubitanea *piſcium* interemptio: hinc quoque *Aves*, ingruente Lue, volatu opportuno ſibimet conſulere ſolent.

Sp. Ni. Alteratio corruptiva.

Hiſce interìm preſſiùs explicatis, ſupereſt ut enarrem, quo pacto *Spiritus Nitroſus Alterationem*, *quodammodò corruptivam ſæpe patitur*, qui vulgò perhibetur *incorruptibilis*, & à rebus cæteris procul arcet *putrefactionem*.

Ad cujus nodi ſolutionem non *vulgari*, *ſtrictoque ſenſu corruptionem*, velut *humiditate* ortam, hìc accipi dicendum; ſed *peculiari*, genioque *Spiritûs Nitroſi* magis congruo; qui, ſin minùs corporum

aliorum

aliorum more *putrefiat*, si tamen *prævaricaverit à Statu*, & *figurâ*, non postmodùm *reducibilis*, minimè videatur durius dictum *alterationem talem*, *aliqualem* appellari *mortificationem*, *vitalitate* nimirum *deperditâ* & *novâ facie inductâ*.

Hoc ampliùs duplici argumento invictum dare conabor.

Primò, Quod *Arte* peragi potest *Naturæ* simiâ, id consilio, & operâ *agentis potentioris* confici, haud ambigendum videtur; sed quædam *Salis* velut corruptio à legitimis Chemiæ Filiis instituatur; neque res esset *Herculei laboris* operationis methodum hìc detegere, nisi pro summo haberetur piaculo tanta *Naturæ* arcana futilitèr propalare. Sin minùs *authoritas mea* satis apud nonnullos in hâc re ponderis habuerit, illos ab effectu ratiocinium non rejecturos fore confido. Ex indole & naturâ *Spiritûs Salini* de ejus *vitio* & *alteratione*, velut *corruptivâ*, argumenta brevitèr adstringam. Quandoquidem itaque Authoritate *Veterûm* quorundam sanciatur, *Ignis elementum* utpote *degenerationis*, & quasi *corruptionis* capax, *Luem pestiferam* excitare posse,

ratione ductâ ab eximiâ *Ignis* subtilitate, multiplicatione *ejus* immensâ, nec non celerrimâ propagatione; qualitatum quippe harum *Lues* ad amussim compos. Quod illi de *Igne* somniarunt, mihi non alienum esse videatur de *Spiritu præfato* saniùs philosophari, ipsiusmet æmulo. Certè latet me, an quid in universâ *Orbis* machinâ occurrat *Aurâ pestiferâ* subtiliùs? atq; ideò *miasmata pestilentialia* in *Sacris chartis Sagittarum nomine insigniuntur*, in caligine *volutantium:* utcunque scopum certocertius feriunt, & ob figuram præpilatam igniferam meditullitùs penetrant; nostram tamen fugiunt vel contemplationem.

Quoad *multiplicationem*, cum ab uno homine, ad hominum nescio quot mille *seminarium pestilens* delatum fuerit, de jugi cum *igne* suimet communicatione quænam controversia? exuperans *Antimonium*, quod ultra millies infusum *primævæ* tamen tenax est *virtutis:* quàm denique *instantanea* Luis pestilentialis *diffusio*, satis apparet, cùm pari, ac *Lux* agilitate disseminentur miasmata pestifera: pluribus autem supersedeo, quousque

usque ad *Contagii* explicationem deventum.

Secundò, Cujusnam sint farinæ *effluvia pestilentialia*, à peculiari eorundem in *salinas* corporis humani *particulas* influentiâ, luculentèr patet. Etenim nil tantâ efficaciâ, & energiâ in *salem* agat, ac quod *Salinum*; quid autem clariùs quàm *Spiritum hunc Nitrosum præpotens* adeò *esse Alkaist*, ut ab *illo* sanguinis *fibræ* ocyssimè corrodantur, ac dissolutæ sint; post *fatales* itaque *hæmmorrhagias* nullâ *frigoris* accessione, aliàs *congelativi*, vel tantilla obtineri potuerit cruoris fusi *coagulatio*; & quoties ex accidenti illa acciderit, quidni à *prænominati salis* fixatione liquores, succosque *congelante*, aut saltem motum eorum rapidum aliquantisper *tardante*, toties *Stagnationem* proficisci autumemus: Item haud parùm ad rem nostram adfert momenti, quòd *Spasmi*, fideles *Pestilentiæ* Socii, *liquori nervoso* salso nimis, & proptereà acri, & vellicanti, originem debuerint, de quibus infrà.

Adhæc, Luis *propensa*, & *intima* cum *Scorbuto*, *aliisque morbis* minerâ salinâ

prognatis, complicatio, parentelæ ejus suffragatur; quorum *simultaneam* & *gemellam* esse generationem palàm tum evincit *mutua confœderatio*, tum *similis*, & velut *connata* Contagii *propagatio*, licèt cæteris dominata fuerit *Pestis*; uti posteà dicetur: atque hinc forsan *incolæ maritimi*, inter quos *affectus salini* potissimùm grassari solent; non aliâ de causa *Lui pestiferæ* magis obnoxii: hujus scil: assertionis veritatem oppida in *Britanniâ Nostrâ* Mari finitima non sine summo experiebantur incommodo.

Ultimò. si à *Curationis scopo* argumenta petita valuerint, exin haud perperàm colligatur, *Spiritus Salinos* pestilentiæ ortui plurimùm conferre; in *Lue* nimirum *medendâ* expertus, cordatusque medicus, hoc sibi dare solet negotii, viz. ut *medicamentis* (modò omnia ex voto cesserint) *prophylacticis* Contagii invasionem precaveat; cujus ut compos sit, *remediorum* præcipuè *oleaginosorum* usum laudat, & pro Authoritate imperat; nempe hoc consilio, ut *Ventriculus* bellè *oblinitus*, & quasi *emplastratus*, ab *acutissimis*, & *corrosivis effluviis* omninò *intactus* sit &

salvus;

salinas; nec non in hâc paritèr, ac methodo pharmaceuticâ opportunè elaborandum, ut *Spiritus salinus veneficus* Alexipharmacorum & Diaphoreticorum ope dictum factum eliminetur; eò quòd rei medicæ medioeritèr peritum nequaquàm fugit, hujusmodi evacuatione *Salinas particulas* longè copiosiùs, quàm aliâ qualicunque excerni: *Sudor* porrò *effluens*, dum correpti *dolores* præsenserint pungitivos, velut aculeis lacessiti, (quod in *lue nuperâ* exploratissimum) rem totam extra omnem dubii aleam ponere videatur; præsertìm cùm *Sudor*, quò magis proficuus, eò *salsuginosior*, ubi autem *insipidus* fuerit, morbum ingravescere, & mortem impendere ominis haud ambigui.

Proinde in Curatione administrandâ *fermentorum domesticorum* à Contagio vitiatorum *emendationem*, & *restaurationem* jugi opere moliri necesse habuimus, saliumque fusionem omnimodâ industriâ impedire; quæ omnia extemplò præstitêre *Salium multifariorum* præparationes, quæ (sicuti modò allegatum) in *spiritus salinos* vim athleticam exercere,

& diversimodè illos immutare, immò & renovare queant, propter congenerem utrorumque genium, ac naturam.

Excreta demùm correptorum ad hypothesin firmandam amplissimo sunt testimonio; *vomitiones* enim *enormes* cùm nil magis quàm *amarulentiam* sapuerint, unde ab *acredine* & *vi corrosivâ* ventriculi *nausea* & *incessans subversio*: item *dejectiones* cùm fuerint *spumosæ*, & post excretionem diu *turgescentes*, quis amabò de *salinâ qualitate* ampliùs dubitabit? sed plenius de hâc re alibì: ut abrumpam itaque hujus argumenti moram; sci. *positio hæc* primâ licet facie *nova*, non est à *Veterum* doctrina protinùs aliena, quam potiùs illustrat, explicatque: quorundam proditur sententiâ *choleram sinceram* in corpore humano *putrescentem*, *ignemque ipsum Naturæ* (ut ante) *corruptum* posse *incendium pestilentiale* excitare; quod hi de *cholerâ*, illi de *ignis corruptelâ* imaginantur, nos sanè rectius de *spiritu salino vitiata*, apertissimis tot effectibus etiam adstipulantibus, asserere possimus. Cæterùm nè diutiùs circa hanc dissertatiunculam in salebris hæreamus; si tanti esset

otii,

otii, cauſas omnifarias ab *Authoribus* huc uſque evulgatas recenſere, facilè oſtenderem inter eas, vix ullam adhuc repertam, quæ cum noſtrâ hypotheſi cominùs digladietur: utcunque ſit penes unumquemque diligenti habitâ collatione, vel hæc æqui bonique conſulere, vel ea rejicere: mihi autem certiorem monſtret viam, cui hæc diſplicuerit ſemita.

In deſcriptione traditâ Sequitur *cum Febre utplurimùm*, nempe in *hâc peſte*, uti ac in *aliis præterlapſis* quidam citra *horrorem*, *ſitim*, & *apertam* febris *acceſſionem* obiêre, nil prævii incommodi præſentientes. Caſum unum, aut alterum (miſſis reliquis) in confirmationis ſuppetias ſuccenturiare non tædebit; *Matrona* quædam familiæ toti ſuperſtes, integrâ adhuc valetudine, pectoris regionem luſtravit, quam *maculis fatalibus* obſitam proſpiciens, nihil minùs, quàm *Luis invaſionem* ex hiſce indiciis hariolata, brevi exanimata erat, nullo alio ſymptomate *morbum*, vel *mortem* præmonſtrante.

Juvenis inſuper *habitu enſarco*, & valenti corpore, poſtquam ex improviſo *ſtigmatibus peſtiferis* inuſtum detexerat, id

id genus fucata, & ementita conjiciens signa, quòd bellissimè valeret; quem tamen intra trihorium, quatuorve horas succubiturum verissimè medicus judicavit.

Quantumvis autem *Lues* tam *expeditè*, & *celeritate tantâ* interdum occiderit; sive *cerebrum* derepentè *siderando*, vel *cor*, *pulmones* aut *alia viscera* primo congressu mortiferè afficiendo, sive *spiritus vitales* extinguendo; ita ut nè vel *occulta* appareant Febris *phænomena*, utplurimùm tamen *peste nuperâ gliscente* correptos *febricitasse* experiebamur.

febris in peste infida –

Febris impetum cunctos ferè quotquot correptos sustinuisse, nemo hominum mirabitur, cui *spiritûs nitrosi* indoles, præsertìm corrupti, probè cognita, utpote levissimâ de causâ *flammam* concipientis, & *calorem utique febrilem* cientis: *febris* autem *pestilentiæ nostræ* comes, admodùm erat *infida*, & *pessumi moris*; ratione *reversionis*, & *motûs*, nunc *quotidianæ*, nunc *tertianæ* typos simulare visa; veluti *stata*, aliquales interdum dabat inducias, mox tamen prælium magis, magisque incaluit: Pax nunquam plena

concessa,

concessâ, quædam duntaxàt pugnæ cessatio, horulæ unius, aut alterius spatio præfinita, perpetìm in *principio* variâ victoriâ pugnatum, *insultus secundi*, & *tertii* majori cum atrociâ recurrebant: hæc impræsentiarum consultò missa facio, de quibus infrà.

Tandem aliquando ut fidem datam liberem, de *Contagio*, quantâ licèt brevitate, differendum, viz. ut *morbus* audiat *Contagiosus*, *infectio per vicinitatem* necessaria omninò censenda, quamvis neque *Communitèr* vagetur, nec *fomitem* projiciat, nec in semine lateat *vis deleteria*, plurimosve *perdat*.

Veneni interìm *pestiferi* labes, non tantùm *Contactu mediato*, vel *immediato* â *subjecto uno*, ad *alterum* transfertur, Consimilia accersens Symptomata; verum omnes quæcunque *conditiones* in illâ eminent radiis Solaribus magis conspicuæ; Quamobrem Elumbia *quorundam* argumenta correptionem pestilentialem *Contagio* non coortam esse adnitentium, vel commemoratione protinus indigna existimo, *rationi* sci. & *experientiæ* quadantenùs dissentanea: Postquam *Contagii* leges,

&

& methodum explicavero, nemini (ni fallor) hâc de re in dubio erit animus.

Quatuor præcipuè ad *Contagium* requiruntur:

Primum, Seminarii Contagiosi effluxus.

Secundum, Medium Commodum per quod transeant, & transvehantur miasmata.

Tertium, ad effluvia, sive halitus recipiendos, & illos intimè, & amicissimè fovendos subjecti aptitudo.

Quartum, Debita veneni Mora, de quibus sigillatìm.

Insensilem corporis humani *transpirationem* evacuationes reliquas facilè *exuperantem*, supplementa ad quotidiana *ejus* dispendia opportunè resarcienda necessariò substituta, tam apertè demonstrant, ut nihil quidem magis conspicuum: Ubi autem *Pestis* quempiam aggressa fuerit, morborum *Coryphæus*, propter *summam* liquorum exagitatorum *Colluctationem*, *intestinamque contentionem* expirationes majori copiâ excernuntur quàm sanitate integrâ; hùc Spectat *Cl. Sanctorii* observatio, viz. quòd ægri *Contagio pestifero* perciti, illicò minùs

evadunt

evadunt *ponderosi*, effluviis qua data via torrentis instar ubertìm effluentibus; etenim ea est *seminarii pestilentialis* energia, ut actutùm halitus crassiores *subtiliare*, immò & *acuere* queat, ita ut effluvia *moræ impatientia*, aculeis unitis, punctìm, velut cuneis adactis, non tam exeant, quàm turmatìm foràs prosiliant, & haud raro *Spiritus*, Patriæ *Conservatores*, unà secum rapiant: Hinc *lipothymiæ subitaneæ* & *deliquia* nonnunquam *fatalia*; *halitibus* nimirum *exhaustis*, & *spiritibus Fugatis* à qualitate Luis veneficâ.

seminarij pestilentis energia

Hinc insuper colligere licet, quàm *diffusivum*, & *potens* sit *seminarium pestilens*, quod *tantâ copiâ* è quolibet correpto expirare assolet; cujus interim *vapor* vel *unicus*, & *solitarius*, uti ad *contagii propagationem* sufficiens, ita *expansionis*, sive *dilatationis* propemodùm *immensæ* capax: luculentum hujus rei exemplum exhibet *vapor*, aut *fumus graveolens* lucernæ nuper extinctæ, qui non tam *fuliginis* copiâ, quàm *vi diffusivâ*, & suimet *multiplicatione* multum aeris ambientis inficit, & *nidorem peringratissimum* in *extrema* cubiculi seu *inter-*

Contagium pestiferum diffusivum.

vallum magis dissitum projicit, & dissem-minat.

2. mediu p quod fit communicatio.

Secundò, Luis *propagationi* plurimùm confert *medium idoneum*, quo *amico*, *patentiore*, vel *angustiore*, gratè excipi, expeditiùs, tardiusve transmitti *miasmata* quid magis compertum? neque magis indubium *Aërem* esse *hoc medium*, cujus *porositates* licèt *minutissimas* facili negotio subintrant, penetrantque ὡσπερεὶ ἀπόῤῥοιαι, & in illis (nisi vi, quasi, & armis propulsæ) commodè diversantur.

Quin & *Aer* aptiùs censendum veneni pestiferi *indumentum* sive *vehiculum*, quatenùs *spiritum nitrosum* ad sitim deplendam imbibit; unde *auræ pestilentialis* idæam procaciùs suscipit, & *illam* fideliter tanquam in *certo repositorio* conservat, ac fovet: non minùs in propatulo, hos *qualitatis pestiferæ* Charecteres (nisi prius *erasi* fuerint, vel impulsu extraneo *excussi*) unà cum *aeris protrusione*, quousque scopum attigerint, *moveri*, & circum ferri; nec non quandoque *miasmata pestilentialia* aliorum *effluviorum* alitèr *figuratorum* occursu conteri, & extingui, medio neque hinc, nec inde mutationis conscio. Hinc

Hinc conjecturâ haud infirmâ patet, quo pacto *seminarium pestilens* in Aeris loculamentis fidè repositum, hunc putà, aliumve terræ tractum vitiando, à loco uno, ad alterum, multoties in dissitas regiones transvehatur, & commigret: Proinde *Aer*, ut *medium*, quo *tranquillior*, eò magis capax *impressionis contagiosæ*; *loci* igitur *conclusi*, *latebrosi*, & *tenebris obsiti* sci. *carceres*, & *domus* occultis vallibus *conditæ*, infectioni pestiferæ magis obnoxiæ jure merito censentur, quàm alia *loca in aprico posita*, & *ventis difflata*; uti *effluviis malignis* vix detur figere cùm insolenti agitatione *Aer* commotus fuerit, ita facilè ventorum impetu *dissipari ea* quis ignorat? utcunque *miasmata* ob tantam *benignioris auræ* admixturam minùs noceant:

Tertiò, *Subjecti dispositio* ad *contagii receptionem* apprimè necessaria, quæ vel respicit *spiraculorum corporis aptitudinem*, vel *humorum noxiorum diuturnam congestionem*: *Pori* quò magis *patuli*, & *latiores* eò *faciliorem* Contagii lenociniis *ingressum* præbent; quorum *constrictioni*, plerique gravi licet obsidione diu pressi,

im-

immunitatem debent, vix aliâ de causâ inexpugnabiles.

Humorum verò noxiorum *turgescentia* amentèr provocat *Luis* invasionem, sive *morbosa hæc constitutio* à solennium evacuationum suppressione orta fuerit, sive ab erroneâ *sex rerum non naturalium* administratione, potissimùm à *Crapulâ* quæ *humorum* suburra tanquam *materia præparata*, & *analoga* assimilationem haud difficulter subit pestiferam, prout alibi disputabitur: Præter recitatas *subjecti* dispositiones, a re non omninò alienum videatur, observationem quandam proferre sci. *Pestem* aliquandò *dotem* fuisse *patronymicam*, & à *parentibus* ad *prolem* seminalem ejus labem translatam, se confestìm *gliscente Lue* methodo eâdem exerentem, consimiliter ac in *Variolis*, *aliisque* id genus *affectibus*.

Quartò, ut sit denique *veneni pestilentialis debita mora* omninò convenit; certè si *expirationes malignæ* aggressu primo expugnarentur, nemini forent detrimento; quæ tamen in *glutinosam* impingentes *materiam*, lentorem quendam ab humorum *visciditate* adsciscunt, *quibuscum velut*

irre-

retitæ quousque detinentur, dùm per aditus patentes *massam sanguineam* & *reliquos* subierint, ac infecerint *liquores*: sic demùm *miasmata pestifera* in possessionem profecta, microcosmi machinam concutere possint, & illam subvertere; quæ tamen non opus habent tam *diuturnâ morâ*, ut gradatìm altiores agant radices: ut primùm quippe *idoneam*, *tenacemque* vel attigerint *materiam* mordicùs tenent, ægrè *exturbanda*. Haud tamen incompertum habeo, posse interdum *seminarium pestilens* diutiùs paulò in corpore humano *delitescere*, ubi clam sunt *correptionis* phænomena, quousque *eruptionis* opportunum tempus instițerit, in pleniorem cujus rei fidem nonnullas facilè adjicerem instantias, si res in controversiâ; *viz.* nonnulli rus concessêre, post initum cum *infectis* consortium; tametsi *aere inculpato* fruerentur, & per mensis unius, aut alterius spatium *illæsâ* essent *sanitate*; velut tamen è latebris *Adversarius* tandem exiliit, *tarditatem* hostilitate summâ, ultimisque inimicitiis *compensans*: quidni eruptionis *protractionem*, partim ab humorum *viscositate*, venenum pestilens *con-*

F *stringent-*

Stringente, partim à præpotenti *balsami innati* vi, & copiâ, item à *spirituum* vigore proficisci verisimillimum mihi videatur: nè autem in rebus apertissimis nimiùm prolixus fuero, hæc dici sufficiant de Contagio.

Præter *causas* jam *evulgatas*, aliæ adhuc supersunt non prorsus reticendæ, viz. *Carnium morticinarum*, aut *corruptarum* comestio; etenim haud præter rem hic recordandum, quòd anno superiori maxima *pecorûm* strages, ob *Autumnum* solito *humidiorem*, passìm grassabatur; quorum cadavera plebi vilissimo pretio vænum data, uberrimos sanè suppeditarunt *humorum putridorum* proventus: Hinc (uti se habuit plurimorum opinio) fundi nostri calamitas; Hinc utique nonnullis sagacioribus *Pestis nuperæ* originem deducendi ansa; illâ nimirum multoties *cachexiæ* superveniente, amplissimus suspicioni locus aperiebatur *esculenta* ab animalium carne *Lue* extinctorum *confecta*, in devorantem posse *ejusdem malignitatis* labem imprimere.

Nequaquàm inficior, quòd infima civium sors dum *noxium hunc* ad ingluviem

usque

usque beluati fuerint *victum*, appara-tum cum fœnore accumulasse, proh nimis morbificum! quocum *virus pæstilens* firmissimas promptè iniverit amicitias: attamen *esculenta hæc*, corrupta licèt, & fracida, excitantia etiam Symptomata *lui pestiferæ* concordia, *publicæ* quidem ciendæ *Carnificinæ* non suffecere, utpote à causa privatâ, & particulari coorta, quæ *effectum* nullo modo (uti suprà effa-tum) producendo sunt *Universalem*.

Exinde liquet pravam *victûs* rationem, non magis *pestilentiam* parere, quàm *bonam*, & *laudabilem* eam domare, & extinguere; quamobrem (nè pluribus hæream) ingluviem *δυσέπτων, ἢ κακοχύμων*, & excellentem putredinem, eorundem sobolem, *febres* forteàn *pestilentes*, & *morbos endemicos* causare posse existimo, minimè autem *Luem pestiferam*.

Pecorum Luem ad humanum genus *trajectitiam* suspicio hactenùs invaluit; ut difficultatem super hâc re expediam: *Luem pecorum* à *communi fonte*, viz. *Nitro-aereo contaminato* emanantem, ab humanâ, non *genere*, sed *gradu* discre-pantem, posse ad *mortales* transmitti,

nil habet quæſtionis: ſci: *impotentior*, & *mitior aura* teneram herbam *afflare*, *virus* autem *potentius* firmiora corpora *inficere*, & *perimere* ſolet; præterquàm quòd ob *diſſimilia* cutis *ſpiracula* à *brutis*, & *variam conſtitutionem*, ſpirituum quoque noſtrorum *fortitudinem*, non inducor ut credam, *Luem pecorum* à *causâ privatâ*, utcunque *contagium* ſpargente, nos *inficiendi*, imperium obtinere. Hiſtoriæ ſequentes nil me movent: paucorum nempe intra annorum ſpatium magnâ *equorum* ſtrage ubivis loci ſæviente, *Hippiatrus quidam*, ut ei cauſa tanti mali innoteſceret, cadaveris diſſectionem inſtituit, poſt *conſpectas* paſsim *maculas*, tam *pulmonibus*, quàm *aliis viſceribus* ſcatentes, *ipſe Dominus*, omneſque ſui, ab *eadem Lue* brevi interficiebantur; *illâ* interim non ultra domum eam *divagatâ*, nec *familiâ* longæviori.

Regnante porrò *peste nuperâ* Civis quidam, actis *Londini* negotiis, *rurale præſidium* petiturus, *equum* ſubitò *langueſcentem*, & *ſuccubiturum* perſenſit; apertis itaque faucibus, quò ſtudioſiùs *os*, & *linguam* contemplaretur, & *morbi* tam

repentini

repentini causam detegeret, *Vir bonus* incautè *anhelitum* equi *fatidissimum* hausit, mox ægrotare cœpit, & intra biduum expiravit.

Certè hæc, & similia exempla nil aliud exprimere videntur, quàm posse *habitus*, sive *vapores malignos*, humorum colluviem *exagitando*, orgasmos anomolos, & putrefactivos provocare, quibus *succi*, & *liquores* juxta *cacochymiæ* vim, & prævalentiam, *veneni* varietatem, & diversas *putrescentiæ* idæas corrumpi queant: præfata autem *Luis* transplantatio, nisi ubi præit copiosus *humorum* apparatus, non datur, utpote cujus *causa* non est *Generalis*.

Quin etiam *causas* inter, licèt *remotiores* meritò annumerentur, *Anni intemperies*, subitæ *aeris* mutationes, evacuationum solennium *suppressio*; ἀδιαιτησία *ebrietas*, *venus*, item *animi pathemataque* præcipuè *Ira*, & *Timor*; quæ tamen *Luis invasionem* potius respiciunt, quàm *ejus ortum*; sed de his alibi disceptandum: Quoad *passiones dictas*, fidem nequaquàm superat, nonnullos *Peste debacchante* quanquam *amicissimæ* & *placatæ*

indolis

indolis, leviusculam, fictamve ob causam in *iram* pronos excanduisse; hoc expertum est *fœminarum* par, de lanâ caprinâ, *inflammatricum* more, acritèr certans, quarum litem *mors æquissima* expeditè diremit.

Neque minus *Timor*, & *Tristitia* Luis adventui viam sternebant, *phantasiæ* & *memoriæ* insidendo, *spiritus* suffocando, *calorem nativum* supprimendo, *virus pestilens* intùs detinendo, & id figendo, *vires* infringendo & *Luis virulentiam* promovendo: Historiæ reverà tot sunt ad manus, quæ plenam his rebus fidem adstruant, ut missi *obvia*, & *nota* de industria mittere instituti fuerit, *enumeratione multiloquâ* rem eandem iterum, atque iterum repetens (quod à nonnullis perpetratum) fastidium *Lectori* crearem.

Paucula opportunè jam subnectere expedit, de *Luis* à *Regione calidâ*, ad *frigidiorem* commigratione; nempe pro variis *caloris*, & *frigoris* effectibus; hujus quidem *attenuantis*, & *rarefacientis*, illius è contra *condensantis*, & *constipantis* diversimodè alterari *seminarium pestilens* locupleti non opus observatione,

tione, ubi res ipsa palàm loquitur: Quicquid hujus generis sub *Plagâ torridâ* longè, latèque *diffusivum*, utpote ipso aere *subtilius*, Idem sub *cælo boreali* maximè *constringi*, in angustias *cogi*, & *palpabile* propemodùm evasurum vix quicquam à suspicione abest; exinde ratio haud inconcinnè eliciatur, quòd tum constitutiones tum ægritudines *septentrionalium*, & *meridionalium accolarum* immane quantum discrepent, quorum non vacat jam differentiam monstrare.

Quò propriùs ad rem nostram accedam, affectus *Plagâ calidâ* coorti, & eo nomine *sanguinem cæterosque liquores* nimiùm *accendentes*, & illos plerumque *findentes*, ad *frigidiorem* translati, præfatis succis *congelationem* inferre valent, & è contra: hoc experimentis innumeris illustrare poteram, si res hodiè in controversiâ versaretur.

Dato itaque *Luem* primò ab *Americâ* dein ab *Hollandiâ Britanniam* appulisse plusquam verisimile reor, ut quantum fuerit discriminis inter affectus in *Plagâ præcalidâ*, & *siccâ* quoad *transmigrationem* ad *frigidiorem*, & *humidiorem* non

tantùm ex suâ naturâ & origine, sed potiùs ob *vehiculum*, viz. *Aerem* (quo mediante *Contagium pestilens* propagari edisserui) *egregiam alterationem*, & in *communicatione*, & in ipsorum Symptomatum serie accideret: Atqui dissimilitudo magis Conspicuè eminet in *seminarii pestilentis* complicatione intimâ cum morbis *Genti* peculiaribus, & velut specificis, ad quam transvehitur: quod in Casu nostro spectatu dignissimum; eò quod in *Belgio* inter ægritudines imperii clavum tenet *Scorbutus*, ideoque *virus pestilens principio* etiam *salino* prognatum & illi sanè arcto amicitiæ fœdere conjunctum, audivit *Scorbuticum*, sicuti infrà declarabitur.

Quod ad *Cl. Kircheri* doctrinam spectat de *animatâ vermium fœturâ*, ingenuè quidem fateor, me vel fidelissimo *microscopi* adjumento eam hactenùs non detexisse, nec à quopiam alio, utcunque occulatissimo, accepisse tale experimentum: At dandum fortassis aliquid nobis *caliginosis Insularibus*, quibus minor *aeris* serenitas, haud Lyncææ *Italorum* perspicaciæ conferenda: Verum pace *tanti nominis*

minis mihi à ratione omninò absonum videtur *seminarium pestilens* posse *dicta insecta* producere cum fuerit & nitrosum, & veneficum.

Uti in *febribus putridis*, ita incuntantiùs in peste, *lumbricos* fugat *malignitas*, & *illos* adhuc *vivos* cogit prorepere; tantum sanè abest *eos* è dicto semine generari; in *ulceribus quibusdam malignis*, & *Cancrosis*, item in nonnullorum hominum sanguine *verminosa animalcula* interdum formentur, quod potiùs *succi nutritii* vitio peculiari, quàm *veneno* deberi reor, & ea proptèr non inter veras *pestilentiæ* Causas recensendum.

SECT.

Sectio Tertia.

De Luis sede primariâ, ubi obiter de Spiritibus, eorumque infectorum in Corpus humanum influxu venefico.

UT controversias de *Luis sede* ad hodiernum usque diem tam variè, & pugnacitèr agitatas (si pro virili nostro fieri possit) componam; quoniam Authores nonnulli tàm *perditionis*, quàm *Vitalitatis* penes *Cor* esse *principatum* Statuere; nec non plerique *Cerebrum*, alii *ventriculum*, *pulmones*, *hepar* labem pestilentialem primitùs accipere pari fervore contenderunt, operæ pretium duxi proxima, & immediata *seminarii pestilentialis* receptacula palàm facere. Quandoquidem itaque *Aura præfata* (juxta hypothesin supra traditam) subtilissima fuerit, & *spiritualis*, idoneo & adæquato vel eâ de causâ necessariò opus

opus habebit commorandi diverſorio : Et cùm in universâ microcoſmi machinâ minimè reperiatur *ſubjectum* magis *capax*, & *aptius*, quod *labes peſtilens* proximè aggredi queat, quàm *ſpiritus humani*, equidem ignoro quid abſurditatis cuipiam ſapere videbitur, ſi ſtatuerem illos *primariò* affici, & poſt conceptam ab iis labem, *corpus*, & *viſcera reliqua* viciſsìm coinquinari: In ulteriori hujus argumenti diſquiſitiones μονοσυλλαβικῶς interpretari conabor.

Primò, Quid ſint Spiritus de quibus hic agitur.

Secundò, Qualis Spirituum aptitudo, & propenſitas ad effluvia peſtifera excipienda.

Tertiò, quonam modo Spirituum vitia ad corpus tranſire, & id aggredi ſolent.

Proinde hujuſmodi eſto Spirituum diſcriptio, *viz.*

Spiritus ſunt alimenti, cæterorumque ſuccorum particulæ tenuiſſimæ, ac ſubtiliſſimæ, mediantibus calore inſito, ſpirituque nitro-aereo, ad eximiam perfectionem, & volatilitatem evectæ, ut

Animæ

Animæ inserviant, paratissima ipsius instrumenta, atque etiam omnimodam corporis œconomiam fidè administrent.

Spirituum materia

Materiam è quâ conflantur *Spiritus* esse *Succum chyliferum*, illorum *restauratio*, *confirmatio*, & *vigor* à ciborum refectionibus, utique *languor*, *prostratio*, & extinctio à negato alimento apertissimè demonstrant: Utcunque *Spiritus* à *semine* primitus orti fuerint, *alimento* indies *ingesto conservationem*, & *prolificationem* debent, à quo tamen non *alterantur* sanitate illæsâ, sed è contra id variè *transmutant*, à *cruditate* & *recrementis* liberant, in *succum* vel *rorem nobilem*, & *spiritualem* evehunt, *idæalem* retinentes *characterem*: hinc fit ut licèt quotidianum evenerit *Spirituum* dispendium, non deficit Natura *multiplicationem comparem* (rectè si res se habuerint) excudens; re autem confectâ emeritæ *spirituum* cohortes foetui adulto *prædia* dedunt *hæreditaria*, qui semper ejusdem farinæ, *parentelam* fatentur; adeò ut, quousque corpus sanum fuerit, serie longâ progrediatur *Spirituum fabricatio*, quorum *Vulcani* existunt *ipsi Spiritus*, consimilitèr

ac

ac *lumine* accenditur *lumen* ejusdem indolis, & virtutis, *sanguis* utique præcipuum *sanguificationis* instrumentum.

Speculationis interim profundioris est expiscari, an *calore* duntaxàt *nativo*, vel *extraneo coadjutore*, vel more *spirituum stillatitiorum* particulæ *genii* & *figuræ diversæ*, quæ modò invicem coaluêre, soluto nexu communi, viz. *agiliores*, & magis *volatiles* à *massâ terrestri liberatæ in Spirituum albo* conscribi dignissimæ fuerint: Verum hoc magis indubium sci. quòd *Spiritus humani* summo Naturæ conamine absoluti, *Luce*, *calore*, *cæterisque influentiis* insigniti *Solis* adinstar supereminent; quò *Lux* eorum *clarior*, quò *calor vegetior*, quò demùm *reliquæ influentiæ*. magis *vitales*, eò *Commodius*, eò *expeditius*, Spartam adornant; à prospero quorum ministerio *omnes quotquot* in corporibus nostris *fermentationes* pendent, & (ut multa paucis absolvam) *mentis* juxta & *corporis* integra, & illibata vertitur Sanitas.

Haud magni interest dignoscere, quæ *Spirituum* copia ad vitæ humanæ *conservationem* ac *sustentationem* necessaria,

dum

dum luculentiùs constet, *eos* de *tincturâ, genio*, & *usu* liquorum vel massæ participare è quâ eliciebantur, tum quoque pro *succorum puritate, simplicitate* aut *faeculentiâ*, & *vitio*, atque *rarefactionis regimine* magis minusve *limatos, sinceros* vel *turbidos*; & noxios.

Me insuper lubentius præbeo credulum, *Spiritus* non esse *membrorum particularium Lares*, & *accolas*, sed pro *Animæ* imperio pro *liquorum* fluxu, pro *vasorum, partiumque* contiguitate, rectitudine, & consensu, nunc in hæc, nunc in illa organa *motu voluntario* semet insinuare vel *violento* amandari, & impelli: Hoc in vulnere *aculeo*, aut *morsu venenato* parti uni illato, sat illustre; quò *spiritus* turmatìm confluunt, ut *illi* maturè succurrant: Nondum itaque opinioni assentior de continuâ *spirituum* texturâ; quin potiùs illos à *genere nervoso, aliorumque vasorum communitate* citissimam *mali* communicationem accipere auguror.

Secundò, aliquoties contingit, ut *Spiritus* à *puritate nativâ* desciscant; vel in tam *minutulis substantiis* citra pulverem,

rem, & sudorem *nævi* deprehendantur; interdum quippe *Spiritus abortivi* fiunt, pereuntq; priusquam *Maturitatis* acmen attigerint, multoties evadunt *degeneres*, & pluries labem *ab extra* contrahunt.

Sin minus *succi*, vel *massa* è quâ conflantur *Spiritus*, *uniformis* fuerit, *sincera* & *vitii cujuscunque expers*, planè fidem superat *illos* omnes numeros, & cumulatam assecuturos perfectionem: pari quidem opere laterem laves, ab *impuro fonte aquam* haurias *limpidissimam*, ac à *chylo corrupto* & *vitiato spiritus* elici *vitales* & *beneficos* expectes: Si tamen *alimentum* fuerit *euchymum*, in ipsâ *Spirituum* elaboratione errores sanè pergrandes obvenire possint, sive à *calore præternaturali* massam subigendam vehementiùs urgente, sive ab *imperfectâ*, & *inæquali* particularum *separatione*, sive à *perniciosâ* frigoris *accessione* cruditates admiscente; postremò licèt *spiritus* fuerint *salutares*, *vegeti*, *accincti*, *motûs* tamen *anomoliâ* peccare poterunt, unde varia emergant morborum genera: Quod ad rem nostram proximiùs attinet *Spiritus* plerumque *labem ab extra* contrahunt

vitiorum spirituum causa.

hunt, *seminario* sci. *contagioso* impraegnati.

Spiritus contagiu facile recipiunt.

Aptitudo, & *propensitas* Spirituum ad inquinamentum pestilens suscipiendum, *igneam* potiusve *salinam* eorum *naturam* insigniter denotare videntur; quâ de causâ habitâ etiam *subtilitatis* ratione fœdus ineunt *Spiritus* auræ quidem pestilentialis *allectores*, longè avidiùs, quàm cum *materiâ impactâ*, & *crassiori*, impressionum pneumaticarum protinus incapaci: Nempe cùm *Spiritus* fuerint (sicuti paulò ante memoratum) *nitrosi*, *inflammabiles*, itèm *microcosmi excubitores*, ob agnationem *veneni pestilentialis*, aggressus non tam *accipiunt*, quàm eos *provocant*; quemadmodum lucerna nuper extincta (modò distantia non fuerit remota nimis) ratione affinitatis, flammam quasi allicit, & ab intimo ejus amplexu accenditur: Sive demùm *effluvia pestifera* figuræ consimilis utcunque propter *qualitatem deleteriam* illis adversa fuerint, res haud datur certior, quàm eos ad *labis veneficæ* hospitalitatem pronos, prout è supra dictis colligi poterit.

Spirituum à contagio alteratio

Postquam *venenum pestilens* in sinus *Spirituum* admissum, nefariè illos *cor-*

rumpens

rumpens vix fari licet, quales in corpore humano futuræ alterationes; sci: *Spiritus* qui nuperrimè *aerei*, *lucidi*, & *solares*, mox *occidui*, velut noctem, tenebrasque cimmerias assumunt, & induunt; & tum propter *compides injectas*, tum propter *caliginem*, corpus illustrare, idque à morborum impetu tueri nequeunt; vel *calore vehementi*, & *præternaturali*, igniti, evadunt *empyreumatici*.

Tertiò, hisce oratione Laconicâ perpensis, restat ut enarrem, quo pacto corpus humanum à *Spirituum corruptelâ*, & *infectione* lædatur; nescio sanè an in rerum naturâ detur urgentius malum, quàm, ut *Spiritus*, qui Microcosmi *Satellites Regii*, imò *Dii Tutelares*, suppetiarum, & præsidii vice, *desertores* agant, & Patriæ *infidi proditores*: at at nil clariùs, quàm *Spiritus* sub imperium, ditionemque *labis pestiferæ* prius cadere, quàm *corpori* & *visceribus* tantillùm mali machinentur; ut primùm nempe nobis insidiantur *effluvia pestifera*, spirituum legiones, tanquam esset *Hannibal* ad portas, fortitèr colluctantes, ingressum prohibere, & de

possessione illa dimovere, & dejicere enituntur, pro aris & *focis* certaturi; quæ tamen *prælium adversum* facientes, & *debellatæ*, introrsùm cedunt, *quas* fugientes à tergo insectatur *hostis*, *easque* tandem *captivas*, & *dedititias* in triumphum ducit; inermem *corporis* molem facilè expugnaturus; hâc quidem methodo *tinctura pestilentialis* sanguinem inficit, unde *Cor*, & *pulmones* gravissimè patiuntur; hinc utique *succi nutritii degeneratio corruptiva* non sine magno *nervosi generis* malo; hinc *succi pancreatici acor adurens* summarum ægritudinum parens; hinc *εὐτονία corporis* labefactata, totius machinæ humanæ *eluxatio*, nec non sæpenumerò vitæ ipsius *extinctio*.

quomodo cor afficiatur a peste.

Quod *viscus nobile* viz. *Cor* primariam *morbi* vim persentiscere videtur, id nullo modo fieri conjicio, à *specificâ* (sicut perhibetur) *qualitate*, illi è regione velut *adversante*; perinde acsi de *pestilitatis* essentiâ foret tam *elata malitia*, ipsam (uti aliquibus placet) vitalitatis arcem evertere: *Cor* autem, mox ab *invasione* injuriâ afficitur, ob vasa *ejusdem* multifaria, *spiritumq;* unà cum liquoribus *circulationem*, vel

vel denique inſpiratis effluviis peſtilentialibus *aere* pallatis, propter facilem ad id tranſitum; de quâ re uberiùs ubi ad Signa deventum erit.

His itaque ſaltem veriſimilibus argumentorum momentis freti, *Luis ſeminarium* in *Spiritibus* primariò nidulari; quorundam inſcitiam non ſatis miremur, qui inſtitutâ *cadaverum* peſte, aliiſque id genus affectibus *interfectorum* diſquiſitione anatomicâ, *cauſam*, & *mineram* ſe detecturos confidunt: *Vir quidam* reconditæ eruditionis, & in re anatomicâ, ſi-quis alius, probè exercitatus, ſed peſte nuperâ infæliciter extinctus, ſe in *plexûs choroidis angulis extremis* verſus cerebellum *veſiculam quandam minimam* obſervaſſe narravit; alii *pulmones* admodùm *putres*, *maculiſque peſtiferis* hinc illinc inuſtos animadvertêre; alii *Cor* mirè *tumefactum*, & *ſtigmatibus*, velut nigro notatum carbone, ſe vidiſſe retulerunt; intereà autem nil patentius, quàm *viſcera hæc* quadantenùs *campos* fuiſſe *Martios*, in quibus *Spiritus* cum *veneno peſtifero* manus conſeruêre: nec quempiam admiratio teneat, *malignitate* ſolennitèr

triumphante potitæ victoriæ *spolia*, & *insignia* ubivis loci reperta jacere.

Quamobrem licèt ratum sit, obvia, & apertissima *Pestilentiæ* indicia à *causâ* pendere *Spirituali*, & *invisibili*, cujus effectus tamen autopsiâ interdum deteguntur, mihi non est in animo *dissectiones* tanquam *inutiles* improbare, *quarum* quotidiano adminiculo *Medicina* prope jam à *conjecturalis artis opprobrio* se liberavit; quum verò cadaverum apertio, *peste* jugulatorum, periculo non vacat, & vix quicquam nos de ejus naturâ edocet; certè majores Medicinæ adepto honores decernendi, qui intimè perspectis *Spirituum origine*, *naturâ*, *usu*, & *defectibus quibuscunque*, artificio singulari optima norit *ægritudini eorum* occurrere, & *immatura* hinc mortalium *fata* præcavere.

Postremò, ut supremam manum doctrinæ huic de *spirituum infectione* imponam, invictissimum à Curationis scopo argumentum subjungatur; plus millies enim expertus sum quod *remedia alexiteria*, & *Cardiaca*, quò *subtiliora*, & magis *pneumatica*, eò certius, citiusque *auram pestilentem* velut armis victricibus domuerunt;

erunt; atque è contra, quæ *crassa*, & *feculenta*, correptis tardo, si ulli fuêre subsidio, sed hæc relegamus in sectionem de Curatione.

SECTIO QUARTA.

De Luis cum aliis Morbis complicatione, & imprimis cum Scorbuto.

PEstilentia uti omnium, quotquot sunt morborum *Princeps*, & *Coryphæus*, ita cum iis *implicandi* gaudet privilegio; plane ut è plusquam mille malis quibus miserè conflictamur *mortales*, non minùs *affectus* quilibet eminentiæ prærogativamex debito concedat,quàm ex contrarietate, aut antipathiâ à triumphante illius imperio immunis existat.

Si non abutentis esset otio, & patientiâ Lectoris, ægritudinum quarumcunque syllabum exhibendo, fidem assertioni huic vix infirmam conciliare potuerim; sed vela contraho,etenim *morbos* inter *miscel-*

los, alios, atque alios, reliquis interiorem & propiorem cum *Peſte* ſocietatem iniviſſe obſervatio crebra abundè patefecit ; vel nimirum ob *venenoſitatem communem*, vel ob *peculiarem* utriuſque,& *mineram* proximè *congenerem*.

Primæ Claſſis ſit *Lues Venerea*, cui (cæteris tantiſpèr omiſſis) ſe comitem adjunxit *ſemen peſtiferum* inſiſtere liceat.

Coortâ primitùs *peſtilentiâ*, mox emanavit fama,omnes *morbo quovis teterrimo*, putà *gallico* cruciatos , à *correptione peſtiferâ* protinùs ſecuros fore : hinc quidam, proh ſceleris , & impietatis portentum! imprudentèr,& laſcivè feroces,ut ſe incolumes præſtarent, in immundiſſimos ruebant amplexus : præterquàm verò *qualitatem veneficam* huic morbo *peculiarem* , & ei fœdere arctiſſimo *conjunctam*,præter *exhauſtas* , *collapſasque vires* , præter *fatiſcentem* corporis *tonum* ; hoc ſci: acceſſit , tanquam ſuprema miſeriæ coronis , *virus* quippe *præfatum* labis peſtiferæ coitionem velut *magneticè* deperibat : ceterùm paucorum dierum mora temeritatem antehàc inauditum ſolidè redarguit ; eò quod plerique *hoc Antidoto* perbellè licèt

muniti

muniti, à *contagii* tamen *pestiferi superve-nientis* impetu extinguebantur; tantum nempe aberat *morbum Neopolitanum* potuisse quempiam à tantis aggressibus tueri, ut *bubones venerei* sæpenumerò, promptâ quidē transmutatione, emerserint *pestilentes conjugatâ*; igitur *malignitate*, quid miraculi *singula* utriusque morbi *symptomata* magis *effera*, magis *funesta*.

Atqui *Naturæ* solers machinatio minimè hic loci oblivioni tradenda, quæ ut *semet* ab utrisque in malo confœderatoribus *methodo eâdem* expediret, quandoque suâpte sponte *Salivationem* moliebatur: Exinde res tota frequenter in vado collocata, *evacuatione illâ*, sicuti decet, *progrediente*, & insimul cum *veneno associato* copiosissimè *humores serosos*, & *noxios* exantlante.

Submonendi interim *juniores Medici* nè quoad hoc cœptum sint inconsulti *Naturæ* imitatores; nisi cum pari ægrotantium discrimine, & periclitatione experiri velint, ac *Medicus* quidam *non nemo*, qui *pulverem* haùd ita pridem apud credulum vulgus *celebratum*, iterum, atque iterum deglutivit, unde *sputatio interpo-*

lata cum symptomatum pravorum agmine, institutâ tandem ab aliis *curatione methodicâ* hìc ægrè convaluit.

Ut difficultatem totius rei verbo infringam, haud longè à suspicione abest, *Mercurium* aliquando in nonnullis corporibus diutinè, velut anguem in herbâ latitantem, illicò à *correptione pestiferâ* è *latebris* prosilire posse, & *ptyalismum* excitare; *ardore* sci: *febrili vehementissimo*, *medicamentis* quoque genii calidioris, *Argentum vivum* eousque *consopitum* expergefacientibus, & sublimantibus : summa itaque cautela à *Practicantibus* adhibenda in *Mercurii* præscriptione, non tantùm in *provectiori*, sed præsertìm (quod maximè usitatum nunc dierum) in *ætate infantili*, nisi benè calluerint *Artis medicæ consulti*, quàm ocyssimè, & dextrè *cacodæmonem* eliminare; nè forsitan præter malum modò recensitum, *ulcera maligna*, *ossiumque caries* (quod observationibus medicis abundè confirmatum) tum *inscitiam* hominum malè practicantium, tum illatum *ægris* nocumentum signo indelebili consignent.

Utcúnque non me latet, posse *virus*

pesti-

pestilens citra adjutorium *glandulas* obsidendo, *eas* tumefaciendo, & *laticis serosi* transitum impediendo, *ulcuscula* etiam in ore excitando, *Mercurii* adinstar *Salivationem* inducere, hoc utique in *febribus malignis* haud infrequens, prout suo loco dicetur.

Demùm tam clara, tam explorata res est, *Pestilentiam*, & *Luem Veneream* arctâ implicari familiaritate, ob *affinem virulentiam* corpori humano *inimicissimam*, ut quidem luderetur opera in ulteriori confirmatione: neque hâc in re contra nos militat *quorundam opinio*, quæ statuit *Luis venereæ* seminarium in *humiditate*; *Pestis* autem in *siccitate* hospitari; dummodò symptomata *affectus utriusque*, & *ulcera*, naturam illorum *communem* esse, h. e. *salinam*, clarè patefaciant: sin minùs hoc concessum, ratione tamen *venenositatis* facilè maritari poterunt, unitisque viribus maximo mortales adoriri detremento.

Cæterùm amicitia inter *Pestilentiam*, & *Scorbutum* non *levis*, & *suffragatoria*, sed *firma*, & *perpetua*, quorum eminet *intimior coalescentia*, velut commilitonum con-

conjuratorum, *salinâ* nimirum *parentelâ* indubiè subortorum; etenim sive *transplantationis præmemoratæ* recurrat memoria, viz. quòd *miasma pestilens* ab *Imperio Turcico* in *Belgium* transvectum erat, ubi primò affectus hi *fœderati*: sive animadvertat quispiam, quàm *epidemica* multò ante apud nos *affectio Scorbutica*, ei minimè portenti simile videbitur, *morbos utrosque* fore *domesticos*, & velut *conspiratione* in genus humanum *factâ*, longè, latèque debacchari; à *propensa* itaque illorum *coitione*, cujusnam fuerint indolis, sat obvium: qualis flammarum immiscendi sese invicem, & uniendi ardor, *par*, si non *concitatior*, in *salinis particulis* societatis, & accuratæ conformitatis, *pruritus*.

Salium licèt diversa fuerint genera, & immane discrimen, quoties tamen conveniunt, tantâ mox conjunctione ferruminantur, mutuóque coalescunt, ut nullâ deinceps arte segregari possint, quâ de causâ *affectus hi* confœderationis tam pertinaces erant, ut *Pestis nupera* passim appellaretur *transmarina Scorbutica*, cujus tyrocinia propter novam *fomitis parati*, *familiaris*, & *congeneris* accessionem celerrimè progrediebantur. Fæcunda

Fæcunda insuper *connubii* phænomena, morborum horum *viciniam*, & *consanguinitatem* palàm fecêre, sicuti paulò post dicetur: verum ut pleniùs *concordantiæ* specimen exhibeam, mihi quædam (cæteris jam missis) symptomata recitare fas sit, ubi imprimis occurrunt *maculæ* utrisque morbis communes, signa *amborum* diagnostica.

Quoad *maculas pestilentes*, correptorum nonnullorum *cuticulæ* erant tam *maculosæ*, ut vix ulla corporis pars *stigmatibus* vacua deprehenderetur; certè universalis *eorundem* diffusio, omnia cutis spiracula possidebat; *veneno* scilicet *pestilentiali* admodùm *exagitato*, & *dispalato*, de quâ re alibì.

Si facies, & conditiones *macularum* in utroque morbo spectandæ, haud satis scio quid discriminis observari queat; etenim quoad *magnitudinem*, & *figuram*, maculæ pestilentiales nunc emerserunt latæ, nunc contractiores; consimiliter ac in *Scorbuto solitario*: quoad *durationem*, tum *his*, tum *illis* confestìm *evanescere* & *redire* vicissim solenne, atque aliquandò ultra biduum, triduumve *stabiles* hærere: exin

ab

ab *imperitis quibusdam mulierculis*, & *sciolis aliquot*, maculæ Scorbuticæ stigmata habebantur pestiferè læthalia : quoad *colorem* petechiæ pestilentiales, juxta ac in Scorbuto, *Floridæ*, pulicûm morsuras recens illatas, ad amussim referentes : interdum verò *obscuræ*, & *livescentes* deprehendebantur ; in puero quodam *purpuraceæ*, cujus corpus undiquaque, velut floribus violarum, interpictum; in nonnullis *nigræ*, à *Syderatis* cautè admodùm discrepandæ.

Quàm insuper *morbi hi* amplexìm *confæduſti*, alia quidem apertissimè indicabant Symptomata, viz. *alvi dejectiones* in utrisque affectibus *copiosissimæ*, quæ duntaxàt supprimi poterant opportunâ remediorum exhibitione, *salinam* eorundem *naturam* optimè contemperantium : quòd si *fluxus* aliquandiu perseveraverit, ingens sanè, & inexpiabile malum *ægris* solebat machinari ; unde multoties *intestinorum* corrosio, & inflammatio, item *illorum* sphacælatio, præeuntibus torminibus perquàm gravissimis, & plerúmque copiosâ sanguinis dejectione : postremò tumores, & ulcera *consortium* horum affectuum

affectuum *intimius* pulcherrimè indicabant, prout in Sectione de Curatione docebitur.

Pestilentia interìm ut *Scorbuto* amicitiæ, & Unionis parem referret gratiam, in correptos plurimos *ideam suam* impressit priùs à *labe illâ* immunes: certè quid miraculi post tantam *sanguinis*, *cæterorumque succorum* conturbationem, & degenerationem; post *particularum* maximè *subtilissimarum*, & *spirituum* denique exhalationem, aut suffocationem, *diathesin* superinduci *Scorbuticam*, remediis quibusvis, licèt generosissimis, ægrè cedentem.

Restat jam, ut paucis scrutemur, ecquid commodi è *Luis* cum aliis morbis *confæderatione* accreverit. Geminam historiam, unam de *Tabe*, de *Scrophulâ* alteram, hìc proponam.

Puella quædam 15 circiter annorum admodùm *extenuata*, ut ossa præter, ac cutim, vix quid superesse videretur, *hæc* cùm nil alimenti per spatium 14 dierum sumpserat, diu habebatur ab omnibus pro deploratâ; ego ad *matrem ipsius*, *duosque alios* in domo illâ *peste* laborantes vo-

catus

catus, *correptorum* in me curationem ſuſce-pi, quibus ſtatìm convaleſcentibus; tandem *hanc ſemimortuam* Lues invaſit; *quæ* modò velut *extincta* jacuit, calore febrili mirè *animata*, artus movere cœpit, & *remediorum* ope *Alexipharmacorum*, *quæ* tamdiù *elinguis*, de *tumoribus* hìc illìc *dolorificis* conquerebatur; *Bubones* autem *emerſuri* (quantum conjecturâ aſſequor) ob ſucci defectum, minimè ſupputati erant, ſed ob copioſiſſimam tranſpirationem valdè beneficam ſubſidentes evanuêre; intra duas ſeptimanas (Deo annuente) *puella* præter ſpem, & opinionem omnium in integrum reſtituebatur, tabe enim indies diſcedente.

Virgo altera ultra 16 agens ætatis annum, à teneris unguiculis tam *ſcrophuloſa*, ut *ſtrumæ* multiplices, & obſtinaces, nullo remediorum genere tolli poterint; *hæc* tandem *peſte* afficiebatur, *tumoribuſque Strumoſis* supervenêre *parotides*, quibus ſuppuratis, & pus affatìm effundentibus, tam à *Lue*, quàm à *morbo contumaciſſimo*, & *diuturno* liberabatur *ægra*.

Quidam *podagrici*, aliiſque affectibus inveteratis vexati, *auſpicatâ hâc aſſociatione* reſtituti

restituti erant: reverà omnes ferè Luem perpessi, curatione v. a. e. administratâ, rectiùs posteà valuêre; planè ut non modò *venenum* aliquandò, sed *ipsa Pestis* vim obtinuerit medicamenti: hactenus de *Luis complicatione*: Signa ejus jam describenda veniunt.

SECTIO QUINTA.

De Pestis nuperæ Signis manifestis.

PRæter rem nostram omninò foret, multifaria *Constitutionis Pestilentis* phænomena hìc tradere, quæ (modò fides eventui habenda) *phantasiæ* utplurimùm *infirmæ*, & *conjecturæ* deliramenta jure merito censenda; sive à *Cometis*, *Planetarum Conjunctionibus*, cæterisque id genus indiciis deprompta: qualia precor de *Contagio* aliunde *advecto* hariolorum auguria? an *Cometarum* caudæ *aculeo pestelentiali* semper armatæ? *aerne impurior*, & *insalubrior*? an *fames* Pestilentiæ nu-

peræ

peræ *anteambulo?* an denique visa *Infectorum* multitudo insolita, nubium adinstar? immò è contra (uti supra memoratum) cùm omnia viderentur *fausta*, *serena* omnia, defunctos quidem periculis, & in utramvis aurem dormientes, *Lues hæc* improvisâ saltem, pænè dixeram transplantatione fortuitâ ad nos trajiciebatur: ab *effectis* itaque signa petere satius duco ad institutum nostrum propiùs spectantia.

Pauca admodùm occurrunt Signa *Lui pestiferæ* appropriata, quæ cùm affectuum ferè omnium, præcipuè acutorum *Epitome* fuerint, & *compendium*, utpote cum *iis* confœderata, tot, & tam varia signa exhibere solet, ut definitus eorum vix tradi Elenchus queat: Ego interìm satisfecisse videar, si illa solummodò depinxero, quæ juxta observationem quotidianam magis *publica*, & in plerisque ægris *obvia*, & *familiaria*: Hæc autem methodi gratiâ in duas classes dispescam.

Signorū classes.

Primæ, Sunto manifesta correptionis signa.

Secundæ, Quæ mox ab invasione apparuerunt. Me hìc necessariò prælibare oportet,

oportet, *Pestilentiam* secundum ægri *constitutionem*, *ætatem*, *anni tempestatem*, *prægressos*, sive *præsentes morbos*, *pravam victûs rationem*, *seminarium* utique ab infectis *deciduum*, ejusque *virulentiam*, ac *gradum*, alia, atque alia, protinùs incerta, nonnunquàm contraria dedisse adventûs indicia.

Symptomata primi ordinis erant *Horror*, *Vomitus*, *Delirium*, *Vertigo*, *Cæphalalgia*, *Sopor*.

Secundi, *Febris*, *Vigiliæ*, *Cordis palpitatio*, *Hæmorrhagia narium*, *incendiumque præcordiorum*.

Signa magis *peculiaria*, & Lui *appropriata*, viz. *Pustulæ*, nostro idiomate **Blains**, *Bubones*, *Parotides*, *Carbunculi*, *Petechiæ*, & *maculæ pestilentes* Anglicè **Tokens**, de quibus sigillatìm.

Ignoro quidèm, an in rerum naturâ (prout iterùm atque iterùm admonui) quid exploratius, quàm *venenum pestilens* fore tam *subtile*, & tam *subdolâ insinuatione* corpus subire, ut rarò admodùm primaria ejus obreptio è longinquo prodatur; ideóque quod de *sensili* Pestis *appulsu* vulgò traditur, nempe correptos

ipsissimo invasionis *articulo* velut *ictum illatum* sentire, quasi *plaga* tunc temporis *inflicta* fuisset, phantasiæ corruptæ, & conjecturæ potiùs attribuendum reor, quàm judicio explorationis compoti: solenne nimirùm rudi plebeculæ terrore quovis exanimatæ, varia passìm imaginari, & fingere commenta; saltem quod diù apud vulgus obtinuit, id altiùs impressum fidelitèr hæret, argumentis demùm haud ullis delebile.

Proinde, cùm hoc hominûm genus (sicuti multis retrò annis increbuit fama) methodo præfatâ *Luem* corripere crediderit, quidni opinioni utut inconsultæ assensus plenus, indubiumque suffragium tribuatur? quò fit, ut mortales pertinaciter persuasi, *ictum invasionis* expectent, & quodammodò illatum sentiant.

Atquì non me fugit, nonnullos τὸ νῦν *insultûs pestiferi* detexisse, haustis tunc odoribus teterrimis, & ingratissimis, eò quòd *seminarium pestilens* (uti suprà proditum) se aliis corporibus immiscens, unàque cum iis è *pingui*, & *crassâ materiâ* constantibus, *venenum subtile* naribus quandòque ingerebat.

Poste-

Poſteaquàm *miaſmata peſtilentialia* quempiam adorta fuiſſent, & *ſpirituum* deviciſſent copias; *ſanguinis* maſſa, & reliqui corporis *ſucci* labem accepêre; hinc *orgaſmi* vix *compeſcendi*, hinc *Symptomatum* Symdrome, quorum Dux, & vexillarius *Rigor*, ſive *horripilatio citra cauſam quamlibet manifeſtam* mutationis tam inopinatæ, & ſubitaneæ.

Symptoma hoc *Naturæ* laborantis colluctationi agoniſticæ ortum debet, quæ *malignitatis* vim fortiter oppugnans, illum *frigoris* quaſi *invadentis* ſenſum inferre videtur, à ſeminarii peſtilentialis *introſitate* pendentem; conſimiliter ac *Nitrum delibatum* linguæ *ſaporem* velut *frigidiuſculum* imprimere ſolet: Rigorem porrò quoad cauſam, à *veneficâ Luis qualitate* Calorem. Nativum enervante, & obruente, proficiſci ſuſpicor; atque motus Spaſmicos à *nervoſi generis* affectione; *particulis* ſci. *ſalſis*, *aſperis*, & *malignis*, atque eàproptèr *heterogeneis*, in exiles admodùm Vaſculorum iſtorum exquiſitè ſenſilium meatus confertìm amandatis, quæ *dulcorationis*, *lævigationis*, & *emendationis* omninò incapaces, *irritando*;

vellicando & nonnunquam *causticando* motus convulsivos, & involuntarios excitare valent.

Correptorum pars maxima *horrorem hunc* patiebatur, alii tamen *graviorem*, alii *mitiorem*; de præmaturâ autem *liquoris nervosi* labe dubitare ampliùs non licet., itémque *sanguinis* diathesin non nisi paulò post immutatam; cruorem nempe, vel propter *effluviorum veneficorum subtilitatem*, vel propter *fibrarum robur*, ac *tenacitatem*, coinquinamenti noxam aut tardiùs admittere, vel *susceptam* diutiùs cælare, lubens assentior.

Certè tam rara existit *nervorum* textura, tanta *generis nervosi* conspiratio, & consensus, tam denique eximia *liquoris-pneumatici* perfectio, ut ubiprimùm incommodi quid appropinquaverit, *corpora* exquisitè *sensilia*, & *spiritus* præsidium istic *agentes*, mali *appulsu* moveantur, concutiantur, & in *tremores spasmicos* cieantur, quibus se in libertatem vindicent, & hostem protinùs excutiant: demùm pro verisimili habeo *inquinamentum pestilens* è *nervis*, in *musculos* explodi, exin *tensio*, *tremor*, *vellicatio*, & universi

cor-

corporis *concussio*, cum *pandiculatione iteratâ*, haud secùs ac in *febribus putridis*, & *malignis*.

Duratio *horripilationis* incerta erat, uti & gradus, cujus *terminatio* nunc *brevior*, nunc *protractior*, interdum intra sesquihoram Cessavit *Rigor*, crebriùs ultra quatuor, vel quinque horas perseveravit: hoc attribuendum Conjicio, vel seminarii pestiferi *copiæ*, *malitiæ*, vel Naturæ *Colluctationi prosperæ*, aut ejusdem *impotentiæ*.

Horrorem vix adhuc cessantem urgentiùs ut plurimùm premebant *Naûsea*, & *vomitus*, unde maxima *cibi* aversatio, & tantum Stomachi fastidium, ut ægri mox ab invasione pestiferâ *æsculenta* modò *gratissima*, nè conspicere ferrent, vel sermonem de *iis* habitum audire, quo non dabatur certius, & indubitatum magis *correptionis* testimonium?

Præter *inappetentiam*, & *nauseam*, quosdam gravitèr infestabant *vomitiones*, crapulâ plus sæpè earundem anteambulone, quæ nonnullis excussæ *molestiores*, & magis *periculosæ* ob qualitatem *Luis* veneficam, *ventriculum* ingestis quando-

que

que vacuum moleſtè *irritantem*, & *ſub-[illegible]tentem*; *hunc* ſci. propter *contextum nervoſum* exquiſito admodùm ſenſu donatum, *ſuccos quoſcunque mordaces*, *humoreſque corruptos*, prout poterit, excernere experimur; nec minùs *illum* univerſi corporis tutelæ, nè quid mali accidat à *veneno peſtilentiali*, *indolis* quidem *ſalinæ*, quin & eâ de causâ *pungentis*, & *corroſivæ*, invigilare, & inſurgere: quorsùm hâc in re neminem poſteà dubitatio habeat, viz. *ventriculum* ob *contexturam nervoſam* aliena omnia præſertìm inimica, & *peſtifera*, pro valdè è fundo ſuo quamprimùm ejicere.

Plerique tam *immanem*, & *diuturnam* ſubiêre *irritationem*, ut illa quibuſcunque remediis ægrè *compeſci*, aut *ſiſti* potuerit, ut *medicamenta ipſa* utunque ad plures vices iterata redderentur; immò frequentèr *vomendi* conatus laceſcebat quouſque de viribus *infirmi* actum fuerit Symptomate adhuc permanente, & vigente, nec non ſeminario peſtilenti altiores agente radices.

Ejecta per *ſuperiora*, exantlatâ priùs *humorum* ibi *congeſtrorum* ſuburrâ, in con-

conſpectum ſe dederunt *bilioſa*, diutinè floris inſtar cereviſialis *fermentaſcentia*; quoad *tincturam*, & *colorem*, perſæpè *ſubviridia*, & *porracea*, nonnunquàm tam *fætida*, ut *correptorum* vel cubicula introire vix cuipiam ſalvis naribus licuerit, ob *prodigioſam*, & *præcellentem malignitatem*, ſive *putredinem*.

Infauſtus medicamentorum uſus, multo ſanè uſu vomitionem licèt enormem aliàs mox ſiſtentium, ubi etiam *ingens ſitis*, *calorque fervidus* aderant, in ventriculo *carbunculi*, aut *mortis* periculum imminere ſuſpicionem præbuit, ideòque languentes hi *animam* (ſi Helmontio fides) in illo ſitam evomuêre, quod ampliùs in prognoſticis patebit.

Priuſquàm pergo, *Chariſſimæ Patriæ* ſalus, & *Poſterorum* cura à me exigunt, ut *Empericorum* cujuſcunque ordinis *inſcitiam nefariam* in apricum proferam, quibus nimirùm ex uſu erat, *remedia emetica* paſſìm propinare; profectò hâc praxi plurimi è medio ſublati erant, auctâ hinc *vomitione Symptomaticâ*; mihi autem ad hujuſmodi languentes vocato, in iſtâ rerum anguſtiâ, quid factitandum

optimè perpensâ *Canonum medicinalium* liturgiâ, haùd expedita erat deliberatio; tametsi enìm omnia ex *Arte* administrarentur, res tamen in pejus ruebat; quapropter arduum nìmis reperi pensum, lapsos semel per errores temerarios, & fatales suffulcire, & firmare, non minùs in *morbo peracutissimo*, quàm in *bello gerendo*, quod ex infrà dicendis patebit.

quomodo ventriculus afficiatur à miasmate pestilentiali

Cæterùm, unde primaria *Ventriculi* affectio, si cuipiam percontandi animus, & quibusnam meatibus illum adire queat *venenum pestilens*? ut illius dubitationi satisfaciam, nil magis in propatulo, quàm *miasmata pestilentialia*, non tantùm per apertos portus, sed per cutis spiracula frequentèr ad *nervosum genus* clàm transire, à quo ad reliquas partes fit eorundem communicatio; hoc quippe *nervis* proprium, non solummodò primariam malignitatis impressionem *Stomacho* impertire ob *consensum Catholicum*, quàm *illam* quocunque modò *advectam* sustinere, effectu interìm haud dissimili, ac *Vomitorio exhibito*.

mediante cibo.

Aliquandò se *esculentis* immiscere solet *aura pestilens*, & unà cum *iis* degluttiri;

tiri;

tiri; *solutis* inde, & liquatis post tantillam moram *ingestis* per *salivam* masticationis muneri *dicatam*, & *ventriculi* pyrotechniam, *semen pestilens* libertate potitum, & exaltatum vi *dissolventis acidi* potentius evadit, minimè impar *Arsenico*, vellicatione, & corrosione nonnunquàm *Vomitiones* provocanti non cohibendas, utique & *motus* interdùm *Convulsivos*: Hoc toties à me observatum, dum plerique bonâ, & integrâ valetudine statim à *commestione* ægrotaverint, & *cibum* aliàs *euchymum*, & *laudabilem*, velut *impurum*, ac *Venenatum* evomuerint, ut de hâc re nemo ampliùs in Consilio fluctuet.

Ab *odoribus* insuper *vomitus* excitari solet, tum *graveolentibus*, tum *aliis*, correptorum naturæ, & constitutioni antipathiâ quâdam *contrariis*; hoc evenire conjicio ob harmoniam, & consensum *organorum olfactûs*, &. *stomachi*, quorum vasa per *membranam Communem* tam connexa, ut *afflatos* é materiâ putri *odores tetros*, & *ingratos* sagaciter *Ventriculus* persentiscat, unde illicò *fastidium*, & *simultas*: mihi interìm venia indulgeatur uni-

unicum hìc obiter annotandi; sci: uti multis in casibus *remediorum emeticorum* exhibitio funesta, ita quidni ab *odorum quorundam* olfactu sat efficacitèr, & tutiùs longè, institui poterit *humorum noxiorum* per *superiora* eductio; siquidèm è contra *aceti*, & aliorum id genus *odoratu* vomitum sisti experientia palàm fecerit: Ingenuè fateor me non plurièş experimentum hoc peregisse, sit utcunque penes *medicum rationalem* ejus periculum facere.

Quinetiam *ægri* ferè omnes, mox ab *haustâ infectione* delirarunt, circa *plateas*, & *agros*, quoquoversùm (nisi detinerentur) vagantes; nonnulli perambulatione valdè incertâ fessi, *ingravescente* etiam *malo*, conciderunt, nescii omninò quid rei actum, unde ventum, ubinam loci erratum: Ut denique repetam quod suprà evulgatum, omne *veneni* genus hâc in tragœdiâ congredi videbatur, suas quodque partes acturum.

Alios *vertigo* invasit, unde correpti citrà *circumgyrationes* ab extra, capita Circumferri credebant: *cerebrum* haud dubio à *miasmate pestilentiali* gravissimè im-

impetebatur, non tantùm quia nil spiritibus obfuscatis solennius, quàm omnia velut per somnia transagere, sed potiùs à veneni *indole inflammatoriâ*, *causticâ*, *narcoticâ*, aut vasorum *texturâ*, & *consensu* hoc pendere, *liquorumve* variâ conditione, Atque etiam *hanc Vertiginem* ab *inordinato*, & *anomolo* spirituum *motu* interdùm profectam fuisse, nostra fert sententia.

Verùm de *Cæphalalgiâ* plures conquerebantur, quorum capita tam vehementèr dolebant, acsi in diversas dissilirent partes, malum siquod aliud intolerabile, quippe quod absque ullâ remissione, aut intervallis sæviebat, *hoste* non suâpte sponte *pacato*, sed *naturæ* duntaxàt, & *medicamentorum* virtute debellato; reverà vix quid patentius, quàm *meninges* à *miasmate salino* stimulatas, tantam exhibuisse languentibus molestiam; horum quotquot diem supremum obierunt, dolore ad extremum spiritum ferociente, & lancinante, de *Cerebri* inflammatione, corrosione, item spacelatione, minimè levis suspicio aderat.

In hoc quoque Symptomatum ordine *Sopor* annumerandus, eò quod plurimi ab

ab ipsissimo *invasionis* articulo admodùm *Comatosi* evadebant interdiu, noctúque altè dormitantes, quasi *opiatâ confectione* inebriati: aliqui in rebus suis occupati, cum amicis, alii colloquium serentes (prout è supra dictis pateat) aliaque negotia agentes, derepentè nequicquam reluctantes, in profundam, & persæpe infaustam prolapsi sunt somnolentiam.

Quo autem pacto *virus pestilens* sibi *virtutem narcoticam* adsiscat, non mihi in promptu explicare, an sci. ratione *ipsius seminarii*? An ob cognationem & complicationem cum *Scorbuto*? An propter *malignitatem præcellentem*, *eximiamque malitiam*? An medullosa *cerebri* substantiâ afficiatur? An *Circulatione* aliqualitèr *præpeditâ*, vel *coagulatio*, vel *sanguinis* extravatio Symptoma hoc inducat? Sive labes obrepat *nervorum* originationi illata? nodus hic quidèm altero Hippocrate dignus: Apud omnes interìm in confesso *virus pestilens* non tantùm ob *soporem*, magis *fixum*, & *Contumacius* reddi, sed *genus nervosum* inde gravitèr pati, & heu nimis! debilitari.

Febris

Secundi ordinis Spmptoma primum

esto

esto *Febris*, quæ (uti priùs dictum) *Pestilentiæ nuperæ* utplurimùm *comes fidissima* erat: tametsi *Lues* quandoque correptos multò citiùs vitâ privaverit, quàm *sanguis*, vel *succi reliqui* fermentascerent: In concessis itaque sit, laborantium *Lue* partem longè majorem *febricitasse*. *Hæc* autem *Febris* in quibusdam *latens*, & *occulta*, in aliis *manifestò* inclaruit; illum sanè in *re medicâ* parùm versatum arbitror, cui inexploratum *Febres* sæpenumerò vel *malignas*, in morbi exordio tam *obscuras* fore, ut vix à quopiam expertissimo deprehendi potuerint, absentibus tunc temporis *calore immiti*, *pulsu inæquali*, simul ac *siti vehementi*, alia tamen obscuriora licèt *phænomena*, atque etiam *exitus* sat, superque evincebant languentes *Febre* neutiquàm vacasse. Multa profectò eveniant, presertìm in *accessione*, quæ immensam de illius *insultu* judicandi difficultatem adferant; viz. si nimia in venis, & arteriis acciderit massæ sanguineæ *turgescentia*, spatio ipsius *commotioni*, & *depurationi* haud satis amplo, vel si *cruor* fuerit tam *tenuis*, *crudus*, & *degener*, ut ægrè *fermentascere*, & *accendi*

queat;

queat; vel si *miasmata pestilentialia* congressu primo apparuerint *amica*, & sanguini semet immiscuerint citra notabilem ejus alterationem, aut ob *qualitatem* illorum *frigidam*, & *Stypticam*, unde exagitationis *tardatio*, si non *suppressio*.

Quamobrem nemo imposterùm *febrilem* abesse *invasionem* suspicetur, tametsi patentia, & indubitata *febris* phænomena non se statìm prodiderint: Verùm grassante *nuperâ peste* alitèr se res habebant; apertissima quippe signa *febris* præsentiam utplurimùm sat manifestò indicarunt, qualia nimirum *inquietudo summa*, *calor intensissimus* foràs, & intra, cum *siti inexplebili*, *ariditate*, & *nigritie linguæ*, *æstu præcordiorum intolerabili*, Cæterisque *accessionis febrilis* nunciis locupletissimis.

febris exacerbationes variae

Quoad febris *exacerbationes*, & *remissiones*, observatione quotidianâ constitit, eas nunc *vagas*, & *mutabiles*, nunc *continuas*, absque ullis intervallis, interdum *remittentes*, cum periodis infidis quatuor, viij sæpe 10, vel 12. horarum: Et prout alternatio *rigoris*, & *ardoris* varia, nonnullis bis, terve horulæ spatio

N.

vicissi-

vicissitudinem expertis, aliis *tardiorem* reversionis periodum compatientibus, ita ut *insultus* nunc *leviores*, nunc emicuerint *graviores*, viz. qui paroxismi primi impetum vix sustinere valuit, secundum alacritèr, utpote mitiorem subivit, tertii rursùs, vel quarti vehementiæ, & furori intentissimo succubuit: Multotièş transacto fine magno incommodo typo primo, secundus, reliquique insequentes supra modum invaluêre; tanta sane eràt *morbi pessumi moris* versutia, dolusque, ut de ejus *circuitu*, & *tyrannide* nil certi pronuntiare potuerimus.

Cæterùm, ut plenam *varietatis tantæ* penitiùs notitiam assequamur, disquirendum.

Primo, Quæ paroxismorum instabilium causa assignanda sit.

Secundo, Quæ reddatur ratio exacerbationis incertæ urgentibus typis.

A salino *Pestis* seminario (quod argumentis quæsitissimis suprà probatum dedi) immanes in *sanguine*, *aliisque succis* concitari posse tumultus, eccui dubium? at *circuituum* incertitudo, vel *mineram* respicit *morbificam*, vel *liquorum* naturam,

ram, & motum: *minera morbifica* tum ratione *venenositatis*, tum *figuræ dissimilis*, Naturam suæ conservationis studiosissimam ad *noxii* expulsionem irritare consuevit, quâ tardâ existente, aut imperfectâ, vel illâ penitùs deficiente non absolvitur *depuratio*; *remittente* tamen aliquandiù *exagitatione*, spatium datur intercalare; quandoquidèm is *particularum venenatarum* genius, & figura peculiaris, ut aggressu primo rarissimè *conteri*, *liquari*, aut *subjugari* possint, sed datâ aliquali morâ *malum* progreditur sensìm, longiusque serpit, *idæam* ubivis *pestilentem* imprimens.

Verùm quò hostem ejiciciant, assiduam impendunt operam *Spiritus*, quorum tamen conatus non semper prosperi: Ut verbo hæc expediam, quemadmodum particularum homogenearum blanda assimilatio, & earundem indiscreta unio *regularem*, *Sociumque* cruori *motum* conciliat, ita ob inæqualitatem, & dissidium mixtorum, *Circulationis*, & *fermentationis* anomalia causatur, adeòque à liquoribus ipsis, & vasculis, præter *seminarium pestilens*, febrium harum inconstantiæ ratio

petatur,

petatur, & fallax reversio, & neutiquàm à *corruptione* vel *simplicissimâ*, ullove (juxta veterûm placita) *putredinis* gradu.

Ego nè quidèm in uno languentium obſervare potui vel minimum *corruptionis* veſtigium *cruori* impreſſum: inviti licèt, hoc fateri cogentur *medicaſtri* non ſine ſummo *correptorum* malo, & magnâ illorum ſtrage venam temerariè tundentes; nulla autem detecta labes in *ſanguine*: certè erubuit tam fatalem inſcitiam *innoxius cruor*, qui in hoc affectu utplurimùm ſolito floridior repertus.

Quòd *urgente paroxyſmo* non uniformia, & æqualia erant *febris* tèmpora, uno aliud per vices incertas eludente, hoc fieri conjicio ab impotenti *Naturæ* luctâ cum *miaſmate peſtilentiali*; veluti enim *Febris* regularis habita, ubi omnes quotquot ſunt alterationes *ordine recto*, & *diſcreto*, ſe invicèm inſequuntur, ob materiæ morbificæ velut *æqualitatem*, *indolemque ductilem*, ita è contra ubi incertò movetur *ſeminarium peſtilens*, typo interìm pergente, *novas* ſubinde excitans *commotiones*, ob materiæ forſan peccantis

contumaciam, sive *asperitatem* minimè *lævigandam*, ibi reversio, & motus *febris* inconstans, & fortuitus: Sed moram rumpo, reliqua signa summatìm enumerare festinans,

Somno plerique (uti suprà traditum) primò *obruti*, mox *sepulti*; alii autem dispari fato *diuturnas*, & sæpe *fatales* egerunt *vigilias*; ita ut nè *remediis opiatis* ad plures licèt vices repetitis, *quies* conciliari potuerit; mihi persvasissimum est, *cerebrum*, ipsiusque *membranas* à *veneno aculeato* istoc in casu *impeti*, & *vellicari*; *prætereà* summo *caloris febrilis* æstu *vapores lenes*, & *blandos* ad cerebri irrigationem apprimè necessarios *dissipari*, utique & deprædari, & sæpenumerò *spiritus opimos accendi*, hinc *inflammationes* nullomodo *extinguendæ*, item *Cerebri* frequentèr *sphacelationes*.

Cæterùm inter hujusce ordinis signa, magìs eminet *Cordis palpitatio*; credebant quippe *Veteres* Auram pestilentem à proprietate *Cordi* fuisse è diametro velut contrariam: Certa quidem res est, plurimos *gliscente pestilentiâ nuperâ* Symptoma hoc gravissimum perpessos; mihi

mihi tamen non satis innotuit injuriam peculiarem *Cordi* potiùs, quàm *visceribus aliis* illatam fuisse, nisi ratione *usûs*, & *officii*, vel *texturæ*.

Ubiprimùm subtile *Pestis* venenum semet, sive per cutis spiracula, seu per ductus admodùm patentes, in *massam sanguineam* insinuaverit, tumultuationes in *illâ* commovens; profectò nil dubii, *cruorem* qualitate perquam malignâ *impraegnatum*, inviolabili *circulationis* lege *Cor* transire, & *viscus nobile* injuriâ afficere, & ab assiduâ *cordis* irritatione hostis expugnationem enitentis, posse *palpitationem* oriri: verùm ego hunc *cordis* affectum, ob multiplicem ibi *fibrarum nervosarum* contextum accidere pro verisimili habeo; nempe *miasma pestilens* utpote *salsuginosum*, & *acre* nervoso generi existit *insensissimum*, unde *motus spasmici* in *viscere hoc* excitari solent, *musculis* etiam ipsissimâ de causâ *compatientibus*; quoad hæc in suâ quisque (per me licet) sit opinione.

palpitationis causa.

Quàm tamen vehemens *cordis* palpitatio induci possit à labe pestifera, historia sequens apertissimè evincet: Puerum

observatio palpitationis cordis

invisi annum ætatis agentem circiter decimum quartum, solus hic, matre ipsius, & reliquis è familiâ languentibus, per dies aliquot incolumis perstitit, qui tandem ex improviso tam violentâ *cordis* palpitatione corripiebatur, ut *concussionem* & velut tripudiantis *motum spasmicum* mihi, & aliis à longè obvium esset exaudire; incassùm, & absque ullo levamine omnia quotquot erant ad manus exhibui medicamenta, perendiè enim correptionis optimæ spei puberem vita defecit: si quid super hâc re conjecturâ assequi concessum, à Symptomatis *impetu assiduo* non tam *vaporum noxiorum*, quàm *Carbunculi* in *viscere illo* emergentis suspicio injecta.

carbunculus palpitationis enormis cau[sa]

Ut progrediar, in Symptomatum censu *Sudor* locum meretur, cùm aliqui tam *Copiosam* subirent *profusionem*, acsi ἱδρώνοσος fuisse rediviva, à quibus *serosa colluvies*, torrentis instar, usquequàque effluxit, cum subitaneâ virium prostratione, & summo vitæ periculo, ob *spirituum* fugam, *humoris radicalis* profusionem, atque *caloris vitalis* extinctionem.

Sudor colliquativus. copiosus.

Equidem ignoro quid potentiùs *attenuet,*

nuet,

nuet, & *colliquet* humores, atque *succos fluxiles* per habitum corporis ocyùs *diffundat*, illosque demùm efficaciùs per *cutanea exprimat spiracula*, quàm *pestilens Nitroaereum*; cujus *vi colliquativâ*, partes etiam carneas in *halitus* facescere, & resolvi *vaporosos*, minimè apud nos novum, & inauditum.

Sudores insuper correptorum non tantùm *copiosi* erant, sed etiam *diversicolores*; visus nimirum *color* in his *citrinus*, in illis *purpureus*, in aliis, atque aliis *viridis*, *niger*, & quandòque velut *sanguinolentus*, juxta (ni fallor) seminarii venefici, humorumque congestorum, è vario *salium* genere conflatorum, *mineras*, & *tincturas*: ideòpropter *mulierculæ quædam* peritiores ab *indusiorum*, & *linteorum* inquinamento decolori, quid ominis *sudore diffluentibus* eventurum, haud perperàm augurabantur.

Nonnullorum *sudor* tam *fœtidus*, tam *ingratus*, ut vix quispiam salvis naribus ferre potuerit *graveolentiam* ab *Empyreumaticâ* forsan succorum, & humorum *degeneratione*: Sæpenumerò emanavit *sudor* cum *dolore lancinante*, & quasi *causti-*

cante; hinc collectu facillimum, quâ minerâ ortum *seminarium pestilens*, scil. ab *hoc ichore* (modò verbo venia) *acri*, & *mordaci* excoriationes interdum factæ, tanquam partes affectæ fuissent aquâ ferventi ambustæ, vel aliàs vesicatæ.

Sudores frigidi, et inæquales.

Quandoque *sudores frigidi* prodierunt, calore *intùs* æstuante, & *siti urgente inexplebili*: Aliqui à principio indesinentèr usque ad Animæ transcolationem *sudore* manarunt, induciæ breves, & incertæ aliis concessæ; nonnunquàm unum latus immodicè udum, reliquo corpore ob siccitatem dehiscente.

Sudorum utilitas.

Verùm levamen, & emolumentum ab hâc evacuatione, modò *regularis* esset, sive *spontanea*, seu *artificialis*, tam insignitèr emicuit, ut *Correpti* quotquot superstites, *ejus commoda* benè norint, *encomia* passìm celebraverint; *miasmata* quippè *pestilentialia* alias *proscriptionum* leges nullo negotio eludentia, veluti *signo dato* per institutam *diaphoresin* illicò evocabantur: Ubi autem diaphoretica remedia ob *congelationem*, *viscidìtatem* vel *contumaciam* seminarii pestilentialis non vicerint, res ferè perpetìm malè cessit,

instante

instante utplurimùm *sudore Symptomatico* a *liquorum* separatione fatali.

Eximia *veneni pestiferi* vis non solùm se prodidit in *ægris* adhuc *viventibus*, qui toti (ut dictum) *madere* solebant, acsi *febres Helodes*, ac *Typhodes* eos invasissent, sed & *Cadavera* haùd infrequentèr sudore multo *diffluentia* vidimus, *veneno* scilicet *pestifero* eoùsque colluviem serosam *fermentante*, & lachrymulas proh dolor! seras per apertos cutaneos vel *mortuorum* ocellos ubertìm *cogente*. sudor post mortem

De *narium hemmorrhagiâ non necesse* habeo, ut fusè agam; Symptoma hoc longè crebriùs à *labe pestifera* sanguinem *fundente*, & vasorum oscula *reserante*, quàm à *verâ plethorâ* ortum suprà edocui; cujus verò fidem certissimam fecit, non tam per ductus illos admodùm exiles *Stillicidium*, quàm coccinei liquoris *profluvium* nullo obice *sistendum*. hæmorrhagia nariũ

Nisi quòd brevitati consultum velim, mihi in promptu esset plura recensere Symptomata, *febrem*, *Luisve complicationem* concomitantia, putà *incendium præcordiorum*, singultum, intestinorum tormina &c. quæ omnia impræsentiarum alia symptomata

mitto

mitto Symptomatum agmen Clausurus signis *Lui* magis peculiaribus, & imprimis de *vesiculis pestilentialibus* Anglicè **Blaines**.

Papulis his in vesiculam exurgere solenne erat cum dolore lancinante, & exquisito, humore intùs seroso, seu ichore, coloris utplurimùm citrini, & velut straminei, circulo diversicolori pluriès rubicundo, munitis, & circundatis.

Pustulæ hæ in quâvis corporis parte emerserunt, quarum uti *Statio varia*, ita earum *numerus* omninò *incertus*, in quibusdam *paucæ*, *plures* in aliis, unam *sexûs sequioris* vidi totam iis scatentem, quoad *magnitudinem*, regula nulla assignaretur, *vesiculæ* enim plurimæ *fabam minorem adæquabant*, quandoque tamen intumuerunt, *grandiusculæ* nucis myristicæ haud impares.

Liquor inclusus, *suppurationis*, (naturæ fortassis cum urina congeneris) omninò incapax erat, qui utpote *salinus*, & ferè *causticus*, post tantillam moram è *ruptâ*, vel *Corrosâ cysti* effundebatur, cujus *color* nunc *citrinus*, nunc *lividus*, nunc *nigerrimus*: *circulus* insupèr tuberculum

am-

ambiens, non semper *unius faciei* erat, *inflammatio* licèt *summa* in principio hujusmodi eruptionis perpetuò apparuerit.

Hoc sanè notatu dignissimum viz. quod *pustulæ hæ* interdùm prodibant citrà ulla alia quæcunque *invasionis* indicia, vel (prout suspicor) propter *inquinamenti venæfici* separationem expeditam, & absolutam, effætamve contagionem, vel propter crasin *corporis* firmiorem: Quoties *dolor* partis, ejusque *ardor* in tantùm aucti erant, ut remediis non locum darent probatissimis, toties à confluxu illìc turmatìm *particularum pestilentialium* sphacelationis periculum imminebat: memini *vesiculæ unius* in *Carbunculum* mutatæ, à *lixivii* scil. *acutioris* accessione.

Recto jam ordine sequitur *Bubonum* disquisitio, qui sunt tumores duri, & dolorifici, cum inflammatione, glandulas ad aures, alas, vel inguina sitas, obsidentes.

Tumores hi statim à correptione, tam *duri* deprehendebantur, ut *tactui forti* non cederent; in his globuli velut lusorii

mobi-

sphacelatio

Bubones. compp. de-scriptio.

mobiles, in aliis *fixi*, & *renitentes*, tensio tamen indiès paulatìm remisit: A tumorum *incremento celeriori*, vel *tardo*, item à *suppurationis* promotione legitimâ, seu morâ, atque etiam *à veneni pestilentialis* gradu, de bonis, vel malis ægrorum rebus judicandi argumenta duximus.

Bubones dolorifici.

Vociferationes, querelæ, & non ementitæ *languentium* lachrymæ, doloris summi *impetum* palàm eloquebantur; nonnullis *ipsi cruciatus* propè excusserunt *doloris* sensum; cujus rei decrescet admiratio *auræ pestiferæ*, insimul ac *glandularum* naturam, ac constitutionem seriò contemplanti: De virulentiâ, & corrosivâ *mineræ pestilentialis* qualitate, tam prolixè disserui, ut pluribus non opus fuerit: proinde qui *glandulas* scrutabitur, à *Vasorum* in hoc affectu *mirâ distensione* facilè reperiet, *nervosam propaginem*, cum *lymphæductuum famulitio*, & *liquorem* in iis *scaturentem*, ortui *Bubonum* plurimùm conferre.

Viri plures, toto orbe celeberrimi, *glandularum* anatomiam, & usum dextrè tradiderunt: mihi itaque sufficiat ad

rem

rem hanc dilucidandam ostendere, à liquoribus per nervos *brachiorum* præcipuè & *crurum* &c. ampliores, vasaque subservientia transcolatis, propter eorum *obstructiones*, ob particulas immixtas heterogeneas, & veneficas, *Bubones* produci posse.

Si quem scrupulus malè habet, cur potiùs sub *axillis*, & in *inguinibus*, præter *Parotidas*, se tumores hi exerere solent, quàm alibì; sciat velim, id à nervorum, & vasorum aliorum *glandulas* constituentium, *magnitudine*, & *capacitate*, nec non ab illarum situ pendere, eâdem de causâ ad *suppuratinem* vergentes.

Ut clariùs res tota elucescat, nodus hìc commodè expediendus, viz. à quo fonte *materia* fluat è quâ *pus* confectum, è *Bubonibus* quoque tantâ copiâ emanans?

In hujus controversiæ ventilatione, mihi fas sit, non sine rationis prætextu, cum *Veterûm* & *aliorum quorundam* Doctrinâ de veritate liberiùs dissentire; *Paradoxum* non protinùs *inauditum* fingo, sed ab aliis excogitatum illustrare operam dabo, viz. quod *Sanguinis solitarius*

rius minimè in *pus* convertatur, quin potiùs id è *ſuccis aliis* conflari; cui hypotheſi argumenta ſequentia fidem adſtruere videntur.

Primò *ſanguinis flumen* in genere venoſo, & arteriis fluctuans, tametſi interdùm (quod perraró accidit) *albicet*, propter immixtam nimiam *ſucci nutritii* copiam, forſitan & *degeneris chyli*, nec *mixtu*, nec *tinctu* facilis, neutiquàm tamen in *pus* degenerare queat, circulatione perenni *quietem*, & *moram* ſuppurationi apprimè neceſſariam inhibente, præter ineptitudinem *cruoris* utcunque *extravaſati* ad ſubeundam ejuſmodi alterationem: Quòd ſi *vaſa aliqua*, ſaltem *capillaria*, ob *contuſiones*, vel *alitèr* fuerint *obſtructa*, ita ut *vicinæ partes*, & *ſubditæ* intumuerint, *Medicorum* & *Chirurgorum* (uti ſpero) neminem fugit *Medicamentorum* ope *nitroſumptorum*, atque *cataplaſmatum* uſu *diſcutientium*, motum, & diatheſin ſanguini priſtinam conciliari, dolorem leniri, & tumorem mox poſſe evanidum reddi.

Quòd ſi *cruor* vaſculis fuerit *laxatus*, arteriorum in *Aneuriſma* faceſcere, quo

in

in affectu per *venulas capillares*, aut *vasa idonea*, impar licet, conficitur *circulatio*, venosum *ecchymosin* inferre, *fugacem* tamen, & citò *delebilem*, transpiratione *particulas serosas* evacuante, & circulatione *sanguinis* restitutâ *nil* quidem in re Medicinali magis *obvium*, & *familiare*: Sin verò contigerit sanguinem *grumescere*, & *stagnare*, febris mox effera accenditur, non nisi illius *causaria missione* sedanda; ultimò, cui ignotum hoc in casu, vel *Schirrhum*, vel *mortificationem* imminere, sive (prout nonnullis placet) *affectum canorosum*?

Quum non sine *virium*, pænè dixeram *vitæ* iacturâ, *venas correptorum* secari animadverterimus, at quò copiosius *pus* è *Bubonibus* emungebatur, eò res ægri securior habita; rationi haud absonum videtur, ut si *pus* foret *cruoris* fætura, ob nimium ejus dispendium paritèr *vires* prosternerentur, ac *celebratâ phlebotomiâ*: pro comperto autem habuimus (uti iterum atque iterùm admonitum) quòd *sanguis* parcâ licet manu *Detractus*, & per vices, majori ægris nocumento erat, quàm *pus* è *bubonibus* ad quantitatem plus

plus centessimam *effusum*, cujus in plerisque damno resarciendo vix dum sufficere poterat universus *massæ sanguineæ* thesaurus.

Si patroni opinionis adversæ suggererent, quòd suppuratione nondùm confectâ *cruor* è tumore recenti, & sine morâ aperto, elici solet; & inde colligerent ab *arteriis*, & *genere venoso* puris rudimenta proficisci: paratissimè responderem concedendo *tumorem* nuper *exortum*, cultro intempestivè immisso, *ichorem cruentum* evomere, *venis* sci. tum *capillaribus*, tum quandoque *majoribus* quàm proximè *adjacentibus*, in operatione illa peragendâ *vulneratis*, & interdùm *dissectis*; tumore autem ad *suppurationem* vergente, *cruoris* per vasa illa *transitus* impeditur, nempe ob copiam *humoris* illic *stagnantis*, partem superiorem *elevantis*, & *distendentis*, & eruptionem *molientis*; qui initio licèt *tenuior*, magisque *crudus*, partium tamen vicinarum *calore*, & ex *sua indole* inspissari solet, & in *pus subalbicans* debitæ consistentiæ, & coloris excoqui.

Tertiò his accedat *sanguinem* quatenus

salsus

salsuginosum, eatenùs ad *pus conficiendum* protinùs *ineptum* fore; pari quidem opere *Oceanus ipse*, aut *Muria*, ac *Sanguis purus* in gelatinam coquantur; eò quod *Sal* liquìdo affuso *solvitur*, & eà de causâ *liquidiores* reddit *liquores* iisdem immixtus, (non hìc verba facimus de *salibus* ob mineram adversam in menstruo appropriato solutam *coagulantibus*) exin *frustratâ incrassatione* omne *suppurandi* conamen eluditur.

Postremò, nil in rerum naturâ magis exploratum, quàm *sanguinem* quocunque modo *extravasatum*, modò omnis illi præcludatur reditus, post aliqualem moram maximâ ex parte *grumescere*, adeòque ex hujusmodi *tumoribus* post aliquot dierum intervalla *apertis*, fluctuatione etiam suadente sectionem, vix quid præter *cruorem Coagulatum* prodire: siquis insuper venâ tunsâ *cruorem* à parte Chylosâ *separabilem*, subjecto vase calefacto acceperit, & *illum* super cineres vitro fidè obturato ad *blandum*, & ferè *vitalem* ignis *calorem* collocaverit, optimè dignoscet, omninò perditi operis esse, è cruore illo *puris stamina* expectare,

colore,

colore, odore, cæterisque necessariis conamina *refellentibus*.

Quidni igitur statuam juxta mentem, & Authoritatem *Medicorum quorundam* magni nominis, è *succo nutritio* non in venoso genere, & arteriis *innatante*, sed potiùs in aliis vasis, & ductibus *incluso*, pus confici; in quo conditiones singulæ ad *puris* generationem necessariæ conveniunt, viz. ab hoc fonte *liquoris benigni* cornucopia, *incrassationis* capax, *inodorum*, *album*, *leve*, & *æquale* pus *constituentis*, calore etiam leni, & regulari *id* promovente, in *glandulis* itaque ratione *vasorum dictorum* & *liquorum*, pus confici, plusquam pro verisimili habeo, & non è *sanguine venoso*, multò minùs *arterioso*.

Cæterùm nè à re propositâ nimiùm declinare videar, illuc redeat undè deflexit calamus: *Sanies* è Bubonibus *excreta* erat *multiformis*, nunc *tenuis*, & *ichorosa*, nunc *crassior*, & magis *sincera*, veluti in *abscessibus* malignitate *destitutis*; quæ insuper ratione *odoris* sæpenumerò tam *fætida*, ut ejus *graveolentia* nauseam adstantibus pareret; puris quò *evacuatio*

copio-

copiosior, eò securiùs ægro res cessit, confluentibus illùc humoribus, & per apertam portam exoneratis.

Numerus Bubonum *incertus* erat, quandoque *unus*, sæpè *gemelli* uno partu exclusi, & nonnunquàm *glandulæ omnes*, affectionis capaces, intumuêre: *plures Bubones* & *labis veneficæ* affluentiam, & ejusdem *disseminationem* quasi digito monstrarunt, è contra *pauciores* venenum haùd ita multum, & contractius fuisse, plenamque segregationem peractam.

Bubonum *rectitudo* vix unquàm *certa*, aliquoties *unus* sub axillâ dextrâ, *alter* ex adversâ parte *inguinalis* protuberavit: *tumores* etiam hi frequentèr erant *diales* & *insensibilitèr soluti*, sudore nimirùm exorto *evanescentes*; verùm *qui* levissimum ob errorem se *subducebant*, his ad plures vices *succrescere*, & *resilire* pro more erat, ægrè deincèps *figendi*: *Bubones* interdùm *suppuratos* post uberiorem *puris* effluxum animadverti *recidivos*, quod loco certo proferam.

Parotides etiam à *glandulis affectis* appellationem mutuantur circa radices aurium germinantes; *tumores hi* quando-

 quidèm

quidèm non ab aliis, niſi *ſitûs* ratione diſcrepandi, non opus habeo de iis fuſiùs diſceptare; quò tamen res illuſtrior evadat, ſit hoc unum, multorum vice, exemplum; in *Juvene quodam* utramvis pone aurem *ampliſſima* emerſit *Parotis*, è quibus ſuppuratis, ſectiſque, ſanies ubertìm emanavit, ulceribus brevi à *manu Chirurgicâ* dextrè expurgatis; carne interìm muſculosâ penitùs abſumptâ, viſu quidem non minùs jucundum, quàm mirabile, *venas jugulares externas* cum *ſubjectis arteriis*, *nervum recurrentem*, *tendines*, *œſophagum*, omnimodum denique *vaſorum* apparatum *nudum*, & *illæſum* conſpicere, ægrotus tamen (favente Numine) & carne foveas adimplente integræ ſanitati reſtituebatur.

Commentum ſatis ingenioſum Cl. *Diemmerbrochii* venit hìc expendendum, vult ille *Bubones* produci *ſalini*, & *acidi humoris occurſu*, factâ ſcilicet ebullitione, tanquam ſali Tartari ſpiritu Vitrioli admixto: verum unde (ſi Diis placet) *coagulatio tanta*; profectò non licet reclamare à liquorum iſtorum congreſſu *tumultum*, & *commotionem* cieri, nec non à lite

lite illâ *ſalinas particulas* præcipitari, ac figi; neque inficiari ſubit *partem inflari*, & *tumidam reddi*, ſi modò in eâ fermentatio hujuſmodi excitaretur: verùm me adhuc latet, quo pacto è liquore iſto talitèr coagulato, pus confici poſſit; affuſo enim liquido *ſerum* longè citiùs evadet *lixiviale*, quàm *purulentum*; *quietâ* proin & *ceſſante conturbatione*, tumor illicò ſubſidere, & evaneſcere aſſolet; ubi *Bubones* è contra gradatìm indies uſque ad *ſuppurationis* ſtatum proficiunt, & augentur: ſuper hâc re Lectorem pluribus fatigare nolo, ad *Carbunculum*, ſive *Anthracem* jam opportunum progreſſu facto tranſire.

Carbunculi deſcriptio.

Eſt puſtula minutula, cujus liquore utpote pauciſſimo ocyùs abſumpto, vel evacuato, tuberculum ſe exerit cruſtoſum, granulo milii haud abſimile, furtìm prorepens, circulo rubicundiſſimo, velut igneo cincta, cum pruritu imprimis, dein cum vehementi dolore, & ardore intenſiſſimo orta, à lixivio venefico cauſticante.

Carbunculi generatio.

Ut multa paucis absolvam, mihi nunc hoc pensi incumbit, nempe vulgarem *eruptionis* methodum tradere; *Dolor* initio *acutè pungitivus* correptum in parte affectâ gravissimè infestabat, quæ mox sensìm incaluit, tunc cum levi pruritu vesicula eminebat; cùm verò à calore insigni, & adurente absumeretur tantillus liquor, vaginâ admodum tenui, vel statìm corrosâ, vel ab incautâ frictione disruptâ, quicquid liquoris inclusum effluxerit hinc multis de *pustulæ hujus* prægressu ansa subdubitandi, *vesiculâ* quovis modo *exinanitâ*: *eschara* erat conspicua ulcusculo superinducta, ejus *incrustatio ruida* in his celeriùs, in aliis tardiùs proserpsit: *circulorum* extensio varia, nunc *arctior*, nunc *latior*; nec minùs *color* incertus fuit, ob summam licèt inflammationem *rubicundissimus*, utplurimùm tamen *subfuscus*, persæpè *livescens*, circulus etiam à peculiari *mineræ pestilentialis* venenositate, & quandoque ab adustione nigricabat.

Eschara generatio.

Quandoquidem in *veneno pestifero* vis latet] *cauterio potentiali* haud cedens, à quo in *Carbunculorum* generatione *Eschara* exci-

excitatur, magni quidem momenti esse arbitror disquirere quî fiat, ut in corpore humano *humor* tam *acris, adurens*, & *causticus* procudi possit, & quâ *Naturæ* solertiâ *illum* à liquoribus aliis *secerni*, & *segregari* contingat?

quomodo humores caustici in corpore generentur.

Mihi subobscurum ingredienti tramitem si inopinatò forsan cespitavero erit indulgenda venia; Corpora nostra *minerarum venenatarum* fæcundissima esse amplissima morborum domesticorum familia exindè prognata pleno ore attestatur; ita ut æquè de cœlo, & terrâ dubitandum sit.

Quinetiam *insecta multiformia*, & *animalcula* pessumè *virosa* (quod in observationibus medicis vulgare, & tritum) intra nos *genita*, originem detegunt; etenim quis nescit præter varias *succorum degeneratorum* corruptelas hujusmodi *fæturas*, & illarum *semina* interdum à *causâ aliquâ externâ* pendere; certè res hæc in *peste* (modò sit verbo venia) *privatâ* clarissima, ubi citra aliquale *contagii externi* adminiculum, non solùm *vipera* generetur, aut *minera arsenicalis*, sed & *Anthrax* prosiliat; vi scil. *humorum* septicâ

ſeu peculiari *ſalinarum particularum* elaboratione *illum* parturiente.

Quamobrem, ſi res ita ſe habuerint, in *peſte privatâ*, Lues *ſeminario epidemico* ſata, utpote *indolis ſalinæ præpotentis* tum humores in corpore humano priùs deliteſcentes acuere, tum novam inducere malignitam valet ad *Carbunculorum peſtilentialium* ſuſcitationem, & geneſin abunde ſufficiens.

Prout igitur *ſalſuginoſius* fuerit *ſeminarium*, ejuſve *plus*, aut *minus* introhauſtum, eò *plures*, aut *pauciores*, eò *citiùs*, aut *tardiùs* etiam proſilierint *Anthraces*: res non exigit ut *aliarum ægritudinum* rudimenta commemorem, tamdiu conſopita, quouſque tempus deſtinatum *eruptionis* inſtiterit; ſiquidèm contradictionis ſuſpicione vacat, languentes nonnullos *Luis privatæ* ſymptomata perpeſſos, malo non adulto, ac in *Peſte publicâ*; in quâ *irritatio* tam *potens*, & *efficax* ut (ubi ſpes victoriæ ſeparatione confectâ affulſerit) confeſtìm excutiant *ſucci* quodcunque *iis* moleſtum, & *id proſcriptum* ſemel & *extravaſatum*, in partes vicinas, præcipuè externas amandent.

Quam-

Quamdiu intra vasorum parietes, unà cum liquoribus, *venenum pestilens* labitur, quia tunc (utpote dilutum) *benignius*, non æquè *invalescit*, ac *segregatum*, atque ad *cutim* vi naturæ *propulsum*; quam sanè eliminationem promovere videntur *feri* per poros *effluxuri*, & *aeris nitrosi* per eosdem *subintrantis* congressus; saltèm nil magis in propatulo, quàm *virus pestilentiale* foràs ejectum, in partem *separationi* viciniorem (si commodè fiat) malitiæ vindicias, & trophæa deponere; idem obtinet non tantùm *grassante pestilentiâ*, sed *poculis haustis* etiam *venenatis*.

Offendiculum unicum hìc nobis restat festinantiùs amovendum; solus quippe *Insignissimus Diemmerbrochius* commune *veterum* suffragium impugnare, & evertere nititur qui vult *Anthracem nil aliud esse nisi Gangrænam in fieri*, siqua tamen fides observationi nostræ haùd *Cl. viro* postponendæ, non animadverti (ùbi nullus applicationum externarum error, nec pestilitas præter morem effera) *Carbunculos*, quàm cæteros *labis pestiferæ* effectus ad *Sphacelationem concipiendam* magìs fuisse propensos. Quòd

Diemerbrock notat

Quòd si innumera licèt hujus rei testimonia in vindicias veritatis non suffecerint, argumenta quædam in subsidium vocabo viz. dato, & concesso *spirituum vitalium*, simul ac *liquorum* in partem affectam influxu liberrimo, *calore* etiam *nativo vigente*, & non *præfocato*, *putredine* demùm *fluorem conciliante* procul ablegatâ, quis mortalium in *carbunculo solitario* aptitudinem, & dispositionem peculiarem ad *siderationem subeundam* subolfaciat? præcipuè cùm tantum abfuerit prodeunte *Carbunculo spiritus* intercipi,ut majori quidem copiâ turmatìm illi confluxerint,tantum abfuerit *calorem nativum* penitùs *extinctum* fore, ut ejusdem vi *salutaris* peragatur *separatio*, tantum denique abfuerit *partem affectam computruisse*, & *redditam fuisse solito humidiorem*, ut *particulæ salinæ* quatenùs *escharoticæ*, putredinem potiùs arceant, & exiccando *ipsius morbi* malo pares quodamodò evadant: vix unquam (sicut memini) *Anthrax* in *Gangrænam* degeneravit nisi *Chirurgi* imperitia, vel incuria meritò culparetur, sive summa *miasmatis venefici* malitia Νίκρωσιν inferret.

Nulla

Nulla humani corporis pars à *Carbunculorum* invaſione ſarta tecta; in errore non erò ſi in membro quolibet me aliquandò unum conſpexiſſe aſſererem; ſed rem hanc melius conficere videbor, ſi paucas è mille ſelectas protulero hiſtorias.

Puella undecimum circiter agens ætatis annum, *dolorem* perſenſit *acutiſſimum* circa *regionem cordis*, ubi *prominente* primùm *puſtulâ* mox *Anthrax* gèrminare cœpit, eſcharâ tandem deciduâ, & ulcere *pus ſincerum* evomente, poſt elapſos viginti dies res *ad Senis ſaltum* perveniſſe videbatur ſalva; *Chirurgus* autem mercedi inhians, præmaturâ *ung: deſiccativi rubri* applicatione, *cicatrizationem* heu nimis feſtinans induxit, recidiva enim Lues *virgunculam* triduo interfecit ob *veneni* ſine dubio *reliquias* minùs cautè *incarceratas*. anthrax circa Cor.

Caſus alter penè fidem ſuperans, niſi oculatis teſtibus fuiſſet conſignatus, *viz.* è mulieris ubere mox à partu *Carbunculus* prodiit, *infans* tamen toto morbi ſtadio lactens, nil hauſit incommodi, *puerpera* etiam (cœlo annuente) omnibus *v. a. e.* fidè præſtitis brevi convaluit. Quin & acci- anthrax in mama

Carbunculus in crure accitus eram ad *Virum* ætatis provectæ, cujus *universum crus*, & *coxam* amplissimus possidebat *Carbunculus*, vesica sero ichoroso admodùm repleta instare *sphacelationem* apertissimè indicabat; ubiprimùm itaque de *accitu tardo* multa conquestus essem, *dato* etiam *prognostico*, *scarificationem* institui satis profundam, atque alia id genus imperavi, *separationis* spes affulsit momentanea, *virtute* autem *languescente*, immò & *deficiente*, Animam à corpore sejunctam nequis miretur; *Alter* enim cui *habitus robustior*, eodem quoque malo laborans, non aliâ de causâ, quàm ob *vires vividas* auspicatò ab illo restitutus fuit. Vidi insuper in puero *Anthracem* in inguine *Buboni inguinali contiguum*, ut uterque vix duos digitos transversos distaret, medico tamen *consilio*, & *manu chirurgicâ* methodo licèt curationis variâ, æger à *gemellâ affectione* liberabatur.

in brachio. Mercatoris cujusdam brachium paulò infra cubitum *Anthrace* afficiebatur, in curationis limine mali erat ominis ægrotum *doloris* omninò impatientem, qui conticinio cataplasma nostrum tolli, & ceratum (quod ipse apud se habebat) refrigerans superimponi

imponi ad cruciatus demulcendos, vel consopiendos curavit; diluculò brachium invasit *Gangræna*, cui ut obviam iremus, *Scarificatio* pro more instituebatur, in cujus celebratione *Chirurgus* parùm cautus venam secuit, fluxum sanguinis rapidum, nec *cauterio actuali*, neque quovis alio remedio sistere potuimus; summa hinc virium prostratio, intra trihorium *Vir Dignissimus* in cœlestium album conscriptus erat.

Postremò, in *Puella* digito annulari, sive medico, *Carbunculus* suboriebatur, eradicationi ejus sedulò incubuimus, & omnia videbantur ex voto secura; sed ecce fluctus rerum humanarum! *virgo* quippe, & *vetula nutrix* unà cœnantes, ad ingluviem usque *fabas Gallicas* devorabant, quod ambabus luctuosum accidit; sci. ipsissimâ nocte *morbus* rediit, & quamvis *vomitu enormi* fatigatis (præmisso emetico mitiori) *remedia Cardiaca*, & *Alexipharmaca probatissima* exhiberemus, diluculò *Anthrax novus* in prioris vicem succrevit, toto die deliravit *puella*, & vesperi animam reddidit: postquam *vespillones* hujus cadaver eâ-

dem

in digito.

dem nocte ad sepulturam duxissent, *vetulam*, quam vitâ defunctam rebantur, demùm exportaturi, *misella* velut *expergefacta* se nondùm fatis cessisse vociferata est: pactio itaque inter eos inita de tantillâ funeris procrastinatione, *Anus* nè rursus funerandorum corporum ministros falleret, bonâ fide occubuit, & tempore Statuto culinis condita est.

Volumen facilè impenderem, si *omnes* singulatìm *carbunculos* recenserem; priusquàm verò argumentum hoc missum faciam, minimè hujus rei excidat memoria, viz. *Contagii pestiferi* ab uno *Carbunculum* gerente ad alterum *transmissi* multoties ex *Sympathiâ*, vel explicatiùs loquar propter *virulentiam salsuginosam*, situ etiam observato, *fraternum Carbunculum* excudentis.

numerus Carbunculorum.

Numerus *Anthracûm* indeterminatus erat, interdum *duo*, *tres*, *quatuor*, *pluresve* unico *Naturæ* partu editi, *diffuso* nimirùm ad varias, dissitasque partes *veneno pestilentiali*: in Sectionem, ubi de *Carbunculorum* curatione agitur, cætera super hâc re dicenda relego, pauca jam subjungam de *Petechiis pestilentibus*.

Pe-

Petechiæ ſunt minutulæ, & ſupercutaneæ efflorescentiæ à *pulicum* morſuris vix internoſcendæ; hoc tamen intereſſe diſcriminis videtur, nempe in *vulneris pulicularis* Centro punctum apparere ſolet, ubi *fera* repulſum impreſſit denticulorum, in ambitu *inflammatio*, & quantilla *ſanguinis* extravaſatio: verùm *unicolores* utplurimùm erant *hæ maculæ*, & impreſſione factâ *Stabiles*, nullo ſanè artificio *delebiles*: quòd ſi *morſibus* digitum admoveris, hi aliquandiù tantùm evaneſcunt, *puncturâ centrali* præſertìm *immutatâ*: porrò diſtinguendæ *petechiæ* ab *eruptionibus maligno-febrilibus*, *exanthemata* enim *peſtifera* utpote *coloris ſaturatioris*, nec non magis *inſenſilia*, facilè vel *intuitu primo*, ſaltem *exploratione factâ* (ut ſupra memoratum) dignoſcebantur ab *aliis*, ſive *febrilibus*, ſive *maculis Scorbuticis*, hiſce ſci: *amplioribus*, & non perpetuò *circularibus*, oculato tamen crebrò innotuit, *has* perſæpè teſſellatìm *peſtilentibus* fuiſſe *intertextas*, & propter *antedictam confœderationem* vix invicèm diſtinguendas.

His adjice, *petechias peſtiferas* non ſemper extitiſſe *unius diverſorii* hoſpites, ple-

plerumque ab unâ aliquâ corporis regione ad aliam indifferentèr post brevem commorationem divagantes: certè *pars nulla* immunitatis privilegio donata est, quanquàm *maculæ præfatæ* in *collo*, *pectore*, & *dorso* frequentiùs apparuerint conspicuæ, *Scorbuticæ* interìm extrema corporis consuetìm incoluerint; causam si dispiciamus, tum à *vasorum ampliorum* proximitate, tum à *poris* illic *admodùm propatulis* ratio aliqualis assignari poterit; in *affectione* etiam *Scorbuticâ* crura utplurimùm spectantur maculosa, forsàn à *particularum quarundam*, *salsarum*, *fixarum*, & ad partes infimas præcipitatione quâdam *detrusarum* secretione.

Maculæ nonnunquàm *paucæ*, *numerosæ* multoties *visæ*; in quibusdam tam *densæ*, ut universam ferè cutim contexerint: *Puerulam* vidi cujus corpus *bis* variegatè erat perpictum, *maculæ* tamen omnes sudore elicito evanuêre, & *ægra* rediit in vices pristinas: aliquandò tamen is observabatur lusus, dolúsque *morbi*, ut periodis incertis *petechiæ* semet subduxerint, & vicissìm redierint; *Exanthemata* sci: toties prostabant, quoties *Natura* ad *veneni* exter-

ter-

terminationem lacessita erat, quæ vel *spiritibus tergiversantibus*, aut frigore appulso recedere consueverunt.

Opportunè hic animadvertendum, *petechiarum eruptionem* perpetuò ferè fuisse *Symptomaticam*, rarissimè *Criticam*, quarum itidem non *idem* usque *color*, *rubicundus*, *violaceus*, *lividus*, *citrinus*, etiam & *nigricans*, juxta *mineræ morbosæ* indolem, & tincturam, *virulentiæ* quoque gradum, vel complicationes varias, injuriasve extraneas: hinc *earundem* prompta, & expedita in *Stigmata pestilentialia* transmutatio, ad quæ deinceps progredior.

Stigmata pestifera à *Nostratibus*, **Tokens** nuncupata, velut *pignora*, sive *mortis Symbola*, nil aliud sunt nisi minutissimæ, & discretæ Syderationes, quibus frequentiùs solenne primò radices intùs agere, velut colliculo pyramidali consurgentes; illarum sci. basin posuit *venenum pestilens* intimiùs secretum, atque consuetâ istiusmodi affectuum propagatione partes proximas sensim corrumpens juxta *pororum* deductionem, & configurationem, cutis superficies tandem commaculata fuit. Quin-

Quinetiam ab extra *Syderationum harum* causæ petantur, putà ab *aeris injuriâ*, ubi *miasmatum pestiferorum* deficit, vel inhibetur *exhalatio*, ubi illa in *spiraculòrum cellulis* detinentur, imo & figuntur; adeò ut *ventilatione irritâ* hinc aucta fuerit *mali* virulentia, & in parte affectâ *vitalitatis* extinctio secuta.

Non est cur repetam, nonnullis *stigmata hæc* fuisse inusta sanitate aliàs inviolatâ; quod nisi abundè constiterit, in pleniorem illius fidem, è multis pauca promerem experimenta; ut tamen Lectori cuilibet hâc in re satisfaciam, nonnulla enarrabo.

stigmatum malignitas sine actionum læsione notabili se prodens

Ad *Puellam* correptionis perendiè accersitus eram, quæ *citra difficultatem* spiravit, extrinsecùs *calor* mitis, & *admodùm blandus*, interiora utique *manifesto* non conflagrarunt *incendio*, pulsus haùd inæqualis, aut irregularis, nullus denique *eam* torsit cruciatus; è contra verò omnia tam *pacata*, tam *serena*, perindè acsi nulla ægritudinis procella jactaret, nedùm impenderet vitæ jactura: reverà mihi non constitit de causâ ægritudinis, quam simulasse morbum suspicabar, donec

the-

thorace nudato indubia hìc illìc stigmata pro more compuncta, partem sensu vacasse indicaverint, meritò habita properantis fati arrhabones; eâdem nimirùm nocte *puella* expiravit, vix dum vel suo, vel astantium judicio *valetudinaria*.

Paulò post *Viduam* invisi *Sexagenariam* à quâ (coufecto ferè prandio hàud parco, quippe præter carnes ovillas stomachus adhuc latrans pullum gallinaceum expetivit) tolli mensam jussi: posteaquàm nonnulla de statu ipsius presenti percontatus fuissem, se nunquam toto vitæ curriculo saniorem assèveravit, admotis exìn digitis arteriæ, intermissionem crebram cum formicatione deprehendi, collo demùm & pectoris regione lustratis, *innumera* detexi *ecthymata*, signa proh nimiùm manifesta *mulierem* benè *pransam* apud *Inferos* cænaturam.

Quoad *Stigmatum* utpote non *gangrænatorum* interstitia, limites sci. observantium, hoc salinæ potiùs *veneni pestilentialis* qualitati, quàm ejusdem *putredini cadaverosæ* attribuendum arbitror; *seminario* nimirùm *maligno* dispersìm per *pororum* meatus erupturo, cujus egressu propter

conſtipationem denegato, nil miri id in *ſpiraculorum cutaneorum* tubulis hærere, & illìc concreſcere, impedito etiam *ſpirituum* influxu, Syderationem figuræ orbicularis inducere.

Proinde ab *acore* miaſmatum non tantum *obrigeſcunt* partes extimæ, ſed *vitalitatis* extinctione redduntur *Sphacelationi* valdè obnoxiæ: Sed de his abundè ſatis; nam idem eſſet meridiano Soli lumen mutuare, ac in harum rerum confirmatione teſtimonia quotquot ad manus proferre.

Stigmatum color.

Stigmata inter ſe paulùm oppidò diſcrepabant, ratione *coloris*, & *indurationis* diſcriminanda, de eorum *colore* mox diſſeram: Sugillationum *indurationem*, vel potiùs *corneſcentiam* acu majuſculâ, vel ſcalpello explorare mihi pro more erat, ad diſtinguendum *puncturâ* inflictâ, utrum *vitâ ſenſuque* pars privaretur? conſpicuè hinc *ſtigmatum* Varietas, & diſcrepantia; levi negotio *nonnulla* pertudi, *alia* utpote *calloſa*, *cruſtucea*, & *uſque indurata* terebrare plurimum habuit difficultatis: è *ſucco nervoſo*, ſive *gelatinâ quâdam* in gummoſam ſubſtantiam *excoctâ*, vel *concretâ*,

Stigmatum materia.

aut,

aut, *morticinorum* adinstar è medullâ ossis affectâ *sugillationes has* confici, & oriri conjicio; hùc etiam spectare videbatur stigmatum quorundam *color ferruginosus*, & intima cum *nævis* congruentia, horum consimilitudo in iis distinguendis uel expertis quibusdam præbuit errandi ausam.

In re tam seriâ historiam de *puellâ quâdam* haud infacetam intertexere liceat, hæc sci: diluculò ædes meas accessit, soluto postmodùm *nutricum*, & *ægrotantium* cætu, tristis & conturbata mihi appropinquavit, interroganti quid rei, tremebunda, & pænè prolapsa respondit, se effractâ domo in quâ cum Vetulâ secludebatur (cæteris à Lue jugulatis) ad me venire, horam mortis propè instantis percontaturam, institi causam periculi imminentis sciscitari, tum velut semimortua, *stigmata* cruri *inusta* ingemuit, *lustratis* itaque *maculis* errorem propè fatalem deprehendi, eò quòd *nævi* neque à *puellâ*, nec a *nutrice* priùs detecti utrisque egregiè imposuerunt; re cognitâ alacritèr virginem mirè consternatam, & metu frigido exsanguem allevavi, quam omnem protinùs excutere formidinem jussi, quo-

historia de stigmatibus ... nævis ... gis.

niam efficacissima ad manus erant medicamenta, *Lue* tamen *sanatâ* cicatrices illas tanquam vestigia mali indelebilia hæsuras dixi, *puella* spei plena domum reversa sudavit, à *timore*, juxta ac *omni pestis suspicione* liberata; reverà persvasissimum habeo, ut nisi animum ipso temporis articulo trepidanti addidissem, *juvencula* exspes vitæ concidisset, fati quippe advenientis vel mendax præsagium *timidos* exanimare posse apud omnes sanè compertissimum.

Stigmata autem nonnulla cum *nævis* tam gemella erant, ut non tantùm *puella incauta*, sed etiam *Chirurgi*, *aliique* illorum faciem, & doctrinam ignorantes gravitèr de iis hallucinarentur: Quin & à punctione *stigmatum* præfatâ, an *cutanea*, vel *profunda* essent, mihi constitit satis exploratum; siquid enim restiterit sensibilitatis, spem nullo modo abjecimus, eò quòd *Stigmata* cuti tenus *impressa* multoties cum senectâ fuêre *decidua*, & è contra *insignita* quotquot, indubia mortis auctoramenta meritò habebantur, si medullitùs penetraverint, extinctâ sci: vitalitate, & inductâ sphacelatione: *Comate* autem sive

deli-

delirio gravi quempiam premente, sæpenumerò universum corpus sensu orbatum animadvertimus; ita ut, si membrum intactum, & sincerum secueris, vel prædicto modo fodicaveris, haud gravius damnum sentiret æger, quàm præsente syderatione, Frequentèr tamen memoria ante obitum rediit, sensu penitùs deperdito.

Viscera porrò, non minùs ac corporis *externæ partes* erant frequenter nigro carbone notata, immò occurrebant quandoque pestiferè interpuncta, nullis *ad extra* notis tum conspicuis.

Stigmatum magnitudo varia, nunc *contractiora* majoris aciculæ caput referentia, nunc *ampliora*, & magis *patula* visebantur, oboli, vel denarii nummarii latitudinem adæquantia, interdum è multis minutulis invicèm conglomeratis *conflatæ Vibices*, quæ in *peste nuperâ* visu rariores.

Postremò, *stigmata quædam* erant *depressa*, alia *prominebant*, in plerisque non nisi elapsis aliquot horis ab exitu *correptorum* apparuêre; nimirum *Lui* non suffecit mortales jugulare, nisi cadavera exhibuerit victoriæ trophæis adornata: *Nutrices* hâc de causa *astutiores* cadavera nuper

defuncta linteis madidis induere solebant, ut sci: fermentatione *humorum venenificorum* sedatâ, porisque obseratis *Præfecti Sanitatis* hoc artificio seducti, ædes non occluderent.

Stigmatu[m] ... et duratio. Utcunque *stigmata* hæc *profunda* perpetuò haberentur mortis *Legati*, tamen ad biduum, saltem aut triduum, immò ad dies quatuor stigmatici plerique erant superstites, fato ante oculos posito, ut vivi, & videntes perirent.

SEC-

SECTIO SEXTA.

De Pestis nuperæ Signis Prognosticis.

CUm tot, tantisque *Lues Nupera* mortales incesserint dolis, & omnifarias miscuerit neces, ita ut vix certi quid de ejus eventu colligi, ne dùm pronuntiari potuerit, in auguriis tradendis *oculatissimos* sanè, & admodùm *consultos* esse *medicos* impendiò interest, nè turpitèr in *se*, nè in *Artem Sacram* incauti flagitiosè delinquant, *sanitatem* deploratis temerè spondendo, & pari quidem deviatione, ac inscitiâ *nigrum Theta* denuntiando convalescentibus: quamobrem ut dehìnc infames hosce scopulos *posteri* vitent, quæ ad rem hanc faciunt non sine quotidiano vitæ periculo per spacium semestre & ultra, conscripta in *reipublicæ medicæ* commodum candidè & lubentissimè proferam:

Signa Prognostica vel *ipsam* respiciunt *Pestilentiam*, quoad *ortum* ejus, *statum*, *& periodum*, vel correptorum denotant *interitum*, aut *convalescentiam*.

Ab indiciis Certis, & indubiis eruptionem Pestis manifestam per spatium diutinum præcurrentibus, haud inauspicatum sumitur de illius tyrannide præsagium.

Constitutionem sci. *pestilentialem* apertè indicare solent *dolores acres*, & *immites*; item *tumores* locis, partibusque jamdudùm affectis denuò recidivi cum *ingenti cruciatu*; etenim res est haud infrequens, non nova, ut in iis qui pridèm *Luis* impetum sustinuerint, *Bubones*, nec non *Carbunculi* dextrè licèt *sanati*, iterùm tamen *emergentes*, ob quædam *apparatûs pestilentialis* Vestigia altiùs impressa, & planè indelebilia, sive ob *magnetismum*, tempus *adventuræ pestis* sublucanum è longinquo patefecerint, & morbi malitiam præmonstraverint.

Quoties insuper *morbi chronici* in *acutissimos* mutantur cum insuetâ *Symptoma-*

tum

tum vehementiâ, toties *exitiosa tempestas pestilens* præ foribus; valetudinarii siquidem quodvis incommodum, ac detrimentum suscipere sunt magis parati, quàm alii ægritudinis expertes, & integri: Quocircà à causa naturali, nempe aliquali corporis alteratione, obscura licèt ratio peti potest, cur infirmi *futuras aeris mutationes*, & *alias* ab extra *injurias*, quasi cœlitùs admoniti, citra ambiguitatem prædicunt; & quò *miasmata vegetiora*, eò citius ægri *prævia* ejus delibant *seminaria*; nam *Pesti* solenne *effluvia quædam* velut *tot Lictores paludatas* præmittere, quæ *languentes*, & *imbecilliores* primò adorta, eos exercent, & *humorum* diu *congestorum* iners Imperium demutando, ad se *Dominium* transferunt, ex officio; & gubernationis lege *humores crassos* subtiliantia, *pigros*, & *veternos* acuentia, *fermenta* immutantia, *liquores* accendentia, & denique *alterationes* etiam *contrarias* inducentia.

Huc porrò refertur *pecorum Lues* humanæ pestis frequens nimìs anteambulo; eò quod *animalia hæc* sub dio utplurimùm noctu, & interdiu degentia, non *aerem* duntaxàt,

pecorū plages

duntaxàt imbibunt *corruptum*, sed ratione *herbæ vitiatæ*, cui sæpè insidet *tabes pestifera*, tum quoque propter *virtutis* impotentiam *Luis* vel *tyrocinio* cedentem, *primaria* ejus *rudimenta* sentiscunt, uti hinc ingens *pecorum* Lues, ita in aprico prostant *magnæ pestilentiæ* vexilla.

Quinetiam quando *de nihilo mortalium animi terrore, & metu concitantur*, & sunt *portentorum novorum*, & *perhorridorum* aucupes; adeò ut hinc *plebs pavida*, & *consternata* pestem avidè præstoletur, ecquis *præludium ejus* procul abesse nescit?

Certè hoc Problema rationi minùs absonum videbitur, perspecto benè *Spirituum* cum *rebus occultis*, & *longè dissitis* commercio intimo, & familiari; hæc qui contemplatus fuerit, facilè intelliget spiritus *impressionum subtilissimarum* capaces fore, ob commune vinculum consimilitèr in *phantasiam* operari, & futuri mali *confusam* licèt defigere *ideam*, proinde absque ullâ *miraculi* præfatione eventura præscìscat populus.

Ultimò, singula cujuscunque ordinis quæ *hostis ingruentis* proclassico dant signa *mali*.

pestis præ-
sagium

malitiam Luis utique eloquuntur; auguriis quippe haud fallacibus diu prævolantibus, impulſum vaticinium ab extimâ *miaſmatum peſtiferorum* efflorefcentiâ excitatum clarè manifeſtat, atque quò mali *proditio remotior*, eò *atrocior* ſolet eſſe *pernicies*, quoniam *irradiationes* in diſtans *temporis*, vel *loci* intervallum propagatæ, à *causâ* quidem *magnâ*, & *energeticâ* pendere videntur; cùm igitur *ortus Peſtilentiæ* perrarò *inſtantaneus* fuerit, ſed *gradatìm diffuſus* juxta ſci: *lentam*, *claudamque* nitro-aereæ venenoſitatis *eruptionem*, ſi modò *prima* ejus *lux* tot hominum oculos perſtrinxerit, quodnum precor erit de *jubare meridionali* judicium?

Lues primo ſtatìm ab ortu effera, & exquiſita, brevi ſpatio terminari ſolet.

Peſtem appellor *exquiſitam*, quæ *ætate robuſtiſſimos* celeritèr jugulat, & confertìm longè, latèque diſſeminata, in omnes oppidò debacchatur, exploſo ſimul, & ſemel ſeminario peſtilentiali, ideóque citiſſimam fore ejus diſſolutionem, ſive extinctionem, ſpondere auſus ſum.

Quantumcunque spatii à Luis inchoatione, sive ortu ad statum, par sanè intervallum ab ipsâ acbme ad ejus recessum, & periodum.

Viz. Non per *saltum*, sed *motu regulari* progreditur *virus pestilens*, quod (nè plura, vel longinqua loquar) in *peste nostrâ* luculentèr emicuit, hoc ampliùs patebit in Synopsi *funerum* annexâ.

Sublatâ, evacuatâ, vel extinctâ pestilentiæ causâ, effectus mox deficit, & tollitur.

Uti flamma desiderato quo alatur pabulo, languescit, ac moritur, ita nè cesset, pereatque *seminarium pestilens* opus habet *refocillatione*, *idoneoque alimento*, Fomite nunquam longævius: Lubens tamen agnosco *prunam pestiferam* aliquandiù posse *favillâ* obvelari, & velut *consopitam* per aliquot annorum lustra jacere; tandem verò recrudescere consvevit malum post lucida typorum intervalla causâ etiamnùm vivâ,

vâ, & vigente: hinc fortaſſis quorundam error opinantium; mundo *Peſtilentiam* ferè *coævam*, quam ex occaſione rerum graſſari ſuſpicabantur perquam deluſi; illa ſiquidem *mineræ peſtiferæ* vegetatio poſt aliqualem receſſum, eam radicibus niti palàm oſtendit, quibus demùm evulſis, vix mihi conſtat quæ ejuſdem dari queat repullulatio: hoc omnifaria *peſtium* varietas ſat ſuperque comprobatum exhibet.

Præſagia jam recto ordine ſequuntur quæ ad *correptorum interitum*, vel *convaleſcentiam* propiùs ſpectant.

Hæmmorrhagia quævis infauſta *Sanguinis* vel *ſtillicidium* mali habebatur ominis; *fluxus menſtruales* (ſicuti priùs allegatum) perpetuò ferè erant *funeſti*.

Alvi fluxus ſaltem in principio ut plurimùm lethifer: quâ ſcilicet evacuatione *inhibetur diaphoreſis*, *vires labefactantur*, *venenum quoque impetuosè petit inteſtina*, *& ibi nonnunquam Figitur Syderationum author:* neque minùs res deplorata,

plorata, si *excreta* fuerint *odoratu fœtidissima* citra alleviationem, si illorum *color viridis*, vel *niger*, aut si *involuntariè fluxerint*, præsertìm si affiixerit *Dysenteria.*

Ubi pulmones teneri, imbecilles, aut vitiati, res utplurimùm infausta.

Equidem nescio in *Peste nuperâ*, an *unus Pulmonarius* evasit; nam observatione quotidianâ constitit *anhelos*, *astmaticos*, &c. ob crebram inspirationem *auræ pestiferæ* plus imbibere, quin & usu nimio *tonum visceris* labefactari, adeò ùt *virus pestilens* in eò velut concenturietur.

Sudores initio prosilientes absque alleviatione ulla, morbo tunc Vegetiori, & ægro langvescente, fatales.

Sudores sine ... Irrito viz. naturæ conatu *venenum* foràs propulsandi, illicò evanescit, & deplorata est omnis convalescendi spes; quin & tanto *spirituum* dispendio artus flaccescere, effætos reddi nemi-

nem

nem fugit: diuturnum quoque *sudoris* profluvium re improsperâ certum habetur *colliquationis* indicium; neque minùs suspecti *sudores fervidi* vesiculas frequentèr excitantes, & *excorticantes*: prætereà, si *sudores frigidi* calidos exceperint, haud incompertum indiscrimine magno infirmos versari: magis autem periclitantur quorum *sudores cadaverosi*; quandoque tamen *morbus fælicitèr judicatus* post *sudoris* aliqualitèr *graveolentis* eruptionem, unà transpirante *veneno pestilentiali.*

Ubi diuturna appetitûs dejectio, ibi res minimè salva, sed è contra longè frequentiùs exitiosa.

Stomachi fastidium (uti è supradictis pateat) insignis habebatur index correptionis, quo diu urgente omninò necesse est, ut ob *nutrimenti defectum* collabantur vires, & *seminarium pestilens* victoriam consequatur, non sine magna suspicione *erosionis*, aut *sphacelationis* in ventriculo.

Sun-

Surditas cum sopore parotides mox emersuras apertissimè denotat.

Bubonibus citra evacuationem salutarem resilientibus ubi Cætera adhuc urgent Symptomata, res dubia, & utplurimum deplorata.

Initium victoriæ è manibus nostris pænè ereptum conjeci, quoties derepentè, & sine causâ *tumores* subsidebant, *venenum* quippe *pestilens* se eximproviso subducens, heu nimis frequentèr interiora petiit, difficillimè evocandum; *sudoribus* tamen *elicitis* cum *virium tolerantiâ*, haud insolens erat ut *Bubones* qui nuper *evanuissent*, denuò *reverterent* re in vado positâ.

Quotiescunque tumores vel decolores, præcipue ad nigredinem Vergentes, vel nondùm suppurati, vel insensiles; ægros in pejus ruere pronunciandum.

Bubones quo plures, modò suppu-

rati

rati eò exitus morbi fortunatior.

Carbunculi semper magis exitiosi Bubonibus jure merito censendi.

Tum ratione doloris, tum quia sunt curatu difficiliores.

Arctiores Carbunculorum limites, Commodus illorum situs, viz. à visceribus, vasisque majoribus, tendinibus præsertìm, *nervisque* remotior; quorum insuper *numerus minor,* rem haùd in desperatis apertè propalarunt; Neque minùs è contra *Anthraces* rapidè instar *Gangrænæ* progessi, *Cordis regionem,* vel *intestina* possidentes, *plures* etiam si essent, sive *livescentes,* in propinquo fata vel lusco exhibuêre.

Stigmata pestilentialia, saltem profunda, sunt mortis angari admodùm pernices, eò quod *mortificatio generalis* presso pede insequi consuevit *particularem:* attamen quandoque (uti è supradictis constat) *induciæ* quibusdum

M

stigmata le-
thalia

dam concessæ nunc *biduanæ*, nunc *triduanæ*.

Symptomatum complicatio vehementium sæpe sæpius perniciem præcipitabat.

Plurima licèt signa recuperandi spem exhibuerint, unumque noxium contra indicaverit, vix difficilis quidem conjecturæ erat, catastrophen appropinquare.

urina fallax. *Ex urinâ Correptorum non Stabile, non exploratum judicium:* horum sanè *lotio* utplurimùm minimè à *sanorum lotione* distingueretur, aliquandò tamen ejus *graveolentiam* vix ferre poterant *inspectores*; hoc serò nimìs sapiens *medicus quidam* expertus est, qui matulâ arreptâ *odorem fœtidissimum* hausit, mox malè se habuit, & spacium intra triduanum occubuit; adeò ut è re turpi aliquandò lucri odor sit fatalis.

pulsus fallax. *Pulsus qui in cunctis ferè morbis*

index

index certissimus, in Lue pestiferâ fallax admodùm, & dubius est.

Ægri in morbi initio, vel statu, comatosi ægrè evaserunt. Sopor lethalis.

Istud à me rerum ordo exegit, ut *signa hæc prognostica* insererem; consultò plurima omisi, cujus delicti gratiam faciat *judicandi difficultas*, & *discrimen*; *Luis* quippe tot, & tantæ erant prestigiæ, tot captiones, ut ægri plures ipso in portu naufragi forent; viz. cùm convalescendi spem velut in manibus haberemus, Subitò mors obrepserit, & nonnullis de quibus actum, & conclamatum, redierit sanitas, velut in Artis ludibrium.

SECTIO SEPTIMA.

De Pestis nuperæ Curatione methodicâ.

LUes *pestifera* quoad exitum semper in bivio, & difficili versari solet, cujus furore impensiùs gliscente, major utplurimùm pars *correptorum* desiderata; utcunque spes non temerè abjicienda, in re licèt arduâ non funditùs desperandum, perinde acsi generis humani *ob contagium* institerit clades, & interitus; quin potiùs calamitatis angustia stimulum, & calear addiderit, & vel ipsa morbi pernicies generosos *Naturæ* ministros *medelam* comparandi studio accenderit.

Methodi Therapeuticæ aditum, & vestibulum ingressurus, paucis hortari *correptos* necesse habeo, qui imprimis submonendi, ut *Numen* omnimodâ supplicatione venerentur, & *precûm* holocausta

causta immolantes, ab Illo tot, tantisque sceleribus violato, auxilium supernè petant, nec non pari devotione implorent *Cælum*, quò remediis dextrè præscriptis faveat, & benedicat.

Dein *malo admodùm præcipiti* laborantes, si modò fuerint *sui juris*, *mentisque Compotes*, exorentur, ut *testamenta* actutùm perscribi curent, & illa incunctantèr signent, nè forsan ob relictas *absque hærede* sarcinas, *rixæ*, & *lites hæreditariæ* de re familiari mortuorum demùm ferantur.

Postremò, ab *ægrotis* impetrandum, ut exutâ morâ se *compositos*, *pacatos*, immò & *morigeros* tradant *erudito*, *experto* & *Cordato medico* in manus, & curam: hinc patet quam dura *medicorum* provincia, in *morbo extremo* sanitati & *ægrorum* vitæ plurimùm periclitanti invigilantium; quàm illorum munus *periculorum* undique plenum, quibus cum *malorum Lernâ* ictu unico dimicandum, uti *aliis*, ita frequentèr *ipsismet* exitiosâ!

Verùm ut ope suâ *Ars Sacra* erigeret, & sublevaret mortales *ægritudine summâ* circumvallatos, *Progeniem legitiman* perennare gestiit, sci. *ab Æsculapii filiis*

haùd in auspicatiùs in *Pestilentia*, quàm *affectuum reliquorum* Curatione, tanquam pro communi *reipublicæ* commodo sudatum; pluribus tempero, indignus sanè *tot Herôum* encomiastes.

Quoniam hâc ex parte *disquitiones medicæ* tam *prosperæ* erant, uti olìm *aliqui* in exploratione *remedii Specifici* adversus *pestilentiam* multùm sudôris impenderunt, operam, & oleum perdentes, utcunque de eò plurima mendacii manifestissima passìm prædicarunt: ita *Cinistones nostri suum* consimilitèr εὕρημα, *suum* πάγχρηστον licèt perniciosissimum miris artificiis celebrabant, & id *credulæ* & *incautæ plebi* vænum tradebant: Certè *impostores*, & *gerrones hi* jure merito censendi *Pestis publica*, quorum opinio à ratione omninò abhorret; nam argumentis utrinque libratis, facilè constat τὸ πᾶν *Luis pestiferæ* absolutorium nullatenùs in rerum naturâ dari, neque *mysterium tale* cuivis mortalium hactenùs innotuisse: quàmobrem juxta *intentiones* in *peste* paritèr, ac in *aliis morbis* seriò attendendas; *methodica*, & *rationalis* instituenda *Curatio*: Nobis quidem viam hanc Regiam in-

ingressis multorum licèt cum strage, viz. *morbi* indole initio non benè perspectâ, & cognitâ (verbis absit ostentatio) pulcherrima stetit victoria.

Superest jam ut præmittam quid à *medicis* factitandum; quum itaque *mali genius* vix ullas concedit inducias, ruptâ protinùs morâ, quàm ocyssimè; & impigrè languentibus succurrendum; opitulandi nimirum *occasioni matutinæ* immineat *medicus*, advoletque in *ægrorum* auxilium; nè forsan ob tardam nimis medicamentorum aliàs efficacium administrationem convalescendi spes pereat, & tam supinæ oscitationis nulla deniceps indulgeatur expiatio.

Tum *accedens medicus* correptum bono esse animo jubeat, languentem voce, gestuque exsuscitet, strenuè culpet *pusillanimitatem*, ex quâ tot ultrò se permittere solent in *miasmatis pestiferi* deditionem, vel hâc de causâ spem sanitatis sibimetipsis præscindentes.

Ultimò, juxta *Collegii Celeberrimi* in Libro præfato *edictum*, in *magnorum*, & *Generosorum remediorum* usu, & administratione, res *summo consilio, judicioque firmo* gerenda. M 4 Im-

An vena secanda?

Imprimis *Celebranda venæ Sectio* necne meritò ambigendum? *quam* reverà hìc pede sicco transiissem, utpote *exitiosam*, nisi quidam, nescio *Audaciæ* magis, an *Imperitiæ* pervicaces, non solummodò *parcâ manu* sanguinem mitti curassent, sed & *iteratis vicibus* copiosam ejus eductionem usque ad *deliquium* nuper suasissent.

V.S. noxia

Siquid *Veterum* authoritas, siquid *Neotericorum* experientia valeat, si denique calculum nostrum adjicere liceat, *Phlebotomia* in *verâ*, & *exquisitâ peste* semper suspecta, nè (quod abundè comprobatum) unà cum cruore purpureo Anima effluat; tam ingens discrimen concomitari experti sumus hanc evacuationem; proinde satis mirari nequeo quâ acti insaniâ Hi *vitæ humanæ* proditores, *carnificinam* exercentes, deliramenta sua alieno damno firmare audeant; utrum à calore intensissimo *Phlebotomiæ* indicatio depromitur? an à *vasorum* turgescentiâ? an ad *miasmatis pestiferi* fugam vulnus aperiendum, per quod exeat, evadat, erumpat venenum? profectò nil magis à vero alienum videtur; quandoquidem nisi unà cum *febre* remiserint *Cætera Symptomata*,

[Calor intensus] in peste non indicat V.S.

haud

haùd dubio in summum vitæ discrimen adducuntur ægri; quî enim *Sanguis* & *succi reliqui* depurentur, si *febrilis calor* re infectâ, immo labe veneficâ herente, & vigente discederet, & extingueretur; ut taceam venenum pestilens *venâ sectâ* se intùs recipere, & illìc defixum manere, quin & *diaphoresis* apprimè *utilis*, & *salutaris* celebratâ hâc evacuatione inhibetur, *spiritibus* non tantùm *depauperatis*, & *perditis*; sed contrarius hinc motus *serosi latici* conciliatur.

In eodem porrò hærent luto argumentum à *vasorum turgescentiâ* petentes; quid quòd dum in *massâ sanguineâ* immanes nimiùm concitentur orgasmi, particulæ *cruoris* discordes, & heterogeneæ in ipso commotionis articulo sese expandere adnitentes, ampliusque exagitationi tantæ spatium quærentes in vasis utcunque distentis *plenitudinem* duntaxàt simulare videantur; nam *venæ* velut *depletæ* subsidere assolent, expectatâ paulisper *liquoris Corcinei* quiete, & pace: proh dementiam *temerariâ sanguinis effusione* vires incassùm prosternendi ob *entitatem* solummodò *plenitudinem*.

nec vasorum turgescentiâ.

Non

Non ea demùm est *auræ veneficæ* indoles, ut *venæ apertæ* portam appetat, & simul cum cruore eliciatur, quæ (sicuti ex memoratis liquet) in *spiritibus*, *vasisque aliis* hospitari gestit, quàm in *genere venoso*; hæc curatio *Lui* appropriata extra omnem dubii aleam constituet.

Quænam denique huic opinioni fides? cùm innumeris pateat experimentis *sanguinem* plerumque in hoc morbo *cum impetu prosilientem* difficultèr sisti, & vulnus ægrè postmodùm coalescere; verum non is sum qui inficior, *phlebotomiam* in febre malignâ, & pestilentiali aliquandò locum habere, & re deploratâ ob *nimium mensium vel lochiorum fluxum* revulsionis gratiâ consultò tentandam; summo tamen sit piaculo illam in *Peste verâ*, & *exquisitâ* celebrare: Unicus tantùm (uti memini) omnium quotquot, ægrè evasit, qui *dominante peste nuperâ* sanguinis detractionem subivit, at sermonem fusiorem super hâc re admodum perspicuâ abstineo, ad cætera minùs controversa transiturus.

Quod ad secundum notabile remedium attinet, viz. *Vomitionem*, crapulâ

præ-

præcedente, in ventriculo saburrâ noxiorum humorum congestâ, urgente nauseâ, ore etiam amaricante, consentiente thoracis, & cervicis conformatione, in morbi infantiâ prodesse queant *emetica remedia*; inter quæ illa eminere videntur quæ Ventriculum abundè nimìs sarcinatum *citra carthar sin* subvertant.

Viz. *Syr. Diasari Fernelii, Syr. scabiosæ Compos. Oxym. Scillit. Sal præsertim Vitrioli*, &c. Antimonii preparationes non æquè arrident: *Medicamentorum emeticorum* Dosis augenda, ut extemplò depleatur *Stomachus*, item serum cerevisiale affatìm ingurgitandum, foliis cardui, scordii, ulmariæ, petasitidis, &c. incoctis, quousque sordes quæcunque *Ventriculi Parietes* emplastrantes benè eluantur; Qui de meo consilio possetum prædictum addito Oxymelite simplici, *nullo licèt emetico prævio*, affluentèr hausêre, levamen inde, & emolumentum illicò experiebantur.

Confecto *Vomitionis* Stadio, quò meliùs *Alexipharmaca Medicamenta* retineantur, *Ventriculi* tonus fatiscens magnoperè firmandus *alexeteriis* admiscendo *Stomachica*: Sin verò *vomitio* urgeat *Symtomatica*

matica, omninò exulant *remedia emetica*; nè medicus, (agyrtarum more qui theorematum medicinalium ignari,) Symptomata promoveat, quæ vires ob irrita conamina prosternere possent, & *mineram morbi* etiam aliunde in *ventriculum* alliciant, illamque inibì figant, unde mox *vomitionis* impetus immanitèr procellosi, nullo quidem artificio compescendi.

Tametsi in aliis affectibus *vomitio vomitione* tollatur, in *peste* tamen *à nauseâ*, & *vomendi propensitate* sinistrè deprimitur indicatio: siquidem *malignitas* vel *potiùs effluvia nitrosalina os ventriculi* vellicare, *nervosam crumenam* licèt *vacuam* subvertere, & *motus* ciere *spasmicos* solent: quorundam *Stomachi* videbantur cibo *graves*, perinde acsi vehes impuritatum illos gravitassent, hi *emetica* ultrò expetebant, quibus morem gerere omninò nefarium fuit; incussa quippe *infarctûs* suspicio à veneficá labis pestiferæ vi dependebat, ventriculo interìm ab *alimento*, & *humoribus noxiis* libero: cætera hìc desiderata in Sectione de Symtomatum Curatione inserentur.

Quinetiam *Purgatio* inter *remedia magna*

na haud perperàm annumeratur sci. *solvenda alvus nocne*, res quidem magis nodosa, & inter medicos dissentionis plenior: revera *Pestium quarumcunque* varietas, *temperamentorum* dissonantia, *morbi* complicationes variæ, *tempestatis* incertitudo, quò minùs regulas tradam hâc in re generales, quammaximè obstant, quarum vice collectiones in praxi quotidianâ celebriores substituam.

Humorum turgescentia, sive *cacochymia* ignis instar speculatorii *proficuam* fore *hanc evacuationem* certò designavit, fæcum *quantitate* potiùs *gravante*, quàm *qualitate* illarum *irritante*: nimirùm cùm humorum *regimini*, *coctioni*, & *excretioni* minùs suffecerit Natura, juvari eam omninò necesse, ut illi per *alvum* opportunè exturbentur, precedente saltem *ingluvie*, ocyssimè, & sine nimiâ morâ *Catharsis* imperanda.

Quod si ob ejus comperendinationem *labis pestiferi* characteres in succos altè fuerint impressi, humorum exterminandorum *depuratio*, potiùs quàm *evacuatio* tentanda videtur: profectò metuendum magis sentinam movere, quàm separatio-

nem

noxa purgantis in peste.

nem occultis Naturæ viribus absolvi posse desperandum; enimuerò sive *sanguinis solutio*, & *fusio*, sive (juxta nonnullos) *ejusdem coagulatio* spectanda; certè hinc, inde *medicamenta* proscribenda videntur *cathartica*, quæ sci. in causâ priori *cruorem* ulterius exagitant, funduntque, & *vasa* reserant labore improbo *claudenda*: *Remedia* etiam *cathartica* nocent in *sanguinis coagulatione* exhibita, eò quod *colluviem* avocant solummodò, & evacuant *serosam*, quâ modò *particulæ tenaciores* immersæ, & dilutæ erant: hinc fit, ut quod priùs *stagnabat*, methodo hâc *incrassatur*, altiùs *impactum*: præter invictam planè difficultatem *cruorem* forte fortunà *coagulatum*, & in vasis *stagnantem* remediis quibuscunque in statum pristinum reducendi, illum colliquandi, & fluxilem reddendi, aut *virus pestilens* intimè implicitum eliminandi, malè metuendum nè minera *morbi* usqueadeò exagitata *intestina* petat, *sphacelationem* inferens.

In *purgatione* ut bono litetur eventui cautè admodùm *vires consulendæ*, quibus prostratis, aut deficientibus *hac minus tuta*, immò *exitiosa* censenda. His

His adde *Catharsin* rem periculosæ plenam aleæ, si alvus *medicamentis purgantibus* nimiùm concitaretur, unde ὑπερκαθάρσις, aut *succorum colliquatio*; *miasmata*, viz. *nitro-salina* e. g. ab haustâ potione *humores* acuente, & rarefaciente, *illos fundere*, & ad *intestina torrentis instar* deturbare apta nata sunt.

In *Spirituum* insuper *morbo* quis amabò *Catharsi* locus? certe mihi plusquam verisimile videtur, *succos corporis* longè citiùs exhauriri posse, quàm *purgationis administratione* spiritus valde oppressos, caliginosos, & propemodùm extinctos, denuò sufflaminari, & in pristinum reduci statum, ac nitorem; cùm denique *venenum pestilens* utpote *subtilissimum* suâpte naturâ *Corporis spiracula* potiùs petere affectet, quàm sentinas *excrementorum crassiorum* secretioni destinatas, prætèrea cùm *evacuatione institutâ* motum adciscat *suæ indoli* contrarium labis venefica scil. à *circumferentiâ* ad *centrum*, quid sibi velint, me latet, qui iteratis vicibus exhibent *remedia cathartica*, undè frequentissimé *viscerum tormina*, eorumque *Sphacelationes*.

Quòd si eò ferat animus, libratis utrinque

que argumentis *alvum exinanire*, in *morbi principio*, & *celeri* quidem *commotione* eam ducere oportet, cui usui *medicamenta* in *formâ liquìdâ* habentur magis opportuna *expeditam* celebrantia *mercaturam* Exemp. gr.

purgantia alexipharmaca. ℞ *Aq. Angelicæ simpl. Tartarizatæ* ℥ ij. *Syr. de spinâ Cervinâ* ℥ j. *Elix. proprietatis Crollii vel Antipestilentialis* ℈ j. *& interdum* ʒ *p.* dissolve *salis absynthii gr.* viij. *M. S. Fiat haustus horâ commodâ, & typo remittende dandus: Pilularum Ruffi solutio, viz. ad* ʒ *p. vel* ʒ *j. plus, minusve in aq. Calendulæ* quibusdam magis arridet; quibus tamen *pilulæ magis* placent, ii *massâ* utantur *sequenti.*

sunt suspecta ℞ Extract. Pilularum Ruffi ʒ ij, resin zalapii ℈ j, trochisc. de rhabarb. ʒ j. gum. ammoniaci in aceto scillit: soluti ʒ j. salis Tartari, absynthii *ana* gr. viij. cum tinct. Theriacali q. s. fiat massa, è cujus ʒ j. conglobentur pilulæ vij, vel viij. Dos. in constitutione athleticâ ad ℈ ij. prout medico visum fuerit varianda.

In morbo *induciarum* omninò impatiente expedit ὀλίγως, & non βραδέως evacuare;

ita ut humores *priorum regionum* peccantes in *morbi ortu* actutùm exterminentur, priusquam eos impraegnaverit *venenum pestilens*, & labe illius serpente, in *universos succos* dominio pleno potitum fuerit: certè πεπασμὸς hìc non expectandus, nullum habent locum *alterantia*, & *digerentia*: Ego autem *alvo suppressâ* satius duxi illum *glandibus* educere, quorum usum purgationi intestinorum commodiorem, & tutiorem comperi.

Caeterùm *medelae cardo* ex omnium quotquot *Authorum*, & *practicantium* placito, & consensu, in hoc praecipuè vertitur; nimirùm in citissimâ *veneni pestilentialis* expulsione, quam mirè, & unicè praestare valent *Alexipharmaca*: faecibus itaque priùs ablegatis, ad haec correpti, tanquam ad sacrum Asylum, confugiant.

Remediorum horum copia tanta suppetit, ut *Natura* in re nullâ solertiorem, sollicitam magis, & indulgentiorem se praebuerit, quàm in praesidiorum adversus *Luem pestiferam* benevolâ largitione; neq; infaelicior hâc ex parte *Ars medicinalis* in variis simplicium praeparationibus, quibus opportunè admodùm tam gravi occurratur malo.

Verum ſeligenda ex hâc densâ *ſimplicium* ſylvâ; quæ virtute vegetiori pollent; is quippe juxta adagium Μορμολυκείοις ἐκφοβεῖ τὸν λέοντα qui *Luem peſtiferam*, quorumcunque morborum facilè principem, ſe poſſe crepundiis domare confidit, quæ ſæpenùmerò *medicamenti ſegnitiem*, pariter ac *medici conatus ſupinos* ulciſci ſolet, tardi ſcil. eventûs expectatione tutelæ efficacis occaſio funditùs perit.

Inter *Simplicia* è triplici *Vegetabilium*, *Animalium*, & *Mineralium* regno petita, ſupereminent (ut à Vegetabilibus exordiar) Radices *Aſari Virginiani*, *ſive Serpentariæ Virginianæ* modò recentes, & aromaticæ; crebrò reverà cœpit me admiratio in *radicibus tam exilibus*, velut *fibrillis reptatricibus*, dotes tam inſignes latere, *ſaporis* tamen *acris*, & *mordacis* acumen, *odorque* naſum feriens *egregiè aromaticus*, vim, & præſtantiam apertiſſimè indicant eximiam, & planè divinam; ita ut inter *diaphoretica*, & *Alexiteria*, neſciam quid in *miaſmatum peſtiferorum* expulſione efficacius fuerit, & generoſius.

Doſ. radicum in Alkool v. a. e. reductarum à gr. iiij. vel vj. ad ℈ ij. ex vehiculo idoneo,

idoneo, *ætatis* interìm, *temperamenti*, & *sexûs* ratione habitâ.

Secundum jure merito locum merentur *Radices Contrayerva*, è quibus etiam *Lapis* oppidò celebris conficitur, cujus descriptionem paulò post tradam: Dos. harum radicum subtilissimè pulveriz. à ℈ j ad ʒ j. ex aq. angelicæ, scordii, calendulæ, vel vino, &c.

Quin & *radices alias* ex usu quotidiano ægris plurimùm profuisse experiebamur, è quibus pro re natâ variæ compositiones conflatæ erant, ut viz. quod singulæ non efficerent contortis viribus junctæ exequerentur; in hac classe collocentur *radices Angelicæ*, *Scorzoneræ*, *Petasitidis*, *Imperatoriæ*, *Tormentillæ*, *Zedoarii*, *Allii*, *Helenii*, *Valerianæ*, *Aristolochiæ*, *Gentianæ*, *Dictamni*, & *reliquæ*, si quem varietas teneat, è libris aliorum eruendæ.

A me autem gratitudo exigit, ut pauca hìc de *Zinzibere* subnectam, cujus pulverem, atque condituram, multotiès cum faustis ægrorum rebus exhibuimus; nempe hunc ad provocandam diaphoresin, atque illam ad vim *contagii pestilentialis* præcavendam.

E radicibus præfatis, vel cum spir. Vini rectific. vel cum aceto radicali parari queant *Extracta*; *subtiliores* quidem, & *vegetiores particulæ* mole corporeâ, & inutili exutæ, ex omnium medicorum consensu evadunt magis *medicamentosæ*.

Vegetabilium folia in praxi nostrâ usitatissima; nimirum *Scordii*, *Rutæ*, *Salviæ*, *Veronicæ*, *Dracunculi*, *Centaurii min. Scabiosæ*, *pimpinellæ*, *Calendulæ*, *Melissæ*, ê quibus expeditæ juxta rei angustiam variæ remediorum formulæ.

Aquæ ex herbis prædictis *stillatitiæ* si modò *redolentes*, & *sapidæ*, viz. (sale volatili non spoliatæ) vehiculi vice, remediis magis energeticis optimè inserviebant: quæ interìm *insipidæ*, & *officinis solummodò ornamento sunt*, nè tantillum emolumenti languentibus præstitêre.

Clyssus herbarum memoratarum aquis anteferendus videtur; hoc scil. artificio conficiendus viz. eliciatur magna quantitas *aquæ* seu *phlegmatis* ex herbâ viridi, & succulentâ, ex aliâ dictæ herbæ quantitate succus exprimatur, per residentiam depurandus; dein ad mellaginem fiat exhalatio, cui phlegma affundendo cum

tan-

tantillo ſpir. vini extrahatur tinctura, quæ demùm per exhalationem lentam reducatur in extractum, item ex herbâ ſiccâ extrahe oleum, & è magmate ſ. a. ſalem.

℞ Extracti partes quatuor, h. e. ʒ iiij. ſalis ℥ ſs. ol. gutt. 50, Miſce v. a. e. ſimul, fermenteſcere ſinantur per menſis ſpacium, eouſque agitando, donec amicè omnia aſſocientur: *Valentia* quoque, vel *ſuccus* dicto modo inſpiſſatus, uti ſummarum eſt virium, ita vel tempeſtate hyemali ad uſum medicum decoctionum loco ex herbis exiccatis conſtantium, proſperè depromatur; qui tamen nervoſior evadit *Luis* Antagoniſta, ab additione ſalis Alkali menſtruo proprio ſ. a. ad plures vices imbuti: remedio nimirùm hoc *tonus ventriculi* corroboratur, *putredo* ablegâtur, *effluvia nitro-ſalina* oppugnantur, ſaltem præcipitantur, *diaphoreſis* denique provocatur.

Baccæ inſuper quædam maximo in praxi uſui fuêre; viz. ſudorem egregiè movebat *pulvis baccarum hederæ* ad ʒj. ex aceti ſambucini partibus duabus, & vini albi parte tertiâ: idem quoque præſtabat *ſpiritus è baccis ſambuci elicitus*, peractâ

 fermen-

fermentatione, exhibeatur ad ℥ iij. vel iv. quin & *spiritui è baccis Juniperi* ad ℥ j. dato, uti & *spiritui è Juglandibus recentibus* cum spir. theriacali, *seminibus* denique scil. *cardui*, *citri*, *calendulæ*, &c. suæ constabant laudes, utpotè *sudorem* potentissimè educentibus.

In Universo *Simplicium* medicamentorum censu vix aliquod (ut opinor) per aliquot majorum sæcula medicamentum habitum celebrius, quàm *Lapis Bezoardicus Orientalis*, permagni sanè æstimii ad hodiernum usque diem: Absit ut petulanti contradicendi animo veritatem exploraturus, tot, & jam tantis experimentis munitus, efficaciam ejus hactenùs pulchrè creditam enervare nitar: sed res ipsa palàm loquitur, illum *precii majoris* esse, quàm *virtutis*: profectò lapidem hunc in pollinem redactum crebrò exhibebam ad gr. 40, interdum ad 50, re nondum deploratâ; & obtestor illum expectationem erectam frustrà omninò habuisse; mihi intereà haud constitit lapides hos artificiosè probanti, adulterinos fuisse, & factitios.

Quinetiam *pulvis Monocerotis* pridèm inter

inter *Antidota* ferè principatum obtinens nè hilum profuit; hujus à *Mercatore quodam* Doſes aliquot accepi, *eximiæ virtutis* periculum ut facerem; verùm qui *columbas pullos*, *feles*, & *canes* (uti Vir ingenioſus referebat) à *toxico arſenicali* pluries liberaſſet, *veneni* tamen *peſtilentialis* expugnationi minimè ſuffecit: ſi hodiè in controverſiâ non verſaretur, an tale Animal à quopiam integræ fidei viſum uſpiam, ſi ſtupendas inſuper concederem dotes, profectò tanti pretii remedium, *Magnatum* duntaxàt, & non *miſellorum* affectibus dicatum videretur: calamitate autem publicâ graſſante, Achivi ut plurimùm plectuntur, quibus ſublevandis ut plebeia à *medicis* excogitentur medicamenta oportet, in quorum catalogo, imprimis occurrunt *Trochiſci viperarum ſale proprio conditarum* ad ℈ iiij. ex *aq. Scordii compoſ.*, vel *ſal viperarum volatil.* ad ʒ ſs.

Trochisci e [illegible] volat. viperarum.

Ad nos miſit Trochiſcos ex *Angliâ Americanâ* Vir Digniſſimus, è carne anguis caudâ crepitante, noſtro idiomate **Rattle-Snake** confectos, à quibus commodi, & levaminis plus ægris, quàm à noſtris domeſticis obtigit.

Bufonum pulvis in omnium ore palmaris, bubonibus etiam cum Nitro calcinatis, tot, & tantis encomiis neutiquam par fuit: auspicatiùs quidem, & ex voto cessit *Spir. Cornu Cervi* ad ℈ ij. vel ʒ j. ex aq. epidemicâ.

Juvenem summa spirandi difficultas tenebat, arteriæ vibratio cessare videbatur, omnia demùm ultimum languentis spiritum in labris supremis hærere enunciarunt, huic exhibui *spiritûs præfati* ʒ j. ex aq. Scordii compos. ℥ iij. morbo pertinaciter hærente, post trihorium iteravi potionem, addendo Spiritûs ℈ j. & admota erant quinque Vesicatoria, semihorâ vix elapsâ calor viguit, artus movere cœpit, & sensìm se recollegit, ab orco revocatus: tandem cùm exitus in facili, en ab ulcerum in suris internis à vesicantibus excitatorum decoloratione, nec non sensûs abolitione sphacelationem propè imminentem! partibus tamen affectis profundè incisis, scarificatis, & v. a. e. embrochatis, hausto etiam bis de die remedio memorato, res iterùm (cœlo adspirante) in integro: viz. Spiritus hic prout flammifer, actutùm se per universum corpus diffun-

dere pôtens eſt, ratione volatilitatis ſalinæ qualitatem peſtis Salino-malignam corrigendi vim habet: nè plura dicam Spir. C. C. eſt *egregium diaphoreticum* in quaſcunque morbi quantumvis efferi tentationes.

Quotieſcunque res in anguſtum adducta, ad *mineralia* confugiendum, quæ vi, & armis *hoſtem peſtilentialem* foràs projicere perhibentur, inter quæ agmen ducunt *Bezoarticum Minerale*, *Sulphur Auratum*, atque *Aurum vitæ*, &c. præparationes ex aliorum chartis depromantur.

Vereor ſanè, nè nimius fuerim, in remediorum hujus ordinis enumeratione: quanquam non me latet *monomachiam* h. e. ſimplicium diſcretorum certamen ſingulare poſſe *Luem*, utique & *alios morbos* edomare; ita ut unum (virtute ejus cognitâ) ſit par bello: quoniam tamen *huic malo* tot accedere ſolent *complicationes*, machinationes quoque ejus admodùm ſunt verſipelles; quidni ad pugnam *acies inſtruenda*, auxiliumque confœderatorum maturè implorandum, ut denſatâ acie contra vim, conjurationem, & morbi gravitatem marte proſpero contendatur. In

quem

quem usum *multiplices* varii generis ab Æsculapii filiis *inventæ compositiones*; quædam prolixiores, perinde acsi in Hecatomben ad pacandam Luis sævitiam universa propemodùm medicina immolaretur.

Abs re nostrâ omninò foret medicamenta quidem innumera, ex aliorum libris decerpenda, hìc proponere; mihi solummodò hoc pensi incumbit; nempe ea commemorare, quibus nos potissimùm utebamur, quæque simul fortunavit experientia: cœptum hoc aggressurum *gratitudo*, & *officium* jubent, ut à *præscriptis in Libro Collegii celeberrimi propalatis* exordiar, inter quæ occurrit *Aqua Epidemica*, jam officinalis.

Aqua Epidemica. ℞. Radic, tormentillæ, angelicæ, pœoniæ, zedoariæ, glycirrhizæ, helenii ana ℥ ss. fol. Salviæ, Chelidoniæ, rutæ, summitat: rorismarini, absynthii, roris solis, artemisiæ, pimpinellæ, dracunculi, scabiosæ, agrimoniæ, melissæ, cardui, betonicæ, centaurii min. fol. & flor. calendulæ ana M j. (alii addunt flor. papaveris errat: paralys. ana p iij.) incisa, & contusa infundantur per triduum in lib. viij.

viij. vin. alb. opt. dein F. cauta diſtillatio & liquor uſui reſervetur: Hoc tamen obitèr animadvertere liceat viz. *in Peſtis Curatione* non ad *pompam* è numeroſâ ſimplicium congerie, quàm in *correptorum ſanitatem* concinnandas eſſe remediorum formulas. N.B. dicta aqua nequaquàm omnibus indiſtinctè propinetur, conſimiliter nec aliæ ejuſdem indolis, viz. *purgatione lunari inſtante*, nè forſan menſes immodicè fluant, neque *fœminis* exhibeatur *in utero habentibus* abortum proritans.

Præterea *Liber Collegii* ſuprà *laudatus*, uti *præſidiis officinalibus*, ita *aliis morbo appropriatis* erat refertiſſimus, è penu locupleti paucula exhauriam.

℞. Diaſcordii, vel Mithridatii ʒ j. vel ℥ ſs. fiat diſſolutio in lib. ſs. poſſetalæ alteratæ cum partibus æq. vini albi, & aceti opt. Miſce detur hæc potio fervefacta, ægro ſtragulis benè cooperto. *potio sudorifera*

Vel ℞ radic. Angelicæ ℥ ij. tormentillæ ℥ j infuſis, & decoctis in aq. font. q. ſ. ad tertiæ p. conſumptionem, adde ſucci limonum ℥ iij. vel aceti ℥ j ſs. bibat correptus ℥ vij. vel viij. hujus apozematis calfacti: Vel *Apozema sudoriferum*

℞. Sem. pætaſitidis ℈ j. ſem. citri gr. xxvj. *Pulvis sudorifer*

xxvj. cuchianellæ ℈ ſs. caphuræ gr. xij. miſce, fiat pulvis, ex hauſtu aq. cardui, calendulæ, vel ſcordii ſumendus.

Vel ℞ expreſſionem ſtercoris vaccini recentis in aceto acerrimo infuſi ad cochl. vij. vel viij.

Vel ℞. Theriacæ Androm. ℈ ij. Elect. de ovo vulg. ℥ ſs. factâ diſſolutione in hauſtu poſſetalæ carduatæ, fiat potio, bibatur calefacta expectando ſudoris exundationem.

De medicamentis reliquis *in dicto Libello* promulgatis, in pauperûm uſum concinnatis, alibì verba faciam, ad ea jam tranſiturus, quorum vis, & efficacia ex uſu quotidiano eximiè eluxit, atque in primâ acie comparet.

Decoctum Antipeſtilentiale Compoſitum.

℞. Radic. Scorzoneræ, petaſitidis ana ℥ v. angelicæ, tormentillæ C.C.C. ana ℥ j. fol. Scordii, ulmariæ, meliſſæ ana M j. flor. calendulæ, borrag. ana M ſs. bacc. juniperi, hederæ ana ℥ j. ſem. citri ʒ ij. coriandri præp. ʒ j. ſs. caricas numero iij. inciſa, & præp. in duabus p. aqu. font. & tertiâ

p.

p. aceti opt. infundantur,& decoquantur, ſub finem addendo glycyr. taleolatim ſectæ ℥ j. in expreſſionis ℔ iij. diſſolve theriacæ Androm· ℥ iij. nitri puriſſimi ʒ iij. & adms interdum Spir. Vitrioli, vel Sulph. guttas aliquot ad leviuſculam aciditatem; & nonnunquam ſyrupum è ſucco citri, limonum, vel meliſſophylli immerſimus:verumenimverò cùm in ſummo rerum diſcrimine , *periclitanti vitæ* potiùs, quàm *guſtui* conſulendum,*ſaccharata* pluries omiſſi, ſcil. vires remediorum tum *obtundentia*, tum *gulæ* magis, quàm *ventriculo peſtiferè affecto* accommodata, Doſ. ad cochl. viij. vel x. ſextâ quâque horâ ad quatuor vices.

Aqua Alexiteria.

℞. Radic. Contrayerva ℥ j. ſcorzoneræ hiſpan. , angelicæ ana ℥ j. ſs. fol. Scordii galegæ ana M iij. fl. roſ. rubr. calendulæ ana p. iij. raſ. C. C. eboris ana ℥ j. bacc. juniperi, hederæ ana ℥ ij. in aceto ſambucino per triduum macerat : dictamni cretici , cortic. limonum ana ℥ j. ſucc. meliſſæ, cardui, angelicæ ana ℔ ſs. aceti opt. ℔ ij. diſtilla in organis humilioribus poſt. deb. infuſionem.

Vel,

Vel,

℞. Succ. Scordii, acetosæ ana ℔ j. galegæ ℔ ſs. ſucc. limonum, aceti opt. ana ℔ j. theriac. Androm. ℥ iij. digere & diſtilla Doſ. ad cochl. vj. vel viij.

Vel,

℞. Aquæ Alexiteriæ ℔ ij. theriac. Androm. ℥ iij. Elect. de ovo ℥ j. digere, filtra, & uſui ſerva, Doſ. ad cochl. vj. vel viij. phialam agitando.

Vel,

℞. Summit. abſynthii, rutæ ana M j. Scordii, dracunculi ana M iij. aceti ſambuc. ℔ iij., diſtilla in veſicâ, tum in liquore diſſolve ſalis fraxini, cardui, vel Scordii Vitriolat. ʒ iij. Doſ. ad cochl. iv. vel v. efficacitèr elicit ſudorem hæc Aqua.

Spiritus Theriacalis.

℞. Radic. Aſari Virgin. ℥ ſs. contrayerva ℥ j. tormentillæ, ſcorzon. petaſitidis ana ℥ j. p. ſem. cardui, calendulæ, angelicæ, citri ana ʒ iij. quibus præp. affunde ſpir. vini, aceti opt. ana ℔ ſs. diſſolve theriac. Ven. ℔ ſs. adde croci Ang. ʒ ij. miſc. indantur organis vitreis, & poſt octiduanam ſuper cineres digeſtio-

nem

nem, diſtilla, in roſtro Alembici ſuſpendendo caphuræ ʒ iij. Doſ. ad cochl. v. vel vj.

Oleum Diaphoreticum.

℞. Salis Abſynthii, vel Scordii, ſive Rutæ ℥ ij. flor. Sulphuris ter, quaterve ſublimat. ℥ j. ol. Juniperi ℔ j. invicèm miſc., per biduum calore mediocri benè occluſa relinque, dein per Retortam diſtilla, etiam alterâ vice diſtilla, digerendo per biduum, addendo ſalis abſynthii ℥ j. Doſ. ad cochl. unum, vel duo, ex aq. angelicæ, vel ſcordii, ſaccharatâ, ad olei v. a. e. Commixtionem.

Acetum Antipeſtilentiale.

℞. Radic. Scorzon. Hiſpan. Chelidoniæ mai. ana ℥ ij. contrayerva ℥ j. angelicæ, tormentillæ ana ℥ j. p. fol. ſcordii, meliſſæ, ſcabioſæ ana M ij. ſummit. Rutæ p. ij. dictamni cret. M ſs. flor. ſambuci, calendulæ ana p. iij. gr. Junip. ℥ ij. raſ. C. C. eboris ana ℥ j. ſem. rutæ, cardui, citri ana ʒ ij. portulacæ ʒ v. cinam. opt. ℥ ſs. caryophyll. ʒ iij. Theriac. Androm. ℔ ſs. quibus ſ. a. præp. affunde Aceti ex

vin.

vin. albo acerrimi ℔ v. vitro opt. obturato digere per triduum, bis, terve de die conquassando, tum cautè distilla, suspensis camphoræ, & croci ana ʒ ij. in rostro Alemb. Dos. ad cochl. v. vel vj.

At de his abundè satis, cuipiam hinc pronum sit colligere, cur *medicamenta liquida*, *modò fervefacta*, aliis in *formâ boli* vel *Electuarii* assumptis anteferenda, ob *promptissimam* scil., & *expeditam energiam*, & *operationem*.

in forma solida quando danda fuerit vomitus (?) fera.

Cæterùm quia *correpti* plerumque erant *nauseabundi*, & ad *vomitionem proclives*, sicutì & potabilium quantitas ventriculum sarcinando, ejus subversionem irritare consvevit; remedia solidæ formæ locum habent, & hâc ex parte potiora videntur, vomitu nimirum ægrè excutienda, utpote adhærentia ventriculi parietibus, velut iis agglutinata: hujus generis præ manibus sit massa sequens, unde ex tempore boli conficiantur.

℞. Elect. de ovo mineralis ℥ j. theriac. Androm. ℥ ss. pulu: serpentariæ virgin. ℈ v. cuchianellæ ℈ iij. croci pulveriz. ʒ ss. cum Syr. è succo melissophyll., vel citri, coagmentetur massa, Dos. ad ʒ ij. addendo

sali

alis cardui, abſynthii, vel ſcordii ℈ j., plus, minuſve pro ſymptomatum vehementiâ.

Cl. & toto Terrarum Orbe Celeberr. Theodori de Mayerne *præparatio Elect. de Ovo Mineralis.*

℞. Ovum vulgaritèr ut in Pharmacopœia *Londinenſi* præp. de quo ſume, & ſem. ſinapios, vel erucæ ana ℥ j. Antidoti Saxonicæ ℥ ſs. lapidis prunellæ ʒ v. Antimonii diaphoret. fixiſſimi, & croci metallorum ſimul uſtorum ʒ iij. pulv. ſcordii, rutæ, zedoariæ ana ʒ ij. ſs. Theriacæ ven. veteris ℥ iv. Philonii Turneri ℈ vij. gr. ij. miſce, & cum ſpir. Theriac. ʒ iij. & mellis de ſpumati q. ſ. Fiat Elect. molle, Doſ. ad ℈ iv. vel ʒ ij. corroborand. adjiciendo corda, & jecinora vj. viperarum v. a. e. præp. N. B. in hâc ſimilitèr, ut & in cæteris Antidotis, diuturna fermentatio perquàm neceſſaria, ut ſe invicèm penetrent, & intimiùs aſſocientur tot ſimplicia.

Sin verò alvus fuerit nimis cita, & lubrica, commodiſſimè exhibebatur

Lapis Contrayerva, qui sic conficiendus.

℞. Pulv. radic. contrayerva rec. ℥ j. serpentariæ virgin. ʒ ij. ſs. extract. radic. Angelicæ, tormentillæ ana ʒ ij. pulv. C. C. philoſophicè calcin. chelarum Cancrorum præp. pulv. Corall. rubr. ana ʒ j. ſs. Antimonii Diaphoret. vel potius Diaphor. Jovis ʒ iij. cuchianellæ ʒ ſs. croci ℈ j. (aliqui addunt lapid. bezoar. orient. ℈ ij.) ambræ gryſ. ℈ ſs. cum gelatinâ ſpoliorum ſerpentum, vel C. C. fingantur globuli ſ. a. exiccandi, Doſ. ad ℈ ij. vel ʒ j. è vehiculo idoneo, &c.

Lapis contrayerva

Huc insuper ſpectat Orvietano, *cujus confectio hæc.*

Orvietanum

℞. Cardui bened. totius eupatorii mai. & min. ana ℥ ſs. ſcordii, ariſtolochiæ utriuſque ana ʒ v. viperinæ, h. e. echii, gentianæ, bacc. Junip. biſtortæ ana ℥ j. bacc. lauri, tormentillæ, dictamni albi ana ℥ ſs. carlinæ, angelicæ ana ℥ j. ſs. rhabarb. imperatoriæ, ſcorzon. hiſpan. valerianæ ana ℥ ſs. morſus diaboli, calami aromat. ana ℥ iv. Theriac. Androm. opt. ℥ iij. corda,

da, & jecinora 12 viperarum, terantur terenda ſubtiliſſimè, & cum ſ. q. mellis deſpumati fiat Elect. per tres menſes fermentand. Doſ. ad ʒ ij.

N. B. Hæc & conſimilia *medicamenta*, ſive *Galenica*, ſive *Spagyrica* quorum *præparatio*, & *Digeſtio* non citiùs, quàm coquantur Aſparagi, abſolvi queant, ut ſint *in promptu*, & *præ manibus*, expedit; ille enim τὰς μηχανὰς μετὰ τὸ πόλεμον κομίζει, qui in *morbum peracutiſſimum* arma parat, haud ante ſpatium ſemeſtre acuenda.

Traditâ jam curatione generali, exacta regiminis norma, & Diætæ leges deſcribendæ veniunt: *Correpti*, ubicunque loci illos invaſit *Lues peſtifera*, ocyſſimè lectis committebantur; quos corpore nudato ſtragulis cooperire longè commodiùs, & magis beneficium experiebamur, quàm eos linteis implicare, eò quod omnes hoc modo lanati, ſudoris profluvium alacriùs, & tutiùs ſubiêre, tum epoto à lodice lanari fluxu, tum corpore velut ſudariis abſterſo; è contra autem *termentaria* ſicuti ſudoris copiam minimè excipiendo erant, ita præ madore nimio paulò diutiùs tepentia, corporis ſpiracula tunc

 hiantia,

hiantia, velut *frigidi appulsu* firmitèr consueverunt occludere, & obserare; idcircò cunctis taliter sudantibus *linteamenta*, & *indusia* mutare vetitum, neque minus detrimentum à *mundis indumentis*, non (prout Cl. *Diemmerbrochii* sententia fert) à *saponis qualitate inimicâ*, quàm ab *udore*, *mundarum vestium comite inseparabili*, & à *frigidâ æris salutatione* nullo modo vitandâ, unde *prohibita Diaphoresis*.

quando alexipharmaca exhibenda

Nisi res ægri *potionem emeticam*, *purgationem*, vel *enema* præmitti exegit, illi mox ab introitu lecti *medicamenta* exhibebantur *Alexipharmaca*, quæ vomitu licèt rejecta, ad tot vices iterabantur, quousque stomachus aliquantulùm corroboratus, ea retineret, & amplecteretur; nempe ubiprimùm sudor copiosus emanavit, illicò nauseam evanescere animadverti.

in aere sudantibus conveniat

Quidam, vel ob temperamentum sanè siccissimum, vel ob summum incendii febrilis æstum succos valdè deprædantem, & corpus extorrentem, ægrè sudarunt, his serum cerevisiale medicatum affatìm haurire indulsi, tum ut hoc pacto fluxiles redderentur humores lenti, tum quoque

ut

ut calor exæſtuans aliquantulùm contemperari,& reſtingui poſſet.

Lac è quo ſerum cereviſiale conficiebatur, alteratum erat cum duabus part. cereviſiæ non lupulatæ, & tertiâ p. aceti opt., radic. Scorzoneræ, petaſitid. fol. meliſſæ, ſcabioſæ, lujulæ, flor. borrag. calendulæ raſ. C. C. eboris, ſem. cardui, & coriand. præp. incoctis.

Correptus ſingulis vicibus ad 2. 3. *pluresve horas* ſudorem ſuſtinuit, libratis viribus: *Diaphoreſin* eouſque provocavimus, dum *fuligines veneficæ*, primò *rarefactæ*, & *ſubtiliatæ*, ſimul cum *materiâ tenaci* diſcuterentur: *Somnus* interìm procul arcebatur, quantumvìs *laſſitudo* ægrum quodammodò ingratiis dormire coegerit.

Studio inſuper conſimili non minùs *ſudoris*, quam *typorum qualiumcunque* ſpiramentis ad vires multùm proſtratas, & propè deficientes refocillandas (modò non impedierat faſtidium) idonea adminiſtrari alimenta juſſi viz. panem vino ferè inebriatum,ova ſorbilia(niſi ſtomacho aliena erant)ſucco citri,granatorum,vel aceto ſambucino immerſa, item aquas Analepticas, juſcula, gelatinas, atque etiam vina generoſa.

Jusculi præparatio, viz. è pulli gallinacei brodio, incoctis radic. Scorzoneræ, fol. pimpinellæ, ulmariæ, lujulæ, summit. borrag. ras. C. C. Dactylis, cum frustulo panis alb. & tantillo croci in nodulo; pinguedo non separanda, nisi diarrhœâ urgente, vel nauseante stomacho: de Auri incoctione non jam vacat disceptare; è dicto jusculo quandoque emulsio parabatur. viz. cum sem. citri, plantag. & amydg. excorticatis addendo sacchari perlati q. s.

Aqua de Cordibus Cl. Mayerni *prius laudati*.

℞. Radic. carlinæ ℥ vj. zedoariæ, scorzoneræ, imperatoriæ, gentianæ, vincetox. valerianæ, tormentillæ, bistortæ, petasitid. dictamni. bardanæ. pimpinellæ totius ana ℥ iv. fol. cardui. oxytriphyll. scordii, ana M v. ulmariæ, scabiosæ, morsus diaboli, melissæ, pentaphyll. menthæ, rutæ, buglossæ, flor. calendulæ, hyperici ana M iv. limones, & Aurant. cum corticibus ana numero xx. flor. salviæ, rorism. ana M ij. corda vervecina numero vj. corda viper. numero xx. vini generosi *Hispan.* ℔ xx. infusione deb. peractâ, fiat Distillatio

cauta

cauta in B. M. hujus Aq. Dos. ad cochl. iv. vel v. dulcor. (si ita visum) cum sacchari perl. q. s.

Cæterùm tamdiù ægri se *cibo* abstinebant, usque dum aliquale à *remediis Alexipharm:* levamen persensissent; *alimenti* quoque tantum solummodò assumere solebant, quantum *vigoris fatiscentis* redintegrationi suffecerit: scil. instaurandæ erant vires, neutiquàm ingluvie opprimendæ: Convalescentibus tamen ad *diætam pleniorem* transire concessum: verùm horulâ unâ, aut alterâ à *cibatu* elapsâ, quanquam cuncta *Luis symptomata* mitescere, recedere, immò & extinctum iri viderentur; eò quòd hosti tam subdolo nullatenùs fidendum, insidias sæpe perniosissimas, simulatâ fugâ, disponenti, *medicamenta Alexipharmaca* ad tot vices iterabam, donec vel ipsa malignitatis suspicio evanuerit.

Languentes per integrum morbi curriculum lectis erant affixi; quotquot sanè hâc in re contumaces, & immorigeri, pœnas luebant gravissimas præmaturæ, & temerariæ surrectionis, diaphoresi inhibitâ, & veneno incarcerato, unde tormina, & dira pathemata.

phrenetici ligandi.

Lue pestiferâ dementati nè lectum exirent fasciis injectis coercebantur, ne forent *ipsissimet*, vel *administrantibus* injurii, quæ vincula non priùs soluta, quam ad se redierint phrenetici, & abscesserit ægritudo.

somnus quam diu concedendus.

Somnolentia plerumque à primo decubitu, & sudoris eruptione obrepens, procul arcebatur; quæ tamen, spe triumphi incalescente, ad *vires refocillandas* quadantenùs indulta, non ultra quatuor horas protrahenda: quòd si altiùs, si diutiùs dormitum, excitatis demùm ægris, ad Antidotorum usum me recepi.

clyster quando et qualis.

Alvo ex toto suppressâ, paroxismo etiam occidente, *enema* perquàm commodè injiciebatur, è Decocto radic. Scorzon. tormentillæ, & althææ, fol. Scordii, ulmariæ, violarum, flor. chamæmeli, & sambuci, sem. fænic. dulcis, anisi, dissolvendo vitellum ovi, saccharum rubr. Diascordii, vel theriacæ *Londin.* ʒ iij. & quandóque ad irritandam festinantiùs *alvi* segnitiem addendo infus. croci metallorum ℥ j. vel ℥ j. ß. Reddito enemate, vel vinum generosum hausit ægrotus, vel cochl. aliquot Jul. cardiaci, vel Jusculum, &c.

Quando-

Quandoquidem *Spirituum languor* (quod suprà dictum) *Luis tum propagationi*, tum ejus *insolentiæ*, plurimùm contulit; ut commodum huic malo adaptaretur remedium, *odores gratissimi*, quibus *cerebrum* confortaretur, & reficerentur *vires*, naribus assiduò admoti erant, nunc ex aceto rosaceo in prunas candentes effuso, nunc è pulvere styracis labdani, &c. accenso; de quâ re paulò post, omnibus cautè vitatis odoribus *cerebrum impetentibus*, utpote *illi* antipatheticè adversis.

Hactenùs succinctè egimus de Antidotis, & languentium nostrûm regimine; ad præsidia jam externa descendo, inter quæ eminent ψυδράκια, sive vesicantia; Horum frequens, & prospera applicatio, de eorum usu controversias variè agitatas diremit.

Vesicantia partibus variis admovebantur, viz. vertebris colli, brachiis versus humerum, cruribus, & suris internis; *vasa cujuscunque generis calfacientia, liquores reddentia magè obsequaces, & fluxiles, naturæ segnitiem extimulantia, & unà cum serosâ colluvie, noxiisque humoribus per ulcerum*

ulcerum portas sat amplas miasmata pestifera vi quidem inexpugnabili educentia, ut hìc taceam *à partibus nobilioribus revulsionem* insignitèr præstitam, atque *derivationem à vicinis*.

Nutrix quædam incauta, quum cruri, paulò infra bubonem inguinalem, admovere teneretur ex meo consilio emplastrum epispasticum, illud tumori superimposuit; quod experimentum primò fortuitum, posteà in praxi sat prosperè obtinuit; quo viz. pacto humor fugitivus erat detentus, & suppuratio in melius successit: hoc licèt nonnullis proficuum, & salutare, à *medicis* tamen, *chirurgisque cautioribus* fuit suspectum, *inflammatione* utplurimùm partes circumquáque adjacentes *vexante*, inde etiam nonnunquam *Sphincteris vesicæ* læsione, & impotentiâ, *virium* quoque oppressione ob *summum dolorem* obvenientibus.

Ut celeritèr, ut certò remedia vesicantia excitent vesicas, sint acerima omninò expedit: Massa sequens in Praxi nostrâ fuit admodùm familiaris, & efficax.

℞. Picis navalis ℥ v. galbani colat. ℥ j. ceræ ℥ j. ß. quibus simul liquatis, & ab igne

igne semotis, adde pulv. cantharidum præp. ʒ vij. vel ℥ j. fermenti veteris, sem. ameos ana ʒ iij. euphorbii ʒ j. cum aceti scillit. q. s. incorporentur, assiduè agitando, quoùsque cogantur in Emplastri massam: eventus ab hujus Emplastri applicatione semper ex sententiâ cessit; parte cui admovendum erat hoc Emplastrum aceto ad ruborem priùs fotâ, quò potentiùs se exereret vis ulceratoria.

Ulcera excitata non citiùs claudi, & solidescere permittantur, quàm penitus extincta sit morbi malignitas; quamobrem ut exiccatio inhibeatur præpropera, emplastro è meliloto pulvere can-tharid. insperso loca iterùm, atque iterùm sauciancia; unde novus *colluviei ichorosæ* fluxus: *inflammationibus* interìm *dolorificis* opportunè succurrendum, foliis brassicæ ulceribus superimpositis.

Tametsi *emplastra epispastica* tot correptis prosint, & ingentem ab eorum usu cruciatum abundè satis compensent mira emolumenta, & levamina; non tamen omnibus indiscriminatìm admoveantur, putà ubi urget *urinæ ardor*, ejusve *incontinentia*,

tinentia, ubi adest *sphincteris vesicæ inflammatio*, vel *ulceratio*, ubi *hæmorrhagia*, si *mulier in utero habeat*, vel si instet *fluxus menstrualis*; postremò *vesicantia* non applicanda in *summâ virium exolutione*. Hoc insuper memorabile, scil. *bubonibus*, vel *carbunculis* ad suppurationem vergentibus, summâ cum cautelâ *vesicantia* esse administranda, nè forsan *avocatione*, *deprædatione*, vel *nimiâ liquoris colliquatione & tantùm non fusione*, è quo *pus* confici solet; cætera medendi conamina, & naturæ studia se liberandi, in irritum cadant.

Emplastra Subpedanea

Præter *remedia Vesicantia*, haùd perditi operis erit *emplastra* applicare *subpedanea*, ego usus sum *empl. sequenti*, quod constabat è massâ empl. de beton. comp. adjecto frequentèr duplo euphorbii, pulvere croci, & Theriacâ *Londin. empl. hoc* plus commodi ægris præstitit, quàm

Cataplasmata.

cataplasmata, quæ tamen nonnullis magis placuêre, & conflata erant è radic. bryoniæ aceto sambucino macerat, carne halecum, sale marino, sapone nigro, fol. rutæ, scordii, ari, cum s. q. aceti acerrimi; interdum plantis pedum admovebantur

movebantur columbæ per medium sectæ.

Verum hæc, & reliqua ejusdem ordinis remedia non eo consilio applicabantur, quasi virtute attractivâ *seminarium pestilens* allicerent, quin potius *benefica* apud saniores habita erant, eò quod in plantis pedum, ubi eximia vasorum omnifariorum conglomeratio, calore *partes* fovere valent *extremas*, *liquores* reddunt *magis fluxiles*, & *fermentabiles*, *calorem nativum* ferè *morientem* & *extinctum* exuscitant; atque hinc corpus universum ob consensum amicissimum vivificis delibutum influentiis: *Epicarpia* etiam iisdem de causis non omittenda.

Curatione *Pestis* generali summatìm absolutâ, *symptomatum magis peculiarium* medela venit tractanda, ubi imprimis de *Bubonibus*.

Medentium quorumcunque, tum *medicorum*, tum *chirurgorum* haùd parùm interest, horum tumorum *naturam*, *variasque conditiones* in numerato habere; ut *præsenti* eorum *fronte*, & *statû* cognito, pro rerum occasione idoneæ parentur applicationes. Explorandum imprimis, an *Bubo mobilis*, vel *stabilis*? an *durus*, vel

vel *mollis*, & *tactui cedens*? an *depressus*, vel in *mucronem elevatus*? an *parvus, magnusue*? an *contractus*, vel *patulus*, latiusque serpens? an cum *cruciatu*, & *punctione*, vel *indolens*? an denique cum *inflammatione*, vel *sine illâ*.

Quotiescunque *incertus* & *vagus* est *Bubo*, ita ut vicissìm *emergat* & *disspareat* *[illegible]* hìnc illìnc moliri convenit, quæ *tumorem fugitivum* evocare, *prodeuntem* determinare, & figere possent: hoc egregiè præstat *cucurbitularum* applicatio, unde *partium adenosarum*, propter tumorem à flammâ excitatum, *permanens turgescentia*; *constrictione* etiam *vasculorum*, tanquam obice posito, *liquorum suppurandorum* transitum impediente.

Nos *Bubonibus* in ovo, & vix formatis *remedia* adhibuimus *discutientia* satis valida, quibus *tumor instabilis* terga daret, & dissiparetur; & licèt ad plures vices succrescendi institerit propensitas, hostem fugare non protinùs desperatum: hoc autem pro comperto habuimus, scil. ut qui *veneni pestilentialis* fluxum, refluxumque pluriès patiebantur, ii non tam *incorruptâ* postmodùm erant *sanitate* ac ægri

ægri quorum *bubones suppurati* & *aperti*, pus copiosum excernentes.

Si *tumor durus*, & *dolorificus*, eò quòd *partes adenosæ* aliquantulùm *laxandæ*, ut *amplum satis* extruatur humoribus undique confluentibus *hospitium*, partium affectarum instituatur *illinitio crebra* ex ol. liliorum alb. rosarum, sambuci, &c. si modò *inflammatio* oleorum usum non dissuadeat, quâ autem præsente, *Unguenta Oleaginosa*, & *pinguia* valdè suspecta, utpote *poros constipantia*, & indoli *Luis nitro-salinæ* adversissima: *inflammatione* igitur partem aliquam *occupante*, quod collectu facillimum ab *ejus calore & colore*, præstat mucilaginem è sem. lini, & fænugræci cum aceto sambucino, & tantillo theriacæ *Lond.* parti affectæ admovere, vel Cataplasma è farinâ tritici, sem. lini, fænugræci, flor. sambuci, micis panis albi, vitello ovi addito, & pulvere croci.

Senatus Medicus Londin. bubonibus medendis nullam non manum, & opem adhibuit; nonnullas *cataplasmatum* formulas in Libello prænominato traditas, atque aliquas usu quotidiano comprobatas hìc proferam.

℞. Cœ-

Cataplasma efficax ad bubones

℞. Cœpam majusculam, quam v. a. e. excavatam imple summit. rutæ deb. exiccat. & pulveriz. ʒ ij. indantur etiam theriac. *Lond.* ℈ iv. foramen operculo suo obturetur, cœpa deinde chartâ bibulâ involuta sub cineribus assetur, cui adde ficum methodo eâdem assatam, cum ol. lini, liliorum alb. ana q. s. simul macerentur, & conficiatur *cataplasme*, applicandum calidè, bis de die immutandum; quod etiam efficacissimum ad morsus venenatos.

ad morsus venenatos

Vel,

℞. Fol. rutæ, scordii contus. ana M ß. medullæ carnis ficuum ℥ ij. flor. meliloti p. ß. salis marini pulveriz. ʒ iij. fermenti veteris ℥ ß. cum s. q. aceti, paretur Cataplasma.

Vel,

℞. Rad. liliorum, althææ, cum aceto macerat: ana ℔ ß. sem. lini, fænugræci ana ℥ ß. carnis ficuum ℥ iij. confectionis sinapi, cum theriac. ana ʒ ß. axungiæ suillæ q. s. F. cataplasma. Vel juxta *expertissimum Mayernum*, à quo medicinæ fundamenta & praxin hausi.

Cataplasma Mayerni.

℞. Succ. apii ℥ ij. melissæ ℥ j. pimpinellæ

nellæ ℥ j ss. cæpas majores Numero duas, ad intenerationem, sive putrilaginem sub cineribus cautè assatas, alliorum bulbos Numero vj. clavos juglandium maj. vetust. Numero iiij, tritis alii bulbis, & clavis, affunde succos, tum adde Cæpas, in mortario marmoreo cum aceti scillit. q. s. agitentur, & cogantur in Cataplasmatis consistentiam.

Tumoris autem *duritie, dolore pungitivo*, & *intensissimo Calore* plurimùm invalescentibus, remedia duritiem resolventia, & virulentiæ ferociam demulcentia, aliis admiscere oportet. ex. gr.

℞ rad. liliorum alb. ℥ ij, porrorum, medullæ carnis ficuum ana ℥ j, sem. lini ℥ ss. flor. Sambuci, meliloti ana p. ss. micarum panis alb. ℔ ss. coq. in s. q. lactis, addendo sub finem ol. ros. liliorum alb. vel sambuc ana q. s. ut F. *Cataplasma.*

ad dolore
ad durit

Vel, ℞ fol. Scabiosæ, acetosæ ana M ij, chartâ bibulâ involut. & cineribus scintillantibus subditorum, quibus adde fermenti veteris ℨ ij, salis tantillum, agitentur probè in mortario cum s. q. axungiæ suillæ, ad usum præmemoratum: Ne in

infinitum abiret hæc narratio missas faciam innumeras *Cataplasmatum* formulas à medico prudenti pro re nata excogitandas.

bubonum aptiô maturanda.

Non tamdiu *Suppurationem* expectavimus, usque dum suâpte sponte *disrumperetur* Bubo, ubi *dolor*, & *reliqua Symptomata sanè truculentissima* assiduò citra remissionem duraverint; præter *Spiritus languentium inde dissipatos* & *vires manifestò prostratas*, male metuimus nè *sanies pestilens* introrsùm regurgitaret, quin & orificium futurum *pus* evacuandi prorsùs incapax, locoque incommodo apertum; idcircò *ichorem*, utcunque *crudiorem*, vel *scalpello* (quod expeditius) effudimus, vel ad mortificationem partis affectæ præcavendam *canterio potentiali applicito* illum eduximus: verùm sæpenumerò haùd dissentaneum à ratione visum, *caustica leviora remediis digestivis* immo, & *maturantibus* admiscere.

Cataplasmatum licèt usum commune omnium suffragium egregiè beneficum fore persvaserit, *calorem* nempe *naturalem languentem*, & *propè extinctum* mirè *excitantium*; *partes circumquaque vicinas humectan-*

humectantium, cutim insuper dilatantium, humores deinque acres contemperantium, & demulcentium; quoniam verò ab iteratâ eorum renovatione plurimùm detrimenti ægris accidisse observavi, *sequens ceratum* illorum vice substituere placuit.

℞ empl. Oxycrocei ℥ iij, galbani colat gum. carannæ ana ℥ j, picis navalis ℥ ij, è liquatis simul cum ol. chamemeli, & liliorum, v. a. e. F. massâ pro empl.

Ausus sum asserere *empl. hæc* plus millies *chirurgica manûs* vicem suppleviße, quæ spacio triduano, aut sepiùs immutabantur: Verùm *apertio Bubonum artificialis* multò auspicatior habita, viz. *parte tumoris declivìori*, & *prominentiori dextrè vulneratâ*; vasis interim majoribus, musculisque salvis.

Quocunque modo *disruptis*, vel *incisis bubonibus* ad ulcus abluendum, & detergendum, lixivium paretur è cineribus scordii, betonicæ, bugulæ, saniculæ, &c. dissolvendo q. s. theriac. Londin. *mixtura* autem *sequens* huic muneri accomodatissima, constans scil. è rad. aristoloch. rotun. myrrhâ, aloe, & croco infus. & solut. in sp.

 Vini

Vini ſ. q., colaturæ addendo tantillum ol. terebinth. Porrò ad *promovendam digestionem*, & *putrefactionem inhibendam* Cataplaſma ſeq. conficiatur, viz.

Cataplasma digestivu. ℞ mellis roſ. ℥ j, terebinth. cum vitello ovi ſolut. ℥ ſs. theriac. Lond. ʒ iij. farinæ tritici ℥ ij ſs. cum ol. hyperici & ſambuc. ana q. ſ. coq. in Cataplaſmatis conſiſtentiam: Vel.

℞ ung. baſilic. p. duas, linimenti Arcæi p. Tertiam, ol. terebinth. ʒ ſs. M. S.

cautela. N. B. Detergentia neutiquàm uſurpanda, niſi ulcus ſit ſordidum.

N. B. Ad *ſedandam doloris veſaniam*, & *inflammationem tollendam*, *opiata*, & Opiata noxia *repellentia* cenſenda omninò pernicioſiſſima, viz. *venenum peſtilens* tergiverſari, & ſe intùs recipere cogentia; quin & partibus ab eorum uſu plus nimis refrigeratis impendere *ſphacelationem* quis ignorat?

ulcu quando claudendu. *Ulcus* non priùs *claudendum*, quàm *ab omni ſorde penitùs expurgatum fuerit*; & *cuncta prorsùm ceſſaverint Symptomata*.

N. B. Multiplici quidem obſervatione mihi conſtitit *ulcera hæc* veneno devicto, &

extincto, citiùs multò, tutiùſque ſanata fuiſſe, quàm cætera à cauſis aliis quibuſcunque oriunda: In *curationis interìm adminiſtratione benè cautus ſit Chirurgus*, nè tumor callum labiis obducat, haùd levi negotio extirpandum: ulceris probè mundati foveæ hiantes *Sarcoticis* repleantur juxta methodum vulgarem. Nè eandem cantilenam ſæpe occinam, *Parotides* ſimili ritu, ac *Bubones* tractandæ.

Hiſce velut per tranſennam ſpectatis, narrationis filum me proximè ducit ad *Carbunculorum* medelam; cùm itaque (uti ſuprà monſtratum) *Anthraces è lixivio peſtilentiali in varias corporis humani partes propulſo, & illas cauſticante ſuborti fuerint*, ad *tres* potiſſimùm *ſcopos* collimare *Chirurg.* intereſt.

1. Vigilantèr proſpiciendum, nè latè nimis ſerpat *Carbunculus*, Gangrænæ inſtar ſuperexcurrens, & neſciens cancellos.

2. Tentanda quamprimùm *Carbunculi* ſeparatio.

3. Ulcus dextrè conſolidandum.

Primæ ſatisfaciunt intentioni remedia, quæ fortuitam *pororum* reſerando

Constrictionem, aliqualem egressûs veniam *particulis veneficis* concedunt; item quæ *ardorem* lenire, & *calorem naturalem* sufflaminare, & tueri valent.

Verum *Curatio Anthracum* juxta illorum *indolem*, *progressum*, & *partis affectæ situm* instituenda alia, atque alia; nunc mitiùs, nunc asperiùs eos tractare expedit.

Minimè incommodum erit *Cataplasma* ex allio sub cineribus assato, cum fuligine, theriac. Lond. & ol. terebinth. Vel,

Cataplasma. ℞ fermenti veteris ℥ ss. allii assati ℥ ij. stercoris columbini ℥ j. confec. Sinapi ʒ v. euphorbii ʒ ij. cum s. q. saponis nigri F. Cataplasma. N. B. In *horum Cataplasmatum* applicatione utpote *acerrimorum*, cautela quidem summa adhibeatur, nè *dolor* ab eorum usu auctus sit *impatibilis*, ne *humores colliquentur*, & in *partes debiliores* secernantur, & deponantur, nè demùm hoc pacto *eschara figatur*.

oleosa vitanda. 2. *Escharâ nondum deciduâ*, ubi etiam *nulla inchoatæ separationis vestigia*, unguenta, & oleaginosa neutiquàm probanda; *Carbunculo* autem *scintillante*, & *latiùs* disse-

disseminato, ad *remedia acerrima* transire haùd inconsultum; neque *sexûs mollissim.* nec *tenellæ ætatis* misereri convenit; aliquandò *cucurbitularum sat capacium* glutinatione *virus pestilens* evocandum, *scarificatione* etiam *celebratâ*, vel *empl. epispasticis Anthraci admotis*; & nonnunquàm *orthopygiis gallorum deplumatis* ad tot vices iteratis, usque dum *admoti galli perstiterint superstites*, blando nimirum, & vitali calore *seminarium morbificum* resolvente, *illique* exitum per *aperta cutis spiracula* faciente; *columbæ* etiam per *medium sectæ*, & *pulmones ovini* efferam *morbi* tyrannidem sedare valent.

Cæterùm in *eschàrâ amovendâ*, tum *igne*, tum cultro res peragatur: *Cauteriis actualibus* nil sanè efficatius comperi; quâ in re à more Nostratium nè latum unguem discedere volui, qui prout *Cl. Johannes de Concoregio* refert p. 39. *ferro candente Anthraces ignire consueverunt.*

Huic operationi peragendæ commoda sint ad manus instrumenta, fibulæ instar aliquantulùm mucronata; quibusdam in usu κρυψιπύρετα; à parvis vix aliquid emolumenti, sint itaque amplissima univer-

ſum *Anthracis* ambitum ſimul, ſemelque amburentia; quin & *ferrum* tollere nefas, dum ægri *uſtulationem* perſenſerint; ſed ad promovendam *eſcharæ* ſequeſtrationem *ignitio* in centro ſit profundior.

Plurima licet ſunt, hìc pauca referam accepta ab *igne* beneficia, hinc ſci. *partium affectarum, atque adjacentium, utique debilium firmatio, atque Corroboratio*, hinc *vaſculorum laxatorum adſtrictio*, hinc *miaſmatum tenuiorum, & ſubtilium rarefactio*, & *evaporatio*; *virulentiæ peſtiferæ exiccatio*, & *exquiſita correctiò*, hinc *denique caloris languentis exuſcitatio*; nè plura dicam, haùd diſpari eventu *pruna peſtilens* igni cedere ſolet, ac à ferro candente admoto *morſus*, vel *ictus venenati* ſanantur.

Ad Cultrum quod attinet, reverà *correpti* non minora ab *illo*, quam ab igne adjumenta accipiant; preſertìm ſi *vulnera inflicta ad radicem uſque*, *& centrum Carbunculi penetraverint*: hinc *expeditior eſcharæ elevatio*, & *ejuſdem ſeparatio*: ubi quandò *tardus* animadvertitur *eſcharæ caſus*, nè *ventilationis defectus gangrænam inducat*, *adminiculum* hìc *ſummè* opportu-

portunum habeatur, viz. *Anthracum immarginatio*, cruoris effusionem longè periculosissimam vitando, à temerariâ, & sinistrâ venarum, præcipuè arteriarum sectione, prout suprà monitum.

Separatione quocunque modo *inchoatâ*, nimirum vel *suâpte sponte*, vel *ignis*, aut cultri ope; pensi sit proximi *carbunculum* delibrare, *frequentissima* itaque ex butyro recenti, ol. sambuc., vel liliorum alb. *illinitio* instituatur. *Eschara gradatim, & non præproperè laxanda*, sci. expectatâ aliquandiù ejus maturitate. Post *Anthracis decorticationem*, *tabi evacuationem*, *usumque mundificantium remediorum*, & *ulceris digestionem* auspicari rerum ordo suadet, cæteris juxta methodum in *bubonum Curatione* traditam Cautè præstitis.

Postremò *incarnatio sensim inducenda*, & *ulcus tardè consolidandum*, quo festinantiùs clauso, haud infrequens *veneni pestilentialis reliquias quasdam subindè vagas*, & *plerumque exitiosas* evadere, hoc à casu præmemorato, aliisque collectu facillimum.

Quoniam verò *loca Carbunculis adornata* à confluentibus affatìm humoribus mun-

dari.

dari nequeant, unde curatio tarda, & quandoque improspera, *remedia circumquaque defensitiva* affigantur, quæ *partium constringere laxitatem*, *vasa obstructa reserare*, *& pristinum liquoribus transitum præbere, quæ demùm Spirituum, & caloris fugam sistere, possent*: Quod si, cautelâ licèt adhibitâ, *sphacelatio* immineat ad seq. illicò embrochationem confugere oportet.

℞ cinerum absynthii, scordii, cardui, centaurii min. ana ℥ iij è quibus paretur lixivium, indendo flor. chamæmeli, sambuci, meliloti ana M. j. liquoris limpidi ℔ ij, adde spir. vini opt. ℔ ss. dissolve theriac. Lond. ℥ ij, M. S. pro fotu p. affectæ bis de die, quàm calidissimè, exin *Cataplasma* conficiatur è theriac. Lond. cum Elix. proprietatis.

Tandem aliquando, ut colophonem huic Sectioni imponam, in quâ controversiarum scopulos, nè prolixior essem, de industriâ evitavi, paucis animadverte liceat, quàm benè à Republica merentur *experti*, & *fideles Chirurgi*, horum quippe *grassante pestilentiâ* provincia perquàm ardua, & periculo plena; utpote quibus

bus *tumorum*, *ulcerumque pestilentium* mandata curatio: *manu* sci. *Chirurgicâ ferrum ignitum frequentissimè admovendum*, *colluvies bubonum contagiosa tractanda*, *Carbunculi indies extirpandi*, *Sphacelationes etiam tollendæ*. Quantumvis autem nonnulli in munere fungendo vitâ ipsâ defuncti, alii intrepidè Spartam ornârunt, in quodlibet discrimen accincti, qui tamen incolumes evaserunt, non minùs *Providentiæ beneficio* tuti, quàm *animi Constantiâ* securi.

Sectio Octava.

De Pestis præcautione.

QUandoquidem longè consultius est, *invasionem pestiferam* fugere, quàm *impetuosos*, immò & plerumque *lethales* ejus sustinere *aggressus*, præservatione periculi protinùs experte, spe interìm dubiâ victoriæ; non tantùm characteribus *Naturæ* primitùs, & altè impressis, sed exemplo, & communi *omnium sapientûm* consilio admonemur, adversus luxuriantem *morbi Carnificinam* nosmet munire, & minimè Gentium cervices *funestissimi lictoris* securi supinâ, & ultroneâ deditione amputandas tradere.

Pars hæc prophylactica (ut dicenda hìc quoque abbreviem) tum *magistratûs Generale munus*, tum *Individuorum tuendam complectitur Sanitatem*; *Magistratûs* nempe interest, ut naturâ, & peculiari indole

dole morbi *à Medicis* proditâ, & delineatâ, *Leges Publicæ* conscribantur, quibus saltem *Luis disseminatio* inhiberi queat, si non *ejus extinctionem* assequi datum.

Imprimis igitur *læsæ Majestatis* crimine insimuletur, qui *vaticiniis fictis, rumoribusque inanibus passim difflatis, plebem calamitatis mirè credulam, metu, & terrore pestis imminentis concitabit*; hinc *Luis nuperæ propagatio tam manifesta*, ut plura super illâ re profari dubitantis esset.

Tempestivâ insuper cautelâ *domorum infectarum* occlusio præcipienda, à liberâ enim *sanorum*, & *correptorum* societate citatissimus *pestilentiæ* progressus. Justa exequiarum publica interdicantur: quinetiam conventus quicunque, hominumque frequentia vitetur: nec non prohibenda usque ad confectum quadragessimale (sicuti inter Gentes obtinuit) Commercia.

Quanquam Stratagemate ullo, consiliove vel sanissimo *Causæ Universalis* influentiam evitare, vel oppugnare in desperatis sit habitum; veruntamen jure naturali, & intimâ nosmet conservandi im-

impreſſione tenemur, Studia, & operam *publicè*, & *privatim* impendere, ut *peſtilentiæ vis*, & *malitia* infringi, & obtundi poſſet.

Duorum è quâvis parochiâ *ſanitatis Inquiſitorum* conſtitutio, *Senatorum* ſapit *prudentiam*, quorum hoc muneris, viz. ſingulis auroris domeſticatìm, ut omnes valeant, ſiſcitari, & valetudinarios detegere.

In *aeris* autem *expurgatione*, tum *Majores*, tum *poſteri* multùm ſudarunt, *conſtitutione peſtilentiali invaleſcente* illum *ſubſtantialitèr corruptum* opinantes; cùm tamen *Aer* (quod è ſupra dictis illuſtriſſimum) ſit *miaſmatum peſtiferorum* vel *hoſpitium*, vel *cribri adinſtar* iis hùc illùc agitatis tranſitum ſolummodò præbeat, non tam ſuimet gratiâ, depuratione, & emendatione tantâ opus habere videtur, quàm ratione labis aſſociatæ.

Particulæ quidem *nitroaereæ peſtilentes per aeris vectæ poroſitates*, ſæpenumerò vel mutatâ aliquantulum *earum* figurâ, vel ventilatione deficiente, in iis aliquandiù morantur, ſtagnantque, & unà cum *aere* inſpirantur; hinc ob utrorumque commix-

mix-

mixtionem intimam, & velut confusionem à *labe communicatâ* de *aeris corruptione* suspicio injecta, sed de his suprà egimus; utcunque se res habuerint, consensu omnium conspirante, & velut conflato, *Aeris emendatio instituenda*.

Vera aeris purgatio in duobus potissimùm consistit.

1. Ut *inquinamentum pestilens à sede excutiatur*; hùc conferunt *Venti insolentes*, præsertìm *Aquilonii*, *Salutares dicti*, quin & *tormenta bellica majora* sub vesperam, & auroram *explosa*; particulas veneficas non solùm explosionis vi dimoveri, atque etiam ab agitatione tantâ illarum figuras unà cum aere diversimodè alterari, quarum deincèps comminutio & dissipatio expeditior; verùm *nitri* & *Sulphuris* combinatione intimâ *salinam seminarii pestilentialis qualitatem* emendari, est res sanè compertissima.

2. Summum studium impendere oportet, ut *virus pestilens reddatur protinùs inefficax, & inerme*; hoc unicè præstant *suffumigia appropriata*. Ignium in plateis compitisque accensionem ab *Hippocrate medicæ artis oraculo* Posteri didicerunt; quos non-

Suffumigia

nonnunquam prodesse autumo, non (uti à quibusdam traditur) *humiditatem pestiferam* absorbendo, sed potiùs *fumum nitrosum* quaquaversùm copiosè evomendo, unde *effluviorum pestilentium* subita transformatio; satius itaque duco ut *ignes* è *lignis odoriferis*, & *resinosis* extruantur, qui *clarum*, & *pinguem* projiciant *flammam* sci. è *ligno Juniperino*, *abiegno*, *querno*, *fraxineo*, *ulmeo*, *avellanearum*, &c. non autem è *Carbonibus* sulphur impurum, fætidum, & suffocativum *expirantibus*.

Edicto insuper *Prætoris*, plateæ, latrinæ, & domorum canales ab omni sorde in dies multo mane eluantur; quemadmodùm *fætor*, & *spurcities* meritò insigniuntur *Pestis domicilia*, ita ab *odoribus teterrimis*, & *graveolentibus*, inde prodeuntibus, *aerem* quandóque *contaminari* experimur, saltem *labes contagiosa* ab arctissimo *mali utriusque* conjugio perniciosior evadit, & magis diffusiva.

Verùm ut strictiùs de *suffumigiis*, agam, quibus *aer* corrigendus, & *ædes*, quæ vitium fecerunt, *reficiendæ*, ex iis conflentur, quæ vel amicâ, & vivaci suaveolentiâ

lentiâ *spiritus languentes*, & *prostratos* recreent, erigant & confortent, *odores* quippe *gratum spirantes spirituum* sunt velut *pabulum*, & *vita*; vel ex iis quæ *gummositate*, seu *viscositate pingui* miasmata venefica, & aculeata irretiant, implicent & obtundant; Vel demùm ex iis quæ *vapore nitroso* quamlibet impuritatem arcere, vel transmutare valent.

Cæterùm non inficior *odores ingratos*, & *graveolentes* viz. *cloacarum*, *hircorum*, &c. *suavibus* interdum magis prodesse, eò quòd *spiritus* retinent, & figunt avolaturos, copioso utique *exhalationum salinarum* effluxu illos ab *infectione* & *quâvis injuriâ* liberant.

Ut hæc in Classes suas diribeam,

Simplicia Primæ Classis,

Moschus, Zibethum, Amomum, Thymiama, Lavendula, Rosmarinus, Rosæ, Angelica, Majorana, Cariophylli, Lignum Rhodii, Lignum Aloës, &c. Suffumigia suavia [illegible]

Secundæ, E *lachrymis* & *resinis pinguibus*, scil. Thus, Benzoin, Styrax, bdellium Labdanum, Pix, Sagapenum, Myrrha, &c. Suffumigia pinguia

Tertiæ, Sulphur, & Nitrum de quibus infrà. Postremò, ut omnis occasio *Luem* Suffumigia nitrosa

propagandi amputetur, haùd perperàm à *magistratibus* imperandum, *canes*, *feles*, etiam & *columbas* interfici; nè forsan *animalia hæc* hùc illùc passìm divagantia, & *aves* circumquáque volitantes unà secum appórtent *semen pestilentiale*, & sint *contagii* traduces.

Tametsi *Latores*, & *Adjutores Legum nuperâ pestilentialiâ gliscente* in munere obeundo *oculatissimi* erant, & *strenui*, *Lues* tamen *immorigera* cædibus non temperavit: cùm itaque *magistratûs consilia* & *ultima conamina* prudentiæ licèt, & fidelitatis plena, pestis tyrannidi coercendæ non satis fuerint, *Individuorum munitio sollicitè admodùm attendenda*: prospiciendum primò, ut omnia ociùs amoveantur, quæ corpora nostra disponunt, & quasi adaptant ad labem pestilentialem suscipiendam, tum consulendum, ut corpora omnimodè firmentur, quò *miasmatum veneficorum* impetus fortitèr sustineant.

Nescio sanè grandius piaculum, quàm corpus non mundare, & omne superfluum non tollere, instante autem constitutione pestilentiali, evacuationes præcipuè universales cautè instituantur.

Si

Si *plethora vera* apertionem venæ suadeat, sanguis detrahatur, sed ex orificio angustiori, copiâ minori, vicibusque partitis effluat: *corpus cacochymicum* ruptâ morâ ab omni excrementorum, & humorum colluvie liberandum: suburrâ humorum congestorum ventriculum, primasque vias obsidente, *præmittenda potio emetica*, vel vomitus excitetur ingurgitatione affluâ posetalæ fol. cardui & scordii incoct. dein intestinorum fæces eliminentur, cui usui commodè inserviat massa sequens, unde F. pilulæ.

Salis Tart. ℈ ij. F. Solutio in spir. vini opt. ℥ ij. tum adde guttæ gambi ℈ iv. peractâ solutione evaporetur spir. tum adde colocynth. cum urinâ præp. ℈ ij. scammaii, Sulphurati ʒ j. Aloës, rosatæ ʒ ij. trochisc. de rhabarb. rec. ʒ iv. gum. ammoniaci in aceto, scil. soluti ʒ j. salis absynthii, cardui ana ʒ j. ol. carui gutt. vij. cum s. q. Syr. de rhamno F. massa, inde pilulæ min. formentur, Dos. ad ʒ ij.

Valent etiam Grana Angelicæ, ext. pilul. Ruffi, item Antimonium purgans, &c.

Humoribus vitiosis, *coinquinamenti pe-*

stiferi illecebris, commodè expurgatis, quidni Antidotorum usus auspicatior?

Urina nè sit ullatenùs suppressa; error minimè patrandus in rerum sex non naturalium administratione; corpus transpirabile reddendum; tonus viscerum & membrorum confirmandus; inedia semper infesta vitetur; bonaque victûs ratio instituatur Καταφύσιν, καὶ ἔθος; & quemadmodum cibus eligendus boni succi, excrementi pauci, facilisque concoctionis, ita condimenta quædam aliis anteferenda; embammata, scil. hedysmatis ex. gr. succi acetosæ, limonum, aurantiorum, granatorum, fructus è Berberi cond. Quinetiam non immeritò laudantur epetyrum, cappares, uti & encrasicholi. Indulgendum quâvis mensâ *vini Hispan.* momentum, cujus virtutes mox propalabo: Cuipiam exire foribus, præcipitante in occasum die sit vetitum.

vini hispa-nici usus.

Ut dicta paucis complectar, omnes universi corporis succi in statu naturali, motûs æqualitate, fraternâ particularum quarumcunque unione conserventur, neque in furorem, & orgasmum adigantur, rarefacti nimiùm, & exaltati, vel ob mix-

tionem

tionem heterogeneam, nec vappeſcant, & degeneres evadant, ob depurationis defectum, & congeſtas fæculentias.

Accuratius autem regimen ex aliorum libris ſuppleri queat: ad Antidota jam deventum.

Electuarium Antipeſtilentiale Inſigniſſimi Mayerni.

℞. Juglandium virid. ℔ ij. ficuum, prunorum ana ℔ j. macerentur in aceto, & pulpa trajiciatur, cui adde pulv. ſubtiliſſ. rutæ ℔ ſs. viperinæ *Virginianæ* ℥ j. ſs. rad. contrayerva ℥ iij. petaſitid. zedoariæ, ana ℥ ij. ſs. ſacchari perlati ℔ j. Syr. è ſucco Kermes ℥ j. Syr. calendulæ, cariophyll. ana q. ſ. ut F. Elect. molle, addendo fol. Auri 40, Doſ. ad quantitatem nucis Jugland. maj. mane, & veſperi.

Elect. aliud in uſum pauperum.

℞. Conſerv. lujulæ, galegæ ana ℔ ſs. calendulæ ℔ j. Theriac. Londin. ℥ iij. boli armen. vitriol. ℥ iv. cum ſyr. limonum q. ſ. conficiatur Elect. Doſ. ad ʒ ij. vel iij.

Confectio Antipestilentialis.

℞. Radic. ſcorzon. Hiſpan. petaſitid. contrayerva ana ℥ ij. helenii, tormentillæ ana ℥ ſs. angelicæ, chelidoniæ, mai. ana ℥ j. ſs. bacc. Junip. præp. ℔ ſs. ſummit. rutæ p. j ſem. cardui, citri ana ʒ ij. quibus præp. affunde p. duas aceti ſambuc. & tertiam ſpir. vini opt. infuſione peractâ & expreſſione, liquor igne lento evaporetur ferè ad mellaginem; extracti ℔ j. adde theriac. Londin. ℥ ij. ſs. boli arm. terræ ſigillatæ ana ℥ j. flor. ſulphuris ʒ v. ſucci Kermes ℥ ij. conſerv. lujulæ ℔ j. cum ſyr. limon. q. ſ. F. Elect. molle, Doſ. ad quantit. nucis myriſticæ mai. ter, vel ſæpius de die.

Pilulæ Antipestilentiales.

℞. Extract. rad. helenii, angelicæ, contrayerva ana ℥ j. adde extract. alb. glycyrrh. ʒ iij. flor. ſulph. ad quatuor ſaltèm vices ſublim. ʒ ij. C. C. philoſoph. calcin. ſem. citri pulveriz. ana ʒ j. ſs. ſalis ſcordii, abſynth. ana ℈ ij. cum ſ. q. picis liquidæ

F.

F. massa pro pilulis, Dos. ad ʒ ss. vel ℈ ij. mane, & horâ somni.

Elixir Proprietatis Antipestilentiale.

℞. Croci Angl. opt. ℥ ss. extrah. tincturam cum aq. ulmariæ, scabiosæ, cardui; vel melissæ s. q. additis spir. sulphuris aliquot guttis ad leviusculam aciditatem: liquor per chartam emporeticam agatur, in colaturâ ad lentum B. calorem dissolve Aloës pellucidæ è vesicâ ℥ iv. per setaceum linteum haùd ita rarum trajiciatur liquor; deinde F. condensatio ad eundem calorem, acquisitâ pilularum molliusculatum consistentiâ, adde myrrhæ purissimæ ʒ vij. flor. vel magisterii præcipit. Benzoin ʒ iij. salis C.C. ʒ ij. cum syr. sambuc. q. s. F. massa unde pilulæ formentur, Dos. ad ℈ ij.

Tabellæ Sublinguales.

℞. Extract. rad. angelicæ, & contrayerva ℥ j. extr. alb. liquiritiæ ʒ iij. flor. sulphuris myrrhat. h. e. cum myrrhâ sublim. ʒ v. ol. cinnam. gutt. viij. saccha-

rum crystallin. ad duplum omnium pondus, cum mucilag. gum. tragacanth. aq. scordii parat. q. s. F. Tabellæ parvæ subling.

Solebant nonnulli quovis mane nucleum unum, aut alterum Allii Hispan. vel Angelicam condit. deglutire; alii comederunt nuces Juglandes immaturas pariter conditas.

Haustus sequens magnarum virium habitus.

℞. Aq. rosar. rubr. camphoratæ ℥ ij. aceti opt. ℥ j. in quibus dissolve bol. arm. opt. ℈ ij. adde syr. scabiosæ simpl. ʒ iij. M. S. F. haustus.

Vetulæ quædam ægris inservientes, (quod ab ipsismet accepi) Antidoti vice, proh turpitudinem! stercore humano utebantur; cujus secretum philosophicè præp. plurimùm valere non is sum qui negem.

Aliis Urina quotidiè epota mirè profuit: tametsi tot his, consimilibusque remediis muniti, velut paludati, intrepidè in aciem pestiferam incesserint, omnes

stercus humanum.

urina

omnes tamen admonitos velim, nè præcipitantèr, neque ex officio, neque ex summâ necessitudine coacti, apertissimum vitæ discrimen adeant.

N. B. In medicamentorum prophylacticorum usu hoc annotandum, viz. remedia adstringentia cujuscunque ordinis, nempe bolus armen. terra sigillata, lemnia, corallium, &c. minimè exhibeantur *virginibus*, & *fœminis*, lunare tributum soluturis, nè *obstructiones*, & *affectus gravissimi* inde exorti, periculum ruinæ struant: Remedia insuper non minùs improbanda, quæ *purgationes has*, *sanguinem attenuando*, & *intempestivè venas uterinas reserando*, *proritare valeant*: postremò veluti in *curatione*, ita in *præservatione*, *Anni tempestas*, *sexus*, *temperamentum*, *ætas*, &c. sedulò perpendantur.

Priusquàm gressus aliorsùm dirigo, mihi, ut encomia *Vini Generosi Hispanici* concelebrem, gratitudo imperat; utpote inter *Antidota* jure merito locum supremum merentis, sive *vinum* hoc fuerit *simplex*, & *merum vinum*, sive *absynthio*, *angelica*, &c. imprægnatum; nihil quippe hactenùs quidquam repertum *nervoso*

generi,

generi, & *spiritibus* præsidium magis amicum.

Verùm hìc *Vini censuram* facere permittatur; sit itaque *vinum adultum* h. e. *ætatis mediæ*, *non novitium*, *non vetustate edentulum*, sit *homogeneum*, *non mixtum*, *non castratum*, sit *mite*, *sincerum*, *non coacescens*, *non corruptum*, sit *ingentium virium*, *saporis æqualis*, & *vivacis*, *non infirmi*, *non languidi*, sit *odoris simplicis*, *gratissimi*, velut *Juglandium recentium*, sit *minimè ponderosum*, *in effusione tripudians*, *inter bibendum nares feriens*, & *oscula figens labiis*, *igni admotum ocyssimè evolans*, *nulla post se linquens fæculentiæ vestigia*.

Profectò maxima *vini hujusmodi* vis tempore illo fatali, tam à *sanis*, quàm à *correptis* cum prosperis omnium rebus epota erat, nisi illorum qui *intemperantiæ* semet addixêre: plerique hauserunt *vinum medicatum*, ex *herbis variis Alexipharmacis*.

Superest jam, ut de *Pæto* paucula hìc subnectam, cujus eximiæ dotes, tum à *Cl. Diemmerbrochio*, tum ab *aliis magni nominis Viris* laudibus cumulantur: Si tamen opiata *Hyoscyami hujus occidentalis*

Tabacinus in pestem Deo tuto vidi[?] authori.

qualitas

qualitas ſpectanda, ſive *ejus oleum* trutinandum, unà cum vapore, minori licèt quantitate hauſtum, *ſummè veneficum*, vel evacuatio *ſalivæ*, proh nimis prodiga! ad varios à *Naturâ* uſus deſtinata benè perpenſa fuerit, ſi denique ratio habenda *motûs violentioris Pulmonum in ſuctione pæti exercitatorum*, à crebrâ inſpiratione debilitatorum, præter *miaſmatum peſtiferorum* ſimul cum *dicto Antidoto* ad ſe intùs recipienda propenſitatem, præter incommodam *ſuffitûs* graveolentiam; præterquàm quòd (uti ingenuè fateor) mihi pæti inflatio non placet, res, (per me licet), incerta hæreat, an *proficua*, vel *noxia nicotiana*, cujus vice vinum Hiſpan. ſubſtituere ſolebam.

Ad *externa* jam progredior *præſidia*, ubi imprimis de *Periaptis*, & *characteribus* dicendum erit: certè non eſt heſternæ, & recentis machinationis, *Amuleta* diverſimodè concinnata, variis corporis partibus alligare: quâ autem polleant virtute hæc remedia, detur copia diſquirendi; dein è quibus conficiantur, ultimò effectus proferre liceat ab eorum uſu, & applicatione notabiliores.

Externa vi: amuleta.

Natu-

Naturam Universalem, sive *Animam Mundi* corpora nonnulla magis affectare, & in iis *magnetismum* imprimere *diffusivum* quorundam fert Opinio; & mystæ corpora hæc probè cognoscentes ex iis se posse *Periapta* influentiæ prævalentis confingere existimant, *virus* vel *pestilentiale* fugantia. Alii suspicantur *venena quædam*, tum *naturalia*, tum *artificiosa* extrinsecùs applicita, sympathiâ quâdam, quicquid *naturæ humanæ* adversum, & noxium, ad se (straminis instar à succino attracti) allicere, & id (quod de lapide fertur serpentario) imbibere. Cæteroquìn quibusdam placet è cardiacis *aromatibus amuleta* conficere, quibus succurrant *languoribus* & deliquiis.

Fas sit verbo expedire, quid super hâc re censeam, salvâ utcunque *tantorum Virorum* pace, haud facilè inducor, ut credam, *Amuleta quævis* ex *aliquâ proprietate* cuipiam incolumitatem præstare; effectus autem quotquot passìm extare traduntur, vel *Phantasiæ vi*, applicationes velut *assimilantis*, vel rei admotæ *manifestâ qualitate*, produci suspicor; miraculi superstitionem evincit *Solertiss. Fienus*.

Proinde

Proinde *characteres* pingendi, quibus devincerentur morbi, religio per Gentes fusa diu obtinuit; res tamen haùd abest à suspicione, necnè *præstigiis addicti* inventioni huic fidem, & authoritatem conciliaverint? *ope* interìm *infernali*, siqua sit, privatim usi: quæ precor *figurarum* energia? nisi opinemur eò quòd res medicæ Hieroglyphicè pridem depictæ erant, nè rude vulgus *Sacra Artis Mysteria* profanaret, adeóque plebs interpretationis ænigmaticæ nescia, in ipsâ *characterum* formatione, & sculpturâ, vim adversus *Luem pestiferam*, aliasque ægritudines præpotentem latere conjecit, & errorem *Posteris* transmisit.

Innumera propemodùm ab Authoribus traduntur *Periapta*, quorum præparationes ex aliorum libris petantur; instituto autem nostro me hâc in re cumulatè satisfactum arbitror, si ea à *Nostratibus* gesta, & apud nos magni habita proposuerim; in quorum fronte occurrunt *nucum putamina Mercurio gravida*; enimverò plurimi sat, superque creduli, ab ejus agilitate, longævitatem, à dignitate, & summâ authoritate, velut metallorum omnium genitrice, patrocinium,

nium, & incolumitatem fidentèr sperabant quin & à nonnullis ductum ab ejus volatilitate, utcunque inclusi, argumentum; cujus virtutem, blando corporis calore, evocatam, ab *effluviis contagiosis* quatenùs *salinis* protegere autumabant: verùm longè plures gerebant *Amuleta Arsenicalia* ab *empiricis*, & *circumforaneis* venundata, hæc vel conficiebantur ex *Arsenico simplici* cum cerâ, vel constabant è *rebus aliis adjectis*, morbo etiam appropriatis.

Compositionis insignioris formula.

Amuleta Arsenicalia ℞. Dictamni cret. pulv. ℈ vij. pulv. sinapi ʒ ss. Benzoin. ℈ ij. Arsenici veri ʒ iij. ol. cinnam. gutt. vij. ceræ opt. ʒ v. cum mucilag. gum. tragacanth. aceto rosac. parat. F. pasta, unde placentæ multiformes depsiticæ parentur, ad pondus ʒ ij. vel iij. cordis regioni admovendæ, linteo serico priùs involutæ.

Recepta publicè persuasio multos habuit *Arsenicum* magneticè *venenositatem quamlibet*, præcipuè *Pestiferam* attrahere, & illam extinguere. *Secretum* quoque *Bu-*

Bufonum apud quosdam in summâ erat admiratione.

Verùm quid *emolumenti*, vel *incommodi* ab *Amuletorum applicatione* contigerit, proximè, & συντόμως absolvam: Observationes singulatìm recensere non vacat; profectò haud unius, aut alterius recordor, cui securitatem præstitêre *sola hæc Periapta*, expectationi omninò imparia; multi enim iis nimiùm confisi, non tantùm præsidiis aliis uti prætermittebant, sed in vitæ discrimen manifestò adducti fuêre ab illorum applicatione, cujus rei *Jurisperitus Senior* testis extitit locuples, quem, *carbunculus* in cordis regione germinans, ab *Amuleto Arsenicali* excitatus, intra triduum interfecit, in aliis *vesiculæ ampliores* prodibant, non tam ab *attractione veneni*, quàm ab *Amuletorum vi epispastica*, & *malignitatis communicatione*: proh itaque dementiam in *tantâ calamitate*, inanibus, & fictitiis, si non funestis inniti sustentaculis. eorum noxa

unde rejicienda.

Quorsùm, ut technas hasce missas faciam, ad *remedia* transeo *efficaciora*, & *canonibus medicis apprimè consentanea*, inter quæ *Fontanelli* eminent; per hos *quascunque* Fonticuli

que impuritates unà cum *veneno subtili*, liquorum frequentèr comite, per apertas velut portas exire, communi omnium consensu sancitum habemus; quod scil. contingere suspicor, non quia *partes sauciatæ* & *ulceratæ debilitantur*, sed potissimum propter *irritationem* vasa evomere cogentem, humores reddentem fluxiles, & eos tanquam in sentinam allicientem, quò meliùs per *commata* licèt *minutula* evacuentur.

Ulcera hæc quò *plura*, eò *res ægri securior*, quorum tamen amplitudo, multorum vicem commodè supplevit; ita ut sint *foveæ* iv. vj. vel viij. cicerum *capaces*.

Sin vero cuipiam volupe *duos* gerere *fontanellos*, in brachio sinistro unus, & alter in crure adverso aperiatur: si quid hâc in re calculus noster, & experientia valeant, intrepidus assero, quòd quoties me in loca maximè contagiosa contuli, effluviis pestiferis, non minùs quàm aere ambiente conseptus, toties brachii pars, ubi situs fontanellus, pessimè cruciabatur, effluente mox sanie, cum dolore lancinante, & pungitivo, quæ utplurimùm tenuis,

NB observatio de fonticulis.

tenuis, cruda, & sanguinolenta, dato hoc *invasionis pestilentialis* indicio, ad *Medicamentorum Alexipharmacorum* asylum illicò confugere tutissimum duxi.

Vesicantia porrò admota, & diù *aperta*, uti in *pestis curatione*, ita in *præservatione* plurimùm valebant; à quorum applicatione eventus ferè semper ex animo.

Instituto jam ad umbilicum perducto; nè Manca videatur narratio hæc, atque ut omnium expectationi satisfaciam, regimen particulare, quo ipse me (Numine etiam favente) periculum quodvis, alienæ sanitatis gratiâ, non recusantem, ab *invasione pestiferâ* muniverim, paucis exponam.

Diluculo lectum egressus, per totum semestre spatium, ex *Confectione Antipestilentiali*, quantitatem nucis myristicæ maj. deglutivi; exin rebus, quæ privati hominis erant, præstitis, in ædium mearum aulam prodii, ubi maxima Civium frequentia adventum præstolabatur: si excubitorum, si administrantium, si languentium, ulceribus nondum sanatis, si denique omnium confluentium numerus, de die in diem spectaretur, haud à Nosocomi distinguerentur ædes privatæ:

R bibo-

vesicatoriorum utilitas

Præservatio authoris.

bihorium, & sæpe trihorium impendere solebam in id ipsum, quò certior fierem de correptorum statu, cujus rationem habere impendiò studui, quò cautiùs, juxta varias indicationes remedia pararem.

Cœtu tandem soluto jentavi, *desævìente* enim *constitutione pestilenti*, inconsultum habui, jejunos foràs prodire: tum quousque prandendi hora institerit, correptorum domos adivi, ad quos ingrediens, trochiscis super batillum carbonibus candentibus onustum projectis, aëris vitia emendare, & spiritus firmare satagebam; tabellas quoque sublinguales masticavi, quamdiu colloquium cum ægris serui.

Sublingualia calida noxia.

N. B. In errore erant, qui medicamenta præcalida in ore gesserunt, scil. myrrham, rad. zedoariæ Angelicæ, zinzib. &c. unde pluriès tonsillarum inflammatio, non sine magno pulmonum malo.

NB cautela

Ædes insuper dum frequentarem, consilii haud immaturi fuit, me nunquam vel sudore madentem, vel anhelosum, cubicula, introire, propiùsque ad lectum accedere: animum indui pacatum, aliorum periculis admonitus, qui animi pathemata ipso corpore luebant. Visitatis per horas

aliquot

aliquot languentibus, Domum me recepi, prandium exorsus à vino Hispan. Stomachum acuente, reficiente Spiritus, & levem *pestis* armaturam dissipante: Cibus mensæ apponebatur conservandis, reficiendisque viribus peridoneus (varietate, & copiâ tempore Civitatis lugubri proscriptis) coctu facilis, assatus salubrior elixo habitus, condimento non tam palato, quàm naturæ morbi appropriato: prandium sine vino rarissimè finivi: Sublatâ mensâ muneris publici erat, quibuscunque adventum commorantibus responsa, & præscripta dare; his peractis usque ad horam octavam, vel nonam vespertinam, ubivis loci decumbentes invisi: penso autem diei confecto, & amicis hìnc illìnc convocatis, exutisque, quantum licuit, curis medicis, cœnarum vice vinum Hispan. ad Serenam usque hilaritatem haurire consuevi, ex quo somnus mollis obrepsit, & amicissima diaphoresis conciliata; quin & tempore diurno ubiprimùm me aculeis pestiferis vulneratum suspicarer, indiciis à vertigine, nauseâ, & virium exolutione subitaneâ desumptis, vini momentum mox hausi, à quo, per patentia

a. by et pots

cutis spiracula, oborto sudore, *labes pestilentialis* facilè exterminaretur.

Toto morbi curriculo, bis tantùm (Tutelâ cœlo debitâ) malè me habui, contagio succubiturus; *Antidota* autem, quæ ad manus, me ocyùs ab omni vindicârunt calamitate.

Postremò, ut me tradam in portum de *Olfactoriis*, & de *Domorum infectarum expurgatione* quædam attexere, minimè à re nostrâ alienum fore arbitror. *Lue coortâ*, nihil inter *Cives* magis Consuetum quàm varia remedia manibus portare, & eà naribus identidèm admovere, confecta igitur à pluribus *poma odorifera.*

poma odorifera.

Massa ex quâ F. poma odorifera ℞ pulv. rad. angelicæ, summit. rorism. & lavendulæ cum floribus ana ʒ ij, caryophyll. ℈ iiij, labdani puriss. Styracis ana ʒ iij, omnibus præp. in commixtione adde ol. nucis mosch. per express. ʒ j. ss. ol. ligni rhod. ℈ ij. camphoræ ʒ ss. moschi gr. viij. cum ceræ opt. p. s. F. massa.

Quidam diapasmata non ferentes, Galbani colati olfactu magis delectabantur; atqui ol. absynthii, rutæ, nec non ol. vel spir. è pice liquidâ quoslibet exceptus, & pixide

pixide eburneâ multifori inclusus, pro remediis summè beneficis à plerisque habebantur.

Harum rerum usum protinùs improbavi; cùm enim à crebriori *suffitûs* haustu narium ductus nimiùm paterent, per quos unà cum odoribus cerebrum petant *effluvia pestilentialia*, ab observatione virtutis effœtæ, & nonnunquam malevolæ, nasalia brevi exolevêre.

Domorum expurgatio ab aliis, atque aliis diversimodè instituebatur. methodus autem sequens instar omnium meritò censenda. Ostiis, viz. ædium, & fenestris benè clausis, olla figlina in spatii, vel cubiculi centro locetur, ut quaquaversùm se diffundat vapor, tum calx viva in decoctum seq. projiciatur.

℞. Fol. Scordii, Angelicæ ana M iij. summit. lauri, rutæ, lavendulæ ana M. j. ß. flor. rosar. pallid. sambuci ana p. ij. calami aromat. ℥ v. Caryophyll. Contus. ℥ iij. F. decoctio in duabus p. aq. font. & tertiâ aceti rosac. vel Sambuc. consimiliter ac lagenæ, à mucore, & situ calcis extinctione mundantur, ita ut liquorem inditum non amplius vitient, & corrumpant,

pant, ita calx liquori præfato immersa, eximiæ penetrationis, viriumque invictarum cùm sit, seminario pestilenti perdendo aptissima videtur: Cui etiam usui optimè inserviant Trochisci. seq.

℞. Salis petræ ℔ i. Sulphuris ℥ iij. benzoin. Styracis simul liquati. ana q. s. ut formentur s. a. Trochisc. deb. exiccandi.

Deo opt. Maximo Trinuni Laus, & Gloria in Sæcula Sæculorum, Qui nos tot, tantisque malis superstites, velut tot torres ab incendio utroque ex beneplacito eripere dignatus es, Te, ut ex Philanthropiâ supernâ Trojam nostram jam sanè novam, potentissimam, ac ornatissimam Conservare porrò, & protegere, atque adeò universo Orbi Britannico deinceps patrocinari velis, Supplices deveneramur.

FINIS.



